

OTHELLO

WILLIAM SHAKESPEARE

VRIJE VERTALING VAN JIBBE WILLEMS

OTHELLO

De Nieuwe Toneelbibliotheek, Tekst #278
© 1604, William Shakespeare
© 2015, vertaling Jibbe Willems
Eerste druk 2015

ISBN 978-94-6076-278-9
NUR 307

Niets uit deze uitgave mag worden opgevoerd of
verveelvoudigd zonder schriftelijke toestemming
van de vertaler en De Nieuwe Toneelbibliotheek

No part of this book may be reproduced in any
way without written permission from the
translator and De Nieuwe Toneelbibliotheek

De Nieuwe Toneelbibliotheek bestaat uit
Margreet Huizing
Connie Nijman
Ditte Pelgrom

Typografie en basis lay-out
Connie Nijman
Printwerk
Hollandridderkerk, Ridderkerk

info@denieuwetoneelbibliotheek.nl
Postadres
De Nieuwe Toneelbibliotheek
Willem Beukelsstraat 42
1097 CT Amsterdam

Dit boekje is online te bestellen op:
www.denieuwetoneelbibliotheek.nl

DE NIEUWE
TONEELBIBLIOTHEEK

Personages

Hertog (doge) van Venetië

Brabantio *Venetiaanse senator, vader van Desdemona*

Gratiano *broer van Brabantio*

Lodovico *neef van Brabantio*

Othello de Moor *generaal in dienst van Venetië*

Cassio *zijn luitenant*

Jago *zijn vaandrig / laagste officier*

Roderigo *een Venetiaanse edelman*

Montano *Othello's voorganger als gouverneur van Cyprus*

Clown *een Knecht van Othello*

Desdemona *dochter van Brabantio, vrouw van Othello*

Emilia *vrouw van Jago*

Bianca *minnares van Cassio*

Zeelui, officieren, edellieden, boodschappers, muzikanten, bodes, bedienden

Het eerste bedrijf vindt plaats in Venetië, de rest van het stuk in een haven op Cyprus.

EERSTE BEDRIJF

I. I

Venetië. Op straat. Roderigo en Jago op

RODERIGO Ach, hou toch op Jago. Ik vind het heel vervelend dat jij, die mijn geld uitgeeft alsof het zijn eigen centen zijn, hiervan af wist zonder mij iets te vertellen.

JAGO Ik zeg je toch, ik wist van niks! Als ik dit zelfs maar had gedroomd, dan mag je me vervloeken.

RODERIGO Je hebt me zelf gezegd dat je hem haat.

JAGO En je mag mij haten als ik dat niet doe. Drie topambtenaren van deze stad hebben hem in eigen persoon en vol vertoon gevraagd mij tot zijn luitenant te promoveren. En echt, ik zweer het op mijn ziel, ik weet hoeveel ik waard ben, ik verdien geen lagere rang. Maar hij, opgepompt door eigengeil en hoogmoed, verwacht mijn pleitbezorgers met gezwollen woorden vol militair jargon, om ze tot slot af te wijzen, want 'eigenlijk,' zo zegt 'ie, 'heb ik al een tweede man gekozen.' En wie? Oh ja, een groot bureaugeleerde, een Michel Cassio, een Florentijn, een knaap die een vrouw d'r nog niet onder houdt, die nog geen peloton heeft aangevoerd en net zoveel weet van de strijd als een schoolmeisje: niets dan boekenwijsheid,

loos gebabbel waarin hij niet onderdoet voor ijdele politici. Al zijn militaire kennis stoelt op praatjes, geen praktijk. En toch, oh ja, kreeg hij de baan. En ik, wiens bewijs van strijdvaardigheid hij met eigen ogen heeft gezien, op Rhodos en op Cyprus en op andere grond, zowel christelijke als goddeloze, word gepasseerd door die cententeller, die boekhouder. Dus, oh ja, die boekenlegger wordt zijn luitenant en ik, ik word melktandadjutant, vaandrig van Zijn Moorschap, de knecht van Zwarte Piet!

RODERIGO Mijn god, ik zou liever zijn beul zijn.

JAGO De vloek van het leger, niks aan te doen.

Bevordering gaat via vriendjespolitiek en populariteit. Vroeger kreeg je je promotie als er genoeg blikwerk op je borstkas hing, je kon stap voor stap in rang omhoog, nu moet je de juiste mensen kennen. Dus zeg nou zelf, heb ik ook maar één reden om die Moor mijn vriend te noemen?

RODERIGO Waarom dien je dan nog onder hem?

JAGO Hoho, rustig maar, ik dien hem om mijzelf ten dienst te zijn. Niet iedereen kan leider zijn en niet elke leider kan oprecht worden gevolgd. Denk aan zo'n kniebuigende en jaknikkende knecht, die zijn tijd uitdient, die zich als de ezel van zijn meester vastklampt aan zijn slaventuig, met niets dan veevoer wordt beloond en als een ezel wordt afgedankt wanneer hij is versleten. De zweep voor zulke stumperds! Heel anders zijn zij die in uiterlijke schijn hun plicht vervullen, maar in hun hart niemand trouw zijn

dan zichzelf. Zij dienen op het oog hun meester en worden daar niet slechter van, maar zodra hun zakken zijn gevuld kiezen zij voor het eigen belang. Deze mannen hebben ballen en zo'n man ben ik. Want zo zeker als jij Roderigo bent, was ik niet de man die ik nu ben, als ik de Moor zou zijn. Door hem te volgen, volg ik niemand dan mijzelf. Is er een hogere macht, dan zal die zien dat ik niet uit plicht of liefde handel, maar enkel alsof en voor eigen gewin. Als mijn doen en laten ooit mijn ware aard verraad en mijn intenties prijsgeeft, zal het niet lang duren of ik loop met open borstkas rond, vrij voor elke adder om zich aan mijn hart te laven. Ik ben niet wie ik ben.

RODERIGO Hoe dan ook, als die diklip hiermee wegkomt heeft 'ie een gouden pik.

JAGO Schreeuw haar vader wakker, drijf Othello in het nauw, vergiftig zijn genot, besmeur zijn reputatie, stook haar familie op, plaag zijn luilekkerland met vliegen, laat zijn veelkleurige geluk bederven tot een zwarte rot.

RODERIGO We zijn er. Dit is haar vaders huis. Ik zal hem wakker schreeuwen.

JAGO Ja, krijs met doodsangst, alsof je vuur ziet en er vlammen door deze dichtbevolkte stad heen jagen.

RODERIGO Brabantio! Signore Brabantio!

JAGO Hé Brabantio word wakker! Roof! Roof! Je huis! Je dochter! Je spullen! Roof!

Brabantio verschijnt boven voor een raam.

BRABANTIO Wat is er aan de hand, waarom schreeuwen jullie zo?

RODERIGO Signore, ligt uw gezin veilig in bed?

JAGO Zijn uw deuren op slot?

BRABANTIO Waarom wil je dat weten?

JAGO Mijn god, signore, u bent beroofd! Trek toch iets aan! Uw hart gebarsten, uw halve ziel is zoek, want nu, nu, op dit moment, ramt er een ouwe zwarte bok uw blanke geit. Sta op, sta op, luid het alarm en maak uw snurkende burgers wakker, of de duivel van het duister wordt de vader van uw kleinzoon! Sta op!

BRABANTIO Wat, ben je gek geworden?

RODERIGO Weledele heer, herkent u mijn stem?

BRABANTIO Nee man, zeg op, wie ben je dan?

RODERIGO Ik ben het, Roderigo.

BRABANTIO Jij bent al helemaal niet welkom!

Ik heb je verteld niet aan mijn deur te komen.

Je hebt me ronduit horen zeggen dat mijn dochter niet voor jou is. En nu kom je, volgezopen met jenevermoed, stennis schoppen voor mijn huis?

RODERIGO Maar signore ...

BRABANTIO Ik zal je één ding zeggen, ik heb zowel de macht als de mogelijkheid om je het leven hier knap lastig te maken.

RODERIGO Maar wacht even, signore...

BRABANTIO Dat roept hier over roof. Dit is Venetië, geen godverlaten boerengat met, wat zei je nou, met geiten?

RODERIGO Weledelgeachte Brabantio, ik sta vol goede bedoelingen voor u...

JAGO Jezus Christus, u denkt zich te verstoppen door uw ogen dicht te doen! Wij zijn hier voor uw bestwil en u behandelt ons als tuig!

D'r walst een barbaarse horde over uw dochter, uw bloedlijn verduistert tot roet, uw kleinkinderen zullen moorkoppen zijn.

BRABANTIO Wat ben jij voor een smeerlap?

JAGO Zo een, signore, die u komt vertellen dat uw dochter en de Moor tussen de lakens een apendansje dansen.

BRABANTIO Je bent wanstaltig.

JAGO En u... politicus!

BRABANTIO Hier krijg je spijt van. Ik weet wie je bent, Roderigo.

RODERIGO Ik loop nergens voor weg, signore.

Als het uw keus is en goedkeuring draagt – en daar lijkt het wel op – dat uw mooie dochter in dit onheilig ochtenduur door niemand meer dan een ordinaire knecht, een gondelier, in de modderpoten van een geile Moor gevoerd wordt, als u dat weet en geen probleem vindt, dan hebben wij u schandig grof beledigd.

Maar als u het niet weet, dan zegt mijn goede opvoeding mij dat u ons onrecht doet. Geloof niet dat ik als onbeschaafd beest uw respect wil verspelen. Als u, ik zeg het nog eens, uw dochter niet toestond te vertrekken, dan is zij ernstig in opstand gekomen en heeft zij zich, met haar trouw, schoonheid, intelligentie en fortuin, verbonden met een buitenissige en twijfelachtige vreemdeling, van wie weet waarvandaan. Maar overtuig uzelf: als ze in haar kamer is of ergens in uw huis, straf me dan voor mijn bedrog zoals het u bevalt.

BRABANTIO Doe het licht aan! Kom, geef me een kaars, wek iedereen in huis! Dit alles lijkt

precies op wat ik heb gedroomd, ik krijg het klam te harte als die droom waarheid draagt. Licht, ik zeg toch licht!

Brabantio af

JAGO Tot snel, ik moet nu gaan. Het lijkt mij geen best idee of goed voor mijn positie als ik getuig tegen de Moor, wat zeker moet als ik hier blijf. Want ik weet dat, al krijgt hij een flinke reprimande, de staat hem niet zomaar durft te ontslaan. Hij is oppercommandant en met de oorlog om Cyprus in volle gang hebben ze niemand anders om hun zaken of hun ziel te redden. Dus ook al haat ik hem als een venerische ziekte, moet ik hem tot nut en noodzaak van het hier en nu een teken van mijn vriendschap geven, dat ook enkel maar een teken is. Leid de zoektocht en je zal hem zeker vinden in hotel De Boogschutter. Daar zal ik ook zijn. Dus tot straks.

Jago af

Brabantio in nachtkleding op, met bedienden met fakkels

BRABANTIO De waanzin is waar, ze is weg. De verschrikkelijke tijd die mij nog rest zal niks dan bitter zijn. Zeg op, Roderigo, waar heb je haar gezien? Oh ongelukkig meisje! Met de Moor, zei je toch? Wie zou nu haar vader willen zijn... Hoe wist je dat zij het was? Ik had nooit gedacht dat ze me zo zou bedriegen! Heeft ze iets tegen je gezegd? Meer fakkels! Maak iedereen wakker! Denk je dat ze getrouwd zijn?

RODERIGO Ja, dat denk ik.

BRABANTIO Oh god oh god. Hoe is ze hier weg gekomen? Mijn eigen bloed heeft me verraden! Vaders, vertrouw voortaan uw dochters niet meer op hun blauwe ogen. Dat zijn toch voodookunstjes waarmee de jeugd en onschuld wordt misleid, of niet, Roderigo?

RODERIGO Dat zou me niets verbazen.

BRABANTIO Maak mijn broer wakker! Oh had ik haar maar aan jou gegund... Verspreiden! Jij daarheen, jij daar! Heb jij enig idee in welke schaduw die Moor zich heeft verborgen?

RODERIGO Ik denk dat ik hem wel kan vinden, maar geeft u me dan wat gewapende mannen mee.

BRABANTIO Na jou, ga maar voorop. Ik klop bij elk huis dat we voorbijgaan aan, de meesten zullen volgen. Haal wapens, snel! En neem de wakers van de late dienst ook mee. Oh, beste Roderigo, ik zal je rijkelijk bedanken.

Othello, Jago en fakkeldragers op

JAGO Op het slagveld heb ik moeten doden, maar ik heb moeite met een moord in vredestijd.

Mijn geweten staat het mij niet toe. Al heb ik in gedachten die Brabantio een stuk of tien maal een stuk staal zijn hartspier ingedreven.

OTHELLO Het is beter zo.

JAGO Misschien, maar hij zwatelde zulke smerigheden en roerde met zijn tong zoveel stont over uw eer, dat ik, zelf ook geen heilige, me maar met moeite kon bedwingen. Zeg, wat ik vragen wou, bent u al getrouwd? Want weet wel dat die kerel heel wat vriendjes heeft en tot in de hoogste regionen invloed. Hij laat u scheiden of hij zal, met al wat in zijn macht ligt, uw leven hier zo lastig mogelijk maken.

OTHELLO Hij doet maar wat hij wil. Mijn dienstbaarheid aan stad en staat gaat zijn kleine wrok te boven. Al stam ik af van koningen en krijgers – en niet veel mensen weten dat, ik schep niet graag op – ik heb niet alleen door bloed maar ook door mijn verdiensten recht op de status die ik heb bereikt. Want, Jago, weet dat als ik niet van mijn liefste Desdemona had gehouden, ik nog niet voor alle rijkdom van de zeven zeeën mijn vrije zwerversleven opgegeven had. Maar kijk, wie komt daar aan gehaast?

JAGO Het zijn de kwade vader en zijn vrienden,

u kunt beter naar binnen gaan.

OTHELLO Nee, ik ga nergens heen. Mijn aanzien, status en mijn smetteloos geweten pleiten mij van verwijten vrij. Zijn zij het?

JAGO Wacht, nee, ik denk het niet.

Cassio en officieren op, ze dragen fakkels.

OTHELLO De dienaars van de doge en mijn luitenant. Dat de nacht u alle goeds brengt, vrienden. Wat is er aan de hand?

CASSIO De doge groet u, generaal, en hij vraagt u spoorslags bij hem. Ogenblikkelijk, meteen.

OTHELLO Waar denk je dat het over gaat?

CASSIO Nieuws uit Cyprus, denk ik zo.

Dringende zaken. Vannacht kwam van de vloot de ene na de andere boodschapper binnen. Het voltallige college is gewekt en komt bij de doge samen. Uw aanwezigheid is nadrukkelijk gewenst; toen u niet op uw logeeradres bleek te zijn, heeft de senaat drie zoekacties naar u ontboden.

OTHELLO Het is goed dat je me gevonden hebt. Ik moet hier nog even iets afhandelen en dan ga ik met je mee.

Othello af

CASSIO Jago, wat doet Othello hier?

JAGO Zijn bananenboot is een gouden haven ingelopen en als de wet hem niet tot zinken brengt, is hij voor altijd binnen.

CASSIO Dat snap ik niet.

JAGO Hij is getrouwd.

CASSIO Met wie?

JAGO Je raadt het nooit, met –

Othello op

JAGO Gaan we, generaal?

OTHELLO We gaan.

CASSIO Hier zullen we de andere zoekactie hebben.

Brabantio, Roderigo en anderen met fakkels op

JAGO Het is Brabantio. Wees gewaarschuwd, generaal, hij komt met kwade bedoelingen.

OTHELLO Goedenavond, zoekt u mij?

RODERIGO Signore, het is de Moor.

BRABANTIO Pak hem, pak die dief.

Er worden zwaarden getrokken.

JAGO Kom maar op, Roderigo, hier ben ik!

OTHELLO Laat die blinkende klingingen toch rusten voor de roest ze grijpt. Beste man, uw leeftijd dwingt meer eerbied af dan al uw wapens.

BRABANTIO Waar heb jij, gore dief, mijn dochter weggestopt? Verdoemd als dat jij bent, heb je haar behekst. Ik vraag iedereen die goed bij zijn hoofd is: zou zij – als ze niet is gegrepen door de zwartste magie – zij, die zo teer is, zo lief en gelukkig, zij, zo wars van het huwelijk dat ze de rijkste en aanzienlijkste aanbidders afwees, zou zij, door iedereen uitgelachen, van haar vader vluchten in jouw smerige pikzwarte pekpoten? Zij moet door angst gedwongen zijn, niet door genot. De wereld zal mijn getuige zijn, jij hebt haar bezworen met je junglespreuken, jij hebt haar in al haar breekbare jeugd misleidt met drugs of met bewustzijnsvertragende medicijnen! Het is de enige logische verklaring, het kan niet anders. En dus arresteer ik je en houd ik je in bewaring,

voor het misbruik van een meisje, voor bezit en gebruik van illegale substanties, dus pak hem, bind hem vast en mocht hij zich verzetten: gebruik noodzakelijk geweld!

OTHELLO Blijf rustig, allemaal, aan wiens kant u ook mag staan. Als er vannacht gevochten moest worden, lag u al op de grond. Ik zal mij beschaafd verweren tegen uw aanklacht, waar wilt u dat ik heen ga?

BRABANTIO De gevangenis in, tot het tijd is voor het recht zijn loop te nemen en u zich voor de wet moet verantwoorden.

OTHELLO En als ik daarmee instem? Want de doge liet mij roepen voor staatszaken van het grootste belang, ik kan u beiden niet gelijktijd ter wille zijn.

OFFICIER Het is waar, weledele heer, de doge zit in crisisraad bijeen, waarvoor uzelf ook uitgenodigd bent.

BRABANTIO De doge zit in crisisraad bijeen? Op dit uur van de nacht? Goed, breng hem daarheen. Ik heb hier een sterke zaak: de doge zelf en ieder van mijn vrienden in de raad zal deze misdaad als persoonlijk opvatten. Want als zulk infaam gedrag ongestraft kan blijven, zal het niet lang duren voor vreemden en slaven het land hier overnemen.

De raadszaal. De doge en zijn raad zitten aan tafel. Assistenten omringen hen.

DOGE Elk bericht zegt weer wat anders, wie moet ik geloven?

EERSTE SENATOR Ja, de cijfers zijn wat onbetrouwbaar. Ik word gewaarschuwd voor een vloot van honderdzeven oorlogsschepen.

DOGE Hier staat honderdveertig.

TWEEDE SENATOR Ik heb tweehonderd hier. Schattingen van ooggetuigen zijn altijd onbetrouwbaar, zeker onder deze omstandigheden. Toch bevestigt elk bericht hetzelfde:

Een Turkse vloot, op weg naar Cyprus.

DOGE Hm, daar moeten we wel vanuit gaan.

Dat de aantallen verschillen betekent niet dat wij veilig zijn, de boodschap blijft hetzelfde en heeft vreeswekkende gevolgen.

MATROOS *achter* Laat me erdoor, ik heb belangrijk nieuws!

OFFICIER Een boodschap van de vloot.

De matroos komt op.

DOGE Wat is het nieuws?

MATROOS De Turken zijn op weg naar Rhodos, zo laat signore Angelo weten aan de raad.

DOGE Wat denkt u van deze wending?

EERSTE SENATOR Dat kan redelijkerwijs niet waar zijn. Het is een valstrik om ons op het verkeerde been te zetten, die moslims zijn niet te vertrouwen. Cyprus is voor de Turken van

groot strategisch belang. We moeten in ons achterhoofd houden dat het eiland niet alleen meer waarde voor ze draagt dan Rhodos, het is ook veel makkelijker in te nemen; ze zijn daar niet op oorlog voorbereid en kunnen zich maar nauwelijks verdedigen. En daar bovenop; we moeten niet denken dat de Turken zo dom zijn dat ze tot het laatst bewaren wat ze als eerst willen, die laten een makkelijke overwinning echt niet liggen om zich in een gevaarlijke en overbodige strijd te storten.

DOGE Hm, ja, we moeten er vanuit gaan dat Rhodos niet het doel is.

EERSTE OFFICIER Er is meer nieuws.

Een boodschapper komt binnen.

BOODSCHAPPER De Turken, eerbiedwaardig genadige signori, die in een rechte koers naar Rhodos voeren, hebben zich daar bij een tweede vloot gevoegd.

EERSTE SENATOR Juist, precies wat ik had verwacht, hoeveel zijn het er, denk je?

BOODSCHAPPER Dertig schepen. Nu verleggen zij hun koers en varen in alle openheid recht op Cyprus af. Signore Montano, uw meest betrouwbare en dappere dienaar, brengt u dit bericht met grote eerbied en hoopt dat u hem zal geloven.

DOGE Dus het gaat zeker om Cyprus.

Marcus Luccicos is in Venetië, niet?

EERSTE SENATOR Hij zit nu in Florence.

DOGE Laat hem weten dat hij hier moet komen, met grote, grote spoed.

EERSTE SENATOR Hier zijn Brabantio en de onbevreesde Moor.

Brabantio, Othello, Jago, Rodrigo en officieren op
DOGE De onbevreesde Moor! Othello, we sturen je vanavond nog op missie, tegen onze aartsvijand de Turk.

tot Brabantio Ach, ik had u niet gezien.

Welkom, signore, we hebben het vannacht zonder uw hulp en advies moeten doen.

BRABANTIO En ik zonder de uwe. Het spijt me, doge, vergeef me. Noch mijn functie, noch mijn zaken hebben mij gewekt, ook ben ik niet door het algemeen belang gegrepen. Mijn persoonlijk verdriet is zo verpletterend en overstelpend dat het al het andere leed verblindt en verteert zonder ook maar een gram minder zwaar te wegen.

DOGE Hoezo, wat is er aan de hand?

BRABANTIO Mijn dochter! Oh, mijn dochter!

SENATOREN Is de dood?

BRABANTIO Voor mij is ze dood.

Ze is verleid, ontvoerd en aangetast door vreemde spreuken en toverdrankjes van medicijnmannen. Ze is niet blind, naïef of achterlijk, ze zou uit zichzelf niet van het pad geraken, niet zonder hulp van voodoo.

DOGE Wie het ook is die zich met deze smerige zaakjes ingelaten heeft, die uw dochter van zichzelf en u van uw dochter heeft beroofd, u zal zijn aanklager en rechter zijn, en naar eigen inzicht beul, al was de verdachte mijn eigen vlees en bloed.

BRABANTIO Mijn grote dank, signore. Hij staat hier voor u, deze Moor, die u naar nu blijkt voor dringende staatszaken ontboden heeft.

ALLEN Dat spijt ons zeer.

DOGE *tot Othello* En wat heb jij hierop te zeggen?

BRABANTIO Niets, behalve dat het waar is.

OTHELLO U, die de macht, ernst en eerbied bezit, mijn weledele en meest bekwame meesters; dat ik de dochter van deze oude man heb weggenomen, dat is de waarheid. Het is waar dat ik met haar getrouwd ben. Dat is de grond en grootte van mijn overtreding, niets meer. Ik spreek wat onbehouwen en ben maar weinig bedreven in de zachte taal van de vrede. Ik heb mijn jaren, van mijn zevende tot zo'n negen maanden terug, op het slagveld doorgebracht en wat ik van de wereld weet beperkt zich tot verhalen over oorlog, bloed en strijd. Dus het zal mijn zaak maar weinig goed doen, wanneer ik voor mijn onschuld pleit. Toch zal ik u, als uw geduld het mij toestaat, de geschiedenis van mijn liefde onverbloemd vertellen, met welke drugs, leugens, samenzweringen en zwarte magie – want dat is wat mij ten laste wordt gelegd – ik zijn dochter heb gewonnen.

BRABANTIO Een maagd nog, nooit opstandig, zo'n stil en rustig meisje dat ze zelfs van haar eigen schaduw schrok, en zij zou, ondanks haar aard, haar afkomst, leeftijd, status, alles, verliefd worden op de schaduw waar zij bang voor was! U zou een gebrekkig beoordelingsvermogen hebben mocht u denken dat mijn perfecte meisje zo tégen de wetten der natuur kan ingaan. Wie logisch nadenkt weet dat hier duivelskunsten achter moeten zitten. Dus ik verklaar nogmaals dat hij met illegale

middelen, met pillen, poeders, drankjes die het hart verhitten, mijn dochter in zijn klauwen heeft gekregen.

DOGE Een verklaring is nog geen bewijs.

Vermoedens en veronderstellingen van vermeende schuld zijn echt te dun, daar is aanvullend onderzoek voor nodig.

EERSTE SENATOR Maar Othello, wat heb jij te zeggen, heb je met manipulatie, dwang en giftige stoffen het hart van deze jonge vrouw veroverd, of heb je haar met woord en gebaar, van hart tot hart oprecht gewonnen?

OTHELLO Ik vraag u, als iemand haar ophaalt, dan kan ze voor haar vader over mij getuigen. Mocht zij in haar verslag met één onvertogen woord over mij spreken, pak dan niet alleen mijn functie en uw vertrouwen van mij af, maar straf mij door mij ook mijn adem af te nemen.

DOGE Breng Desdemona hierheen.

OTHELLO Jago, ga met ze mee, jij weet waar ze is.
Jago en assistenten af

OTHELLO En terwijl wij op haar wachten zal ik, zo oprecht als ik mijn zonden tot de hemel biecht, even eerlijk mijn verhaal doen, over hoe Desdemona mij in haar hart sloot en ik haar in dat van mij.

DOGE Ga je gang, Othello.

OTHELLO Haar vader hield van mij en nodigde mij vaak uit, bleef mij vragen naar mijn levensloop, sloeg geen jaar over, we bespraken alle gevechten, belegeringen, overwinningen die ik heb meegemaakt. Ik vertelde van mijn jongensjaren tot aan de seconde dat ik aan het

vertellen was. Ik sprak over de meest vreselijke rampspoed, de aangrijpendste ongelukken op zee en slagveld, over mijn ontsnappingen-op-een-haar-na van de dreigende dood, over hoe ik door een wrede vijand gevangen werd gezet en in slavernij verkocht, en hoe ik daaruit werd verlost. Ik vertelde over mijn wonderlijke reizen, over bodemloze grotten en de wijdste woestijnen, over diepe dalen, rotsen en bergen die tot de hemel reiken, zo sprak ik avond aan avond door. Over de kannibalen die elkaar als maaltijd vreten, de koppensnellers, en de mannen die hun hoofd op hun borstkas hebben groeien. Desdemona hoorde mijn verhalen gretig aan, werd door het huishouden steeds weggerukt, maar raffelde haar taakjes haastig af en kwam terug om mijn woorden te verslinden.

Toen ik dit doorhad, nam ik de gelegenheid te baat om haar mij hartstochtelijk te laten smeken mijn hele zwerversleven te vertellen, waar zij steeds maar stukken en beetjes van had gehoord. En dat deed ik, wist haar vaak – ondanks zichzelf – tranen te ontlokken wanneer ik sprak over de treurige gebeurtenissen in mijn jeugd. Ik gaf haar mijn woorden en zij betaalde mij in zuchten. ‘Oh, wat vreemd, wat ongelooflijk vreemd...’ Ze vond het troosteloos verdrietig en wonderlijk droef. Ze wou dat ze het nooit gehoord had, ze wilde dat de hemel haar een man als ik zou zenden. Ze bedankte me en zei dat als ik ooit een vriend had die op haar verliefd was, hij hoefde enkel mijn verhaal te vertellen om een kans te maken. En hierop greep ik mijn kans.

Zij hield van mij vanwege alle rampen die ik had doorstaan, ik hield van haar omdat ik de rampspoed met haar kon delen. Dat is de enige magie die ik gebruikt heb.

Daar is ze al, vraag het haar zelf.

Desdemona op, met Jago en assistenten

DOGE Ik denk dat dit verhaal mijn dochter ook zou winnen. Mijn beste Brabantio, maak toch het beste van deze lastige kwestie, een man kan beter vechten met een gebroken zwaard, dan met zijn blote handen.

BRABANTIO Ik smeek u, laat haar spreken, als ze toegeeft dat zij zijn gelijke in verleiden was dan mag de bliksem me treffen als ik die man nog wat verwijt.

Kom hier, mijn allerliefste, waar ligt, van allen hier aanwezig, je gehoorzaamheid het meest?

DESDEMONA Ik vrees hier, mijn lieve vader, voor een dubbele loyaliteit. Aan u ben ik door leven en opvoeding gebonden en door mijn leven en opvoeding heb ik geleerd hoe u te eerbiedigen. Ik ben alles aan u verschuldigd, daar ben ik uw dochter voor. Maar hier staat mijn echtgenoot. En zoals mijn moeder zich aan u verplichtte, u verkoos boven haar vader, zo doe ik hetzelfde, en verkies mijn man, de Moor, nu boven u.

BRABANTIO God moge je bijstaan, want ik niet meer.

tot de doge Gaat u verder, doge, met het staatsbelang. Je kan beter een kind adopteren dan verwekken.

tot Othello Kom hier, Moor. Bij deze schenk ik je wat je al hebt genomen en wat ik, met heel

mijn hart, liever van je weggehouden had.

tot Desdemona Vanwege jou, juweeltje, ben ik tot in mijn ziel zo blij dat jij mijn enig kind bent, jouw ontsnapping zou mij een dictator van een vader maken, ik zou een tweede dochter vastgeketend binnen houden.

Ik heb niks meer te zeggen, signore.

DOGE Laat mij dan wat zeggen, ik ken misschien wat woorden die het liefdespaar weer in uw gunst kunnen voeren.

Wanneer geen middel meer helpt en het einde nabij is, weet: als de hoop is vervlogen dat het ergste voorbij is.

Of, eh:

Wie weent om de rampspoed die is geweken zal in zijn hart nieuw ongeluk kweken.

...

Wie zich tot bloedens toe schramde aan 's lots scherpe klauwen zal enkel genezen door geduld en vertrouwen.

En, eh:

Wie bestolen is maar lacht, die steelt iets van de dief maar hij besteelt zichzelf die blijft hangen in verdriet.

Hm.

BRABANTIO Jaja.

Dus laat de vuile Turk ons Cyprus maar inlijven ons kan niets gebeuren, zolang we lachen blijven.

Of:

Zolang niets aan de hand is
kan je strooien met clichés
want wie nergens last van heeft,
die zit ook nergens mee,
maar wie nood heeft aan een schouder
of een welgemeende raad
heeft niets aan platitudes,
rijm of loze borrelpraat.

...

Al bevatten deze spreuken
zowel het bitter als het zoet,
klanken doen een gebroken hart
maar bitter weinig goed,
er zit geen waarheid in een zin
omdat die weet te rijmen,
en woorden hebben nooit of nimmer
een hart weten te lijmen.

Goed, met alle respect, belangrijker zaken
wachten.

DOGE De Turken stevenen met een enorme vloot
op Cyprus af. Othello, jij weet het meest af van die
plek. En al hebben we daar een prima adequate
stadhouder zitten, de man in de straat (en die
bepaalt uiteindelijk alles) heeft meer vertrouwen
in jou. Je moet het daarom niet erg vinden dat we
de glans van je prille geluk bemodderen met deze
weerbarstige en onvoorziene missie.

OTHELLO De gewoonte, die tiran, maakt mijn sta-
len oorlogsbed een matras van het zachtste
ganzendons. Ik geef toe, ontberingen maken mij
alert en enthousiast. Ik meng mij graag in deze
oorlog tegen de Turken. Vandaar dat ik u, als u

me toestaat, met respect wil vragen of we tot
een passende regeling voor mijn echtgenote
kunnen komen, een woning, onderhoud,
bedienden, die bij haar status past.

DOGE Ze kan bij haar vader logeren, als je dat
goed vindt.

BRABANTIO Dat wil ik niet hebben.

OTHELLO Ik ook niet.

DESDEMONA En ik ook niet. Ik kan niet op een
plek zijn waar ik mijn vader steeds verdriet doe
door voor zijn ogen rond te lopen. Goede doge,
leen mijn simpele vraag een luisterend oor en
bied mij uw hulp.

DOGE Wat is je vraag, Desdemona.

DESDEMONA Ik deel mijn liefde met de Moor en
wil mijn leven met hem delen, dat wil ik van
alle daken schreeuwen. Ik lever mij onvoor-
waardelijk aan hem uit. Ik heb diep in zijn ziel
gekeken en wijd mijn hartslag en mijn adem aan
zijn eer en aan zijn moed.

Dus, signori, wanneer ik achterblijf als hij ten
strijde trekt, ben ik een mot die zich aan de
vlam van vrede brandt. Dan wordt het recht
waarmee ik liefheb mij ontzegd en legt u mij een
zware scheiding op. Mijn vraag: laat mij met
hem mee gaan.

OTHELLO Het is aan u, signori, en ik vraag u:
geef haar wat ze wil.

Niet om het grommen van mijn honger te
bedaren of om de hitte op te stoken – dat vuur is
voor de jeugd, ik ben geen jonge kerel meer –
maar om te kunnen praten met elkaar.

En wees niet bang dat ik mijn missie uit het oog

verlies of de zaken van de staat verzuim, wanneer zij bij mij is. Mocht ik ooit door liefde troebel zien, slappe knieën krijgen door een appelflauwte of genot verkiezen boven plicht, laat huisvrouwen mijn helm als hapjespan gebruiken, laat het schandaal mijn eer verwoesten en mijn reputatie de grond in slaan.

DOGE Bepalen jullie zelf maar of ze blijft of met je mee gaat, de situatie noopt tot haast en haast moeten wij hebben. Vannacht nog moet je gaan.

DESDEMONA Vannacht, signore?

DOGE Deze nacht.

OTHELLO Ik doe het graag.

DOGE De raad komt morgenochtend, negen uur, weer samen. Othello, laat een officier hier achter, die zal je ons mandaat nabrengen, en alles wat nog verder van belang is.

OTHELLO Dan laat ik met uw goedvinden mijn adjudant hier achter. Een integer en fatsoenlijk man. Ik vertrouw hem met mijn vrouw, dus ook met alles wat u nodig acht mij na te zenden.

DOGE Dat is prima. Goede nacht dan, iedereen.
tot Brabantio En, signore:

Als kleur bepaald wordt
door een rechtschapen hart,
dan is uw schoonzoon
eerder blank dan zwart.

EERSTE SENATOR Succes, mijn beste Moor, wees voorzichtig met je bruid.

BRABANTIO Hou haar in de gaten, Moor, zolang je ogen hebt, ze heeft haar vader al bedrogen, nu ben jij aan de beurt.

Brabantio, doge, andere senatoren, assistenten af

OTHELLO Ik verbind mijn leven aan haar trouw. Jago, mijn loyale vriend, ik laat mijn Desdemona bij jou. Vraag je vrouw om haar gezelschap te houden en volg mij wanneer dat veilig kan. Kom mee, Desdemona, wij hebben maar één uur om onze liefde... om nog wat praktische zaken te bespreken. We hebben geen tijd te verliezen.

Othello en Desdemona af

RODERIGO Jago...

JAGO Ja, mijn vriend, wat is er?

RODERIGO Wat denk je dat ik moet doen?

JAGO Ga naar bed. Ga slapen.

RODERIGO Ik verzuip me in het dichtstbijzijnd kanaal.

JAGO Als je dat doet zijn wij geen vrienden meer. Waarom zou je dat doen, stomme idioot.

RODERIGO

Idioot is het te leven
wanneer dat slechts bestaat uit pijn,
laat dan de dood mijn dokter zijn
en het sterven medicijn.

JAGO Kom jij nu ook met die belachelijke rijmpjes? Ik ben al bijna dertig jaar en sinds ik goed van kwaad kan onderscheiden ben ik nooit een man tegen gekomen die wist te houden van zichzelf. Ik zou nog liever van plaats ruilen met een makaak dan dat ik me zou verzuipen vanwege een hitsig kippetje.

RODERIGO Wat moet ik doen? Ik schaam me dood dat ik zo verliefd ben, maar heb er de kracht niet meer voor het de kop in te drukken.

JAGO Kracht? Wat een onzin! Wie of wat we zijn zit in ons zelf. Ons lijf is onze tuin en onze wil,

dat is de tuinman. Wij bepalen of we sla planten of distels, of we onkruid wieden of rozen verdelgen, of we enkel gras zaaïen of vele gewassen. De tuin kan overwoekerd raken of onvruchtbaar, maar ook opbloeien en gedijen als wij haar aandacht geven. Alles hangt af van de macht en het gezag die in onze eigen vrije wil ligt. Als je je evenwicht verliest, als we de rede niet zouden hebben om tegenover onze lage driften te zetten, dan zou ons borrelende bloed ons tot de meest krankzinnige daden verleiden. Maar wij hebben de ratio, als verkoe-ling voor onze laaiende begeertes, onze vlammende aandrang, onze tomeloze lusten. Wat jij verliefdheid noemt, is enkel maar een stekje, een bloem om in de knop te breken.

RODERIGO Dat lukt me niet.

JAGO Het is enkel omdat jij het toelaat dat je gevoelens zo verhit zijn. Kom op, wees een man. Jezelf verzuipen? Verzuip kittens, blinde puppy's! Luister, ik ben je vriend en onze band is als staalkabels zo stevig: zorg dat je geld hebt. Ga in dienst bij de Moor en laat je baard staan als vermomming. En nogmaals: zorg dat je geld hebt. Desdemona zal snel genoeg krijgen van haar zwarte speeltje – zorg dat je geld hebt – en hij van haar. Hun storm stak plotseling op en zal even abrupt gaan liggen. Zorg dat je geld hebt. Die negers zijn nooit monogaam. Zorg dat je geld hebt. De blanke velden waar hij nu als een Afrikaanse sprinkhanenplaag overheen raast zal hem al snel kaalgevreten voorkomen.

Wanneer zij op zijn basalten lijf is uitgekeken zal ze haar vergissing zien en dan, het kan niet anders, wil ze een ander. Dus zorg dat je geld hebt. Als je jezelf toch wilt verdoemen, doe het dan wat subtieler dan verzuipen. Zorg dat je zoveel mogelijk geld hebt. Als het ja-woord en een broze huwelijksseed tussen een barbaarse immigrant en een naïef Venetiaantje niet een al te grote uitdaging voor mijn verstandelijke vermogens en mijn heerschaar uit de hel zijn, zal je al snel je tanden in haar mogen zetten. Dus zorg dat je geld hebt.

Jezelf verzuipen, idioot. Geen sprake van. Je kan beter ter dood veroordeeld worden als je je genot hebt gehad, dan eigen beul zijn vóór de bevrediging.

RODERIGO Kan ik op je steun rekenen, wanneer ik het erop laat aankomen?

JAGO Je kan ervan uitgaan. Ga nu, zorg dat je geld krijgt. Ik heb het je al vaak gezegd en zal daarin volharden: ik haat de Moor. Daar heb ik goede redenen voor, zoals jij niet minder voor jouw zaak. Laat ons samen in wraak optrekken. Als je hem zijn bruid kan roven, verschaft je jezelf genot en mij plezier. De tijd heeft heel wat verrassingen in petto. Ingerukt mars! En zorg voor geld.

We praten morgen verder, goede nacht.

RODERIGO Waar zien we elkaar morgen?

JAGO Bij mij thuis.

RODERIGO Ik zal er op tijd zijn.

JAGO Dat is goed. Eén ding nog, Roderigo:

RODERIGO Wat dan?

JAGO Het is klaar met dat verzuipen, hoor je me?

RODERIGO Ik ben van gedachten veranderd.

JAGO Mooi zo. Zorg dat je geld krijgt.

RODERIGO Ik ga al mijn land verkopen.

Roderigo af

JAGO En zo maak je een schatkist van een idioot.

Wie denkt dat ik mijn tijd verspil aan zo'n kuiken zonder daar winst of voordeel uit te halen, beledigt mijn vernuft. Ik haat de Moor.

Men zegt achter mijn rug dat hij zijn paling in mijn vrouw heeft laten glijden. Ik weet niet of het waar is, maar het gerucht alleen al maakt me kwaad. Hij schat mij hoog in. Des te eenvoudiger mijn werk.

Cassio is een fatsoenlijke kerel, dus hoe, hoe neem ik zijn plaats in, laat ik mijn wil geschieden, wat kan ik doen... Misschien, wanneer de tijd er rijp voor is, fluister ik Othello in dat Cassio wel heel vrij met zijn vrouw omgaat.

Hij is knap en vlot met woorden, gemaakt om echtgenotes vreemd te laten gaan, in elk geval genoeg om de verdenking op zich te laden.

De Moor staat dicht bij de natuur en vertrouwt iedereen die eerlijk lijkt van aard en laat zich zo zachtjes bij de neus nemen – 't is net een ezel.

Ik heb het, een inval ziet het licht, een plan als wangeboorte, verwekt door hel en nacht.

Jago af

TWEEDE BEDRIJF

2.1

Een haven op Cyprus. Montano en twee edelen op

MONTANO Wat kunt u zien vanaf de kaap?

EERSTE EDELMAN Niets. Het gaat verschrikkelijk tekeer, ik kan geen zeil tussen zee en wolken onderscheiden.

MONTANO Op het vasteland schreeuwen de winden. Ons kamp heeft nooit een groter storm gezien. Als dit geweld ook op zee speelt; welke vloot van papieren bootjes blijft drijven als er bergen van water uit de golven rijzen? Hoe loopt dit af?

TWEEDE EDELMAN Met een vloot van versplinterde Turkse schepen. Je hoeft maar op de schuimbekkende kust te staan om het water naar de wolken te zien klauwen, zo hoog komt de monsterlijke vloed met witte manen van de wind, dat het kolkend in de kleine Beer zijn steelpan staat en de waakvlam van de eeuwig brandende Poolster blust. Ik heb de zee nog nooit zo woest gezien.

MONTANO Als de Turkse vloot geen veilige haven heeft gevonden, dan zijn ze tot de laatste zandneger verzopen. Hier komt niemand levend uit.

Een derde edelman komt op.

DERDE EDELMAN Ik heb nieuws! De oorlog is

voorbij. De woedende storm heeft de Turken zo geteisterd dat hun plannen naar de kelder zijn gegaan. Een van onze schepen was getuige van de schipbreuk van zowat hun hele vloot.

MONTANO Echt, is dit waar?

DERDE EDELMAN Het schip ligt in de haven.

Michel Cassio uit Verona, luitenant van de Moor Othello, is al aan wal. De Moor zelf is nog op zee, met vol mandaat hier voor Cyprus.

MONTANO Daar ben ik blij om. Hij is een competente bevelhebber.

DERDE EDELMAN Maar al brengt Cassio het goede nieuws van de Turkse nederlaag, hij is bezorgd en vreest voor het leven van de Moor. Het geweld van de storm heeft ze uit elkaar geslagen.

MONTANO Laten we hopen dat hij veilig is. Ik heb onder hem gediend en het is een militair uit één stuk. We gaan naar de haven, de zeelui begroeten en op de uitkijk naar Othello, tot we niet meer weten welk blauw van de zee en welk van de hemel is.

DERDE EDELMAN Ja, we gaan, er kunnen elk moment meer schepen binnenlopen.

Cassio op

CASSIO Bedankt, dappere soldaten van dit krijgsklare eiland, die zo loyaal zijn aan mijn Moor. Laat de hemel hem beschermen tegen de elementen, ik ben hem op zee verloren.

MONTANO Is zijn schip in goede staat?

CASSIO Het is goed in elkaar gezet, zijn stuurman is ervaren en staat goed aangeschreven. Ik denk niet snel het slechtste, ik heb

goede hoop. *geschreeuw op de achtergrond*
Een boodschapper komt op.

CASSIO Wat roepen ze?

BOODSCHAPPER De stad is leeggestroomd, iedereen staat aan het water, ze schreeuwen dat er een schip binnen vaart.

CASSIO Ik hoop dat het Othello is.

Een schot klinkt.

TWEEDE EDELMAN Ze vuren saluutschoten af, het zijn in elk geval vrienden.

CASSIO Gaat u ons vast voor, signore, vertel ons wie daar aankomt.

TWEEDE EDELMAN Dat zal ik doen.

De tweede edelman af

MONTANO Zeg eens, luitenant, is uw generaal getrouwd?

CASSIO En nog gelukkig ook! Hij heeft een vrouw gevonden die mooier is dan haar beschrijving, beroemder dan haar naam. Gedichten zijn, als het om haar gaat, ongerijmde stumpers en zelfs de kunst staat machteloos; het origineel valt niet te evenaren.

De tweede edelman komt terug.

CASSIO En, wie is het?

TWEEDE EDELMAN Hij heet Jago, een lage officier.

CASSIO Die heeft geluk gehad met een behouden vaart, zo snel als hij hier aangekomen is. Alsof de stormen zelf, de hoge golven, de wind die naar de maan jankt, de kliffen als een mes zo scherp en de zandplaten, verborgen verraders die op kielen jagen, een gevoel voor schoonheid hebben. Om tegen hun natuur de goddelijke

Desdemona vrije doorgang te verlenen.

MONTANO Wie is dat?

CASSIO De vrouw waar ik over sprak. De meesteres van onze meerdere. Toevertrouwd aan de onbevreesde Jago, die hier zeven dagen sneller dan wij allen dachten aanmeert. Mijn God, beschut Othello, blaas hem veilig onze kant op, opdat hij met zijn schip de haven zegent. En ook een haven vindt in Desdemona's armen. Blaas vuur in onze gedoofde moraal en breng heel Cyprus troost.

Desdemona op, met Emilia, Jago, Roderigo en assistenten

CASSIO Oh kijk, de waardevolle lading is aan wal gekomen!

Mannen van Cyprus, kniel voor deze vrouw.
tot Desdemona Ik groet u, schoonheid, en wens dat Gods zegen u voor eeuwig zal omringen.

DESDEMONA Dank je, moedige Cassio. Is er nieuws over mijn echtgenoot?

CASSIO Hij is nog niet aangekomen, maar voor zover ik weet gaat het hem goed en kan hij elk moment hier binnen varen.

DESDEMONA Dat klinkt niet goed, ben je hem kwijt geraakt?

CASSIO De grote oorlog tussen zee en zwerf dreef ons uiteen. *geschreeuw op de achtergrond*

CASSIO Daar komt een schip.
Een saluutschot klinkt.

TWEEDE EDELMAN Nog een saluutschot, ook dit zijn vrienden.

CASSIO Ga kijken wie het is.
De tweede edelman af

Cassio richt zich tot Jago en zijn vrouw.

CASSIO Beste Jago, wat goed dat je er bent.

En u ook, mevrouw. Neem me dit niet kwalijk, Jago, ik ben opgevoed om een vrouw zo te begroeten.

Hij kust haar.

JAGO Beste man, was ze met haar lippen zo brutaal als ze met haar tong vaak tegen mij is, u zou er uw handen vol aan hebben.

DESDEMONA Onzin. Ze zegt bijna nooit iets.

JAGO En nog is het te veel. Ze houdt zelfs als ik wil slapen nog haar mond niet. Voor u mevrouw, houdt ze zich stil, maar haar gedachten razen van de achterklap.

EMILIA Waarom zeg je dat nou?

JAGO Ach kom nou. Vrouwen. Buitenshuis voorbeeldig, maar binnen vier muren dokwerkers. Alleen heilig als ze verontwaardigd zijn, te goed voor het huishouden, je krijgt ze alleen krijsend de keuken in maar in bed zijn ze stil als preutse nonnetjes.

DESDEMONA Waar haal je het vandaan.

JAGO Nee, natuurlijk, ik lieg hier als een Turk, opstaan voor de pleziertjes en gaan slapen wanneer er werk verzet moet worden.

EMILIA Een liefdesbrief hoeft ik niet te verwachten.

JAGO Een ontslagbrief, als het kon.

DESDEMONA En als ik om een lofdicht zou vragen, wat zou je me dan schrijven?

JAGO Ach mevrouw, dwing me er niet toe, ik ben niets als ik niet scherp van tong mag zijn.

DESDEMONA Kom op, doe je best.

Is er al iemand naar de haven?

JAGO Ja mevrouw.

DESDEMONA *terzijde* Ik ben niet vrolijk, maar ik vermom met een glimlach mijn verdriet.

tot Jago En? Met welk gedicht zou je me eren?

JAGO Ik ben aan het denken, maar de woorden plakken aan mijn gehemelte. Ik leg de zweep over mijn muze en hier komt ze mee aan:

Een vrouw die naast haar schoonheid
ook nog hersenen bezit
trouwt niet voordat de voorwaarden
vaststaan in zwart op wit.

DESDEMONA Knap hoor! En als ze nou niet mooi zou zijn, maar zwart. En slim?

JAGO

Als ze zwart zou zijn
en slim daar bovenop,
dan trouwde ze een kerel
met een blanke kop.

DESDEMONA Het wordt er niet beter op.

EMILIA En knap en dom?

JAGO

Ze was dom,
maar esthetisch goed gezegend,
ze wist niet hoe,
maar had wel kindertjes gekregen.

DESDEMONA Ouwe versjes uit de kroeg. Welk rijmpje heb je voor het arme kind dat én lelijk én niet slim is?

JAGO

Ze kan onnozel zijn en nog zo onbegeerlijk, in het donker voelen alle vrouwen heerlijk.

DESDEMONA Er zit geen bodem in de put. De ergste prijs je nog het meest. Maar welke complimenten geef jij een vrouw die het verdient? Een sterke vrouw, waar zelfs de kwaadaardigste praat geen vat op heeft?

JAGO

Zij is nooit ijdel, toch is zij altijd knap, praat als haar wat gevraagd wordt, maar geen achterklap, heeft geld genoeg maar loopt daar niet mee te koop zegt ja wanneer het nodig is, gedraagt zich nimmer loops, als haar kwaad gedaan wordt, is zij tot wraak in staat, maar ze neemt haar verlies en verlaagt zich niet tot haat, zij zal zich nooit gedragen als een verliefde bakvis die van de regen in de drup zwemt omdat haar hart zo zwak is, ze denkt zelf na maar zingt nooit het luidste lied, ze is omringd door minnaars maar haar aandacht geeft ze niet, en ze is maagd, voor zover een maagd in staat is...

DESDEMONA Wat te doen?

JAGO

baby's te krijgen –
dat is toch waarvoor de daad is.

DESDEMONA Wat een slap en onbevredigend einde zeg. Neem maar niks van hem aan,

Emilia, al is hij dan je man.

Wat vind jij, Cassio? Is het geen liederlijk vulgaire raadgever?

CASSIO Hij draait er niet omheen, mevrouw.

Meer te waarderen als soldaat dan als een intellectueel.

JAGO *terzijde* Hij neemt haar bij de hand.

Oh ja, goed gezegd, fluister haar maar toe.

In mijn kleine web vang ik het vette vliegje Cassio. Jaja, doe maar, lach haar maar toe, ik verstrik je in je eigen goede manieren...

tot hen Je hebt gelijk, zo is het.

terzijde Je goede maniertjes, ze zullen je je functie kosten, met al die kushandjes die je haar toewerpt, ja, daar ben je goed in hoor. Heel goed, goed gekust, prachtige maniertjes. Ja, zo is het. Nou nou, nog eens die vingers naar die lippen?

Het waren, voor je eigen bestwil, beter klisteer-sputen geweest.

Trompetten klinken.

JAGO Het is de Moor! Zo wordt hij aangekondigd!

CASSIO Ja, het is waar!

DESDEMONA Kom, we gaan hem welkom heten.

CASSIO Hij is er al.

Othello en assistenten op

OTHELLO Mijn blonde krijgster!

DESDEMONA Mijn lieve Othello!

OTHELLO Ik ben even verbaasd als blij je hier te zien. Wat een opluchting! Als na elke storm zo'n stilte kwam, dat wekt de wind voor mijn part zelfs de dood, dan mag het zwoegend schip de golven als Olympus hoog beklimmen en in dieptes storten dieper dan de hel.

Zou een hartstilstand mij treffen nu, ik zou gelukkig zijn. Want ik vrees dat mijn geluk op dit moment zo groot is, dat niets, wat de toekomst ook nog brengen mag, dit gevoel kan evenaren.

DESDEMONA Laat het niet waar zijn. Laat onze liefde en geluk met elke dag die aangroeit, groeien.

OTHELLO Amen! Ik heb niet genoeg woorden voor alles wat ik voel, ik hou mijn mond. Laat dit de grootste ruzie zijn die tussen ons ooit vlamt.

Hij kust haar.

JAGO *terzijde* Jaja, dat klinkt als één grote harmonie, maar geloof me, een paar valse noten en alles raakt ontstemd.

OTHELLO Laten we naar het kasteel gaan. Het nieuws, vrienden: De oorlog is voorbij, de Turken zijn verdronken. Hoe is het, ouwe eilandmaten?

tot Desdemona Lief, je zal het heerlijk vinden hier, op Cyprus heb ik mijn beste vrienden.

Och, zoetje, ik babbel maar door, ik voel me veel te vrolijk.

tot Jago Beste Jago, wil jij naar de haven gaan om mijn bagage uit te laden? En breng de kapitein naar mij, een taaie, die, zijn stuurmanschap en moed moeten beloond.

tot Desdemona Kom, Desdemona, nogmaals welkom hier op Cyprus!

allen af, behalve Jago en Roderigo

JAGO *tot de soldaten* Ga mij vast naar de haven voor.

tot Roderigo Kom hier. Als je het lef hebt – en men zegt dat liefde nog de slapste zak de grootste ballen geeft – luister dan naar mij. De luitenant staat vannacht op wacht. En laat ik je dit vertellen: zij is zonder twijfel op hem verliefd.

RODERIGO Op hem? Dat kan niet waar zijn.

JAGO Zwijg en luister als je wat wil leren.

Weet je nog hoe heftig Desdemona voor de Moor viel, vanwege zijn schuimklopperij en gelogen fantasietjes? En wat denk je, houden dat soort praatjes vrouwen warm? Ik dacht het niet. Er moet ook wat leuks te zien zijn, maar welk genot verschaft die kolenkop het oog? Wanneer de geilheid na gedane zaken uit het bloed geborreld is, zijn er verse vlammen nodig om de hitte op te stoken. Verandering van spijs doet vrijen, dus waar gaat ze naar op zoek? Een aardige vent, van haar leeftijd, die snapt wat manieren zijn en die nog knap is bovendien. Kwaliteiten waar het die negerzoen aan schort. Ze weet niet meer wat ze met hem moet, een nette dame met een sprekende gorilla, ze voelt tegenzin, ze voelt afkeer, ze begint hem te verafschuwen, voelt zich in al haar fingevoeligheid misbruikt door dit primitieve wezen. Uit puur instinct wijst ze hem af, gaat ze op zoek naar een genetisch meer bijpassend exemplaar.

En signore, vertel mij eens: wanneer dit onwrikbaar feit zich zal voltrekken, wie staat er dichterbij haar hart dan Cassio? Die gladjakker met zijn mooie woorden, die zijn geweten

slechts gebruikt om beleefdheid voor te wenden, die zijn wellust en geheimen verbergt achter een masker van menselijkheid. Een glibberige paling, een opportunist die overal een kansje ziet, die waar geen gelegenheid tot voordeel is gelegenheid zal maken. Een duivelsjoch. En daarnaast ook knap, jong, en in bezit van alle kwaliteiten waar groene blaadjes naar verlangen. Een éénpersoonsplaag, en het vrouwtje heeft hem al in de smiezen.

RODERIGO Ik geloof er niks van, zo is zij niet, zij is iets hogers, heilig bijna.

JAGO Heilig m'n harige zak! Heeft zij tussen de pootjes soms een tempel? Als zij zo heilig is, wat doet ze dan met die bosjesman? Heilige pruim! Zag je niet hoe ze d'r handen niet thuis hield? Zag je dat niet?

RODERIGO Ja. Dat zag ik. Maar dat was beleefdheid.

JAGO Dat was seks! In het vuistje! De schimmige proloog van een verhaal vol ontucht en gore gedachten. Ze kwamen met hun lippen zo nader tot elkaar dat hun ademhalingen elkaar omhelsden. Smerige gedachten, Roderigo. Intimiteit begint met vertrouwelijke stappen en marcheert dan onstuitbaar tot doel: copulatie! Volg, signore, mijn advies. Ik heb je uit Venetië gehaald. Ga op wacht staan vannacht, ik zorg dat je de opdracht krijgt. Cassio weet niet wie jij bent. Ik blijf in de buurt. Werk hem op zijn zenuwen, praat te hard, beledig zijn militaire vaardigheden, kijk hoe je hem het best kwaad kan krijgen.

RODERIGO Goed.

JAGO Hij is opvliegend en je hebt hem zo op de kast. Hij zal je in geen tijd met zijn wapenstok slaan. Lok hem uit. Zo zet ik het volk van Cyprus tegen hem op, een schandaal dat pas tot bedaren komt als Cassio z'n ontslag krijgt.

Met hem uit de weg kan ik je beter helpen, zo niet dan is de kans van slagen klein.

RODERIGO Als ik hierdoor een kans krijg, zal ik het doen.

JAGO Ik garandeer het je. Zoek me straks op in het kasteel, nu moet ik de pakjes van die aap ontschepen. Tot zo.

RODERIGO Tot zo.

Roderigo gaat.

JAGO Die Cassio houdt van haar, dat geloof ik echt. Dat zij van hem houdt zou natuurlijk en gepast zijn. De Moor – al kan ik hem niet uitstaan – heeft een trouwe, liefhebbende, ja, nobele natuur en zal een goede echtgenoot zijn voor Desdemona. En ik hou ook van haar. Niet dat ik met haar naar bed wil – al is mijn zonde minstens even groot: ik ben op zoek naar wraak en zou het, om de wraak, zonder moeite op haar kunnen doen, net als, zoals men fluistert, de Moor mijn vrouw met zijn ebola besmette stamper heeft bezoedeld. De gedachte alleen is een giftige angel in mijn ingewanden, en ik zal met niets tevreden zijn voor we gelijk staan. Oog om oog, vrouw om vrouw. En aangezien het mij niet lukt Desdemona's frisse broekje in te glippen, moet ik hem zo gek maken van jaloezie dat hij niet meer recht vooruit kan denken. En als Roderigo, die

Venetiaanse natte scheet die blind mijn valse raad volgt, zijn taakje goed weet uit te voeren, heb ik Cassio in de houdgreep. Ontmasker ik hem voor de Moor als geile minnaar – het zal me niks verbazen als ook Cassio mijn vrouw te grazen heeft genomen – waarna hij mij zal overladen met bedankjes, liefde en beloning, al heb ik hem voor aap gezet en blijf ik bezig tot ik het laatste restje rust zijn lijf heb uitgerukt. Het plan zit hier, *wijst op zijn hoofd* is bijna uitgedacht, wie hem in het gezicht staart, herkent de duivel pas.

OMROEPER Het behaagt Othello, onze edele en dappere bevelhebber, de overwinning op en totale vernietiging van de Turkse moslimvloot te vieren met drank en dans, met vreugdevuur en elk plezier dat op kan komen in een man. Want naast het verheugende nieuws van de absolute victorie vieren wij vandaag zijn huwelijk! Dit is zijn uitdrukkelijke wens. De dranklokalen zijn geopend en alle burgers zowel als het militaire personeel heeft vol verlof te feesten vanaf dit moment, vijf uur, tot om elf uur de klokken luiden. God zegene het eiland Cyprus en onze grote generaal Othello.

Cyprus. Een kasteelzaal. Othello, Desdemona, Cassio op

OTHELLO Michel, zorg jij voor de wacht vanacht. Laten wij onszelf beheersen en verstandig blijven.

CASSIO Jago heeft mijn instructies. Maar ik zal uiteraard een oogje in het zeil houden.

OTHELLO Jago is een goede kerel. Welterusten, Michel, we spreken elkaar morgenochtend vroeg weer.

tot Desdemona Kom mee, mijn liefste, laat ons de vruchten van ons huwelijk plukken en ons verstoppen in ons bed.

tot Cassio Goede nacht!
Othello en Desdemona af
Jago op

CASSIO Ha, Jago. We gaan op wacht.

JAGO Niet toch nu al, luitenant. Het is nog geen tien uur. Othello heeft ons wat vroeg verlaten, vanwege Desdemona. Ik neem het hem niet kwalijk, hij heeft nog geen volle nacht met haar doorgebracht. Natuurlijk kan hij niet langer wachten!

CASSIO Ze is een bijzondere vrouw.

JAGO En ze weet van wanten, als je snapt wat ik bedoel!

CASSIO Ze heeft inderdaad een doortastende geest.

JAGO En die ogen! Ze kleedt je ermee uit en

verleidt je om haar uit te kleden!

CASSIO Ze heeft mooie ogen, ja, al beschouw ik ze met wat meer bescheiden blik.

JAGO En die stem, elk woord is een liefkozing, niet?

CASSIO Ze is inderdaad volmaakt.

JAGO Laten we dan proosten op hun geluk tussen de lakens! Kom, luitenant, ik heb een mooie wijn meegenomen, buiten staan wat Cyperse vrienden die graag met ons op de gezondheid van onze gekleurde held drinken.

CASSIO Vanavond niet, beste Jago. Ik kan niet zo heel goed tegen drank. Ik wou dat je ook kon toasten zonder alcohol.

JAGO Ach, het zijn vrienden! Eén glas maar, en ik drink hem wel leeg.

CASSIO Ik heb vanavond al een glas gehad, dat nog was verdund met water ook, en nóg voel ik hem hangen. Ik kan niet tegen drank, helaas, en kan mijn arme lever beter niet meer tarten.

JAGO Kom op man, het is feest. Je laat onze vrienden toch niet in de kou staan.

CASSIO Waar zijn ze?

JAGO Voor de deur. Kom, roep ze binnen.

CASSIO Dat zal ik doen, maar niet van harte.
Cassio af

JAGO Als ik er één glas in krijg, bovenop wat hij al binnen heeft, wordt zijn dronk snel vals en hij bijtgraag als een valse pup. Mijn mongooltje Roderigo, die bijna ondersteboven loopt van liefde, heeft op de gezondheid van Desdemona heel wat flessen tot de bodem toe gelegegd en moet nu op wacht.

Voeg daar drie Cyprioten aan toe, zwellend van jeugdige overmoed, beducht voor ieder smetje op hun eer – zo worden ze gemaakt op dit oorlogszuchtig eiland – die ik, natuurlijk, ook volgegogen heb, en alles staat gereed om Cassio te provoceren tot een stommititeit die heel het eiland overhoop haalt. Hier komen ze, als alles loopt zoals ik hoop dan zeilt mijn schip op gladdere baren voort.

Cassio op met Montano en edellieden, evenals een bediende met wijn.

CASSIO Mijn god, die schenken niet voorzichtig zeg.

MONTANO Onzin, dat druppeltje? Niet meer dan een slok, ik zweer het op mijn militaire eer!

JAGO Schenk mij ook nog maar eens in!
Laten we drinken drinken drinken
laten we klinken klinken klinken
want een soldaat is een man
en het leven niet lang
dus laat de soldaatjes maar drinken!
Meer wijn, jongens!

CASSIO Jezus, man, wat een geweldig lied!

JAGO In Engeland geleerd. De grootste zuiperds ter wereld. Geen Deen, Duitser of dikbuikige Hollander – drinken! – klokt daar tegenop.

CASSIO Zijn die Britten zo goed, ja?

JAGO Hij zuipt de Deen met gemak de dood in, drinkt zonder druppeltje zweet de Mof op de grond en is pas goed los als de Hollander al staat te kotsen.

CASSIO Op de gezondheid van onze generaal!

MONTANO Daar drink ik op, luitenant, proost!

JAGO Oh, goed oud Engeland!

De koning was een toffe peer
droeg broeken van één cent,
toch ging hij om die prijs tekeer:
de koning was een krent!
Het was een man van hoge rang
en jij staat onderaan,
wees zuinig in het landsbelang:
trek oude kleren aan.

Meer wijn hier!

CASSIO God, dit is een wat eh, uitzonderlijker
liedje dan daarnet hè.

JAGO Zal ik het nog eens zingen?

CASSIO Nee, ik vind mensen die dat soort dingen
zingen echt waardeloos. Maar goed, God staat
boven ons allemaal, sommige zielen moeten
gered en andere zielen zoeken het maar uit.

JAGO Daar heb je een punt, luitenant.

CASSIO Wat mij betreft – en dat bedoel ik niet
lullig tegenover de generaal of wie dan ook – ik
heb goede hoop dat mijn ziel gered zal worden.

JAGO En ik ook, luitenant.

CASSIO Ja, maar, sorry dat ik het zeg, de ziel van
een luitenant gaat vóór de ziel van een vaandrig.
Laten we het er niet meer over hebben, we
moeten aan het werk. God, vergeef ons onze
zonden. Signori, aan de slag! Denk niet, signore,
dat ik beneveld ben. Dit is een vaandrig, dit is
mijn rechterhand en dit is mijn linkerhand. Ik
ben niet aangeschoten, ik kan prima rechtop
stijven blaas en met mijn spraten is er ook niets
mis.

EDELLIEDEN Geweldig!

CASSIO Prima, dus, dat jullie niet dronken dat
ik denken ben.

MONTANO Laten we naar buiten gaan, de wacht
begint.

Cassio af

JAGO Zie hem gaan. Een soldaat aan Caesar zelf
gelijk, maar zie zijn zwakke plek: een tekort-
koming zo zwaar als zijn deugd groot is, zijn
zonzijde en schaduwkant houden elkaar in
evenwicht. Het is treurig. Ik vrees dat het
vertrouwen dat Othello in hem stelt, dit eiland
flink ten nadele kan zijn. Want hoe degelijk is
dronken trouw?

MONTANO Is hij vaak zo?

JAGO Het is zijn vaste bedtijdrutueel. Hij waakt
het klokje tweemaal rond, wanneer de drank
hem niet in slaap wiegt.

MONTANO Het lijkt me verstandig de generaal
hiervan op de hoogte te stellen. Wellicht ziet
hij het niet, of beschouwt hij in zijn goedheid
enkel zijn goede kant en is hij blind voor zijn
gebreken. Zou dat het zijn?

Roderigo op

JAGO *terzijde* Hup hup, Roderigo, volg de
luitenant.

Roderigo af

MONTANO Het is werkelijk beklagenswaardig
dat die nobele neger het risico neemt om als
zijn plaatsvervanger een man met zo'n
ondeugdelijk karakter aan te wijzen. Het zou
misdadig zijn om er niets over te zeggen, toch?

JAGO Ik niet, al gaf je me dit eiland. Ik mag
Cassio te graag, zou alles doen om hem te

verlossen van zijn kwaad.

Achter klinkt geschreeuw.

JAGO Wat is dat voor een lawaai?

Roderigo op, achtervolgd door Cassio.

CASSIO Blijf staan, onbeschofte knurft!

MONTANO Wat is er aan de hand, luitenant?

CASSIO Dat groentje durft mij te vertellen wat ik fout doe? Ik sla zijn gebit tot poeder!

RODERIGO Mij slaan?

CASSIO Heb je nog praatjes, jochie?

Hij slaat Roderigo.

MONTANO Luitenant, signore, beheers uzelf!

Hij pakt Cassio vast.

CASSIO Laat me los, signore, of ik sla je fontanel weer open!

MONTANO Doe maar rustig, je bent dronken.

CASSIO Dronken!

Ze vechten.

JAGO *tot Roderigo* Ga weg, snel, schreeuw de stad wakker.

Roderigo af

JAGO Luitenant, alstublieft! In godsnaam, signori! Help! Hou op! Luitenant! Signore! Montano! Signori, hou daarmee op! Wat een prachtige wacht, dit.

Een bel luidt.

JAGO Wie luidt daar alarm? Hou stil, duivel! De hele stad wordt wakker! In vredesnaam, luitenant, stop! Daar gaat uw goede naam!

Othello op met bedienden.

OTHELLO Wat is hier aan de hand?

MONTANO Ik bloed. Ik bloed! Ik ben dodelijk verwond!

OTHELLO Berg je wapens op!

JAGO Ophouden, nu! Luitenant, signore, Montano, signori! Zijn jullie je plaats en plicht vergeten?

Hou op! Je generaal geeft een bevel, hou op, hou op, schaam je!

OTHELLO Wat is hier – hou op! – aan de hand?

Waar komt dit vandaan? Zijn we soms Turks geworden? Doen we onszelf aan wat het lot dat moslimtuig verhinderd heeft? Doe eens christelijk, hou op met dat barbaarse geruzie.

Wie nog zijn wapen heft om zijn woede bot te vieren, verliest zijn leven licht. Eén beweging; hij is dood. En laat dat verschrikkelijke lawaai ophouden, het hele eiland schrikt zijn bed uit.

Signori... wat is er aan de hand?

Beste Jago, je ziet lijkleek van de schrik, wie is dit begonnen? We zijn vrienden, zeg het me.

JAGO Ik heb geen idee. Ze waren net nog beste maten, net nog, elkaar net zo goed gezind als jonggehuwden op hun bruiloftsnacht. En toen opeens, als door een donderslag, het zwaard ontbloot, de punt gericht op elkaars strottenhoofd, in bloederstig duel. Ik kan niet zeggen hoe dit onzinnig tweegevecht begon, wel dat ik nog liever mijn benen had verloren in de strijd dan dat ze me hierheen gelopen hadden.

OTHELLO Hoe verlies jij, Michel, je zelfbeheersing zo?

CASSIO Vergeef me, ik heb er geen woorden voor.

OTHELLO En Montano, vriend, jij bent van onbesproken gedrag. Je staat alom bekend als serieus en rustig, ondanks je jeugd. Wijze mannen spreken over je met groot respect.

Wat is dit? Waarom zet je je reputatie op het spel, geef je je goede naam op voor een kroeggevecht? Geef antwoord!

MONTANO Othello, vriend, ik ben levensgevaarlijk verwond. Uw officier Jago kan u alles vertellen, ik moet mijn krachten sparen, zelfs praten doet me pijn. Ik weet niet wat ik vannacht verkeerd gedaan heb, of gezegd, behalve wanneer zelfbescherming misdaad is, en het een zonde is jezelf bij een aanval te verdedigen.

OTHELLO Ik waarschuw u, mijn bloed nadert gevaarlijk dicht het kookpunt, wanneer instinct mijn inzicht overneemt, handel ik uit oerdrift, niet uit oordeel. Op mijn woord, ik hoef mijn vingers maar tot vuist te klemmen en ik sla je ziel de onderwereld in. Dus vertel mijn nu onmiddellijk wie dit gevecht begonnen is. De schuldige, al was het mijn tweelingbroer, gelijke van geboorte, zal ik verstoten. Wat denken jullie wel! In een stad die uit een oorlog kruipt, de bevolking nog met angst gevuld, staan jullie een privéstrijd uit te vechten? 's Nachts? Terwijl jullie de wacht houden, verantwoordelijk zijn voor veiligheid en vrede? Het is schandalig! Jago, wie begon?

MONTANO Als je door vriendschap of partijdigheid iets meer of minder dan de waarheid zegt dan ben je geen soldaat.

JAGO Waar zie je me voor aan? Goed, ik snij liever mijn tong tussen mijn tanden vandaan dan dat ik Michel Cassio beschadig, maar ik ben ervan overtuigd dat ik hem niet benadeel

met de waarheid. Dus, generaal, dit is er gebeurd: Ik stond te praten met Montano toen een kerel langs kwam rennen, schreeuwend om hulp, achterna gezeten door Cassio die hem het staal de hals in dreigt te drijven. Op dat moment stapt deze gentleman *wijst naar Montano* tussenbeide en smeekt hij Cassio te stoppen. Ik ren achter de onbekende aan, voordat hij – daar ben ik in gefaald – de slapende stad wakker zou schreeuwen, maar hij was te snel voor mij. Ik haastte me terug omdat ik zwaarden hoorde vonken en Cassio, voor het eerst van mijn dagen, god en gebod hoorde vervloeken. Ik vond ze kling tegen kling, met zwaaiende zwaarden, zoals u ze vond en uit elkaar dreef. En meer is er niet te vertellen. Mannen blijven mannen. Zelfs de besten verliezen zichzelf wel eens. Goed, Cassio die zat verkeerd, als een man van woede is verblind wenst hij soms zijn beste vriend het graf in, maar het kan niet anders dan dat hij, door die vent die wist te vluchten, tot op het bot moet zijn beledigd.

OTHELLO Ik weet, Jago, dat trouw en vriendschap je de zaken doen verzwakken en je Cassio's schuld verlicht. Cassio, ik hou van je, maar jij zult mij nooit meer dienen.

Desdemona met bedienden op

OTHELLO Kijk nou, je hebt mijn prinses gewekt. *tot Cassio* Ik zal je ten voorbeeld stellen.

DESDEMONA Lieverd, wat gebeurt hier allemaal?

OTHELLO Alles is in orde, lieve. Ga maar weer naar bed.

tot Montano Signore, ik zal uw wonden zelf verzorgen.

Montano wordt weggeleid.

OTHELLO Jago, maak een ronde door de stad.
Stel wie het lawaai gewekt heeft weer gerust.
Kom, Desdemona, het is het lot van de soldaat dat strijd hem uit de lakens drijft.

allen af, behalve Jago en Cassio

JAGO Ben je gewond, luitenant?

CASSIO Gewond voorbij genezing.

JAGO Jezus, waar ben je geraakt?

CASSIO In mijn reputatie! Oh, mijn reputatie, als een ziek dier afgemaakt. Het deel van mij, signore, dat mij onsterfelijk kon maken, is mij afgenomen. Niets meer onderscheid mij van de beesten. Mijn reputatie, Jago, mijn reputatie!

JAGO Eerlijk waar, ik dacht dat je een échte wond bedoelde, dat zou mij meer zorgen baren dan een reputatie. Een reputatie betekent niets, een valse last op je schouders, vaak zonder verdienste verkregen en onverdiend verloren. Je bent je goede naam niet kwijt of je moet jezelf verliezer noemen. Wat nou! Genoeg manieren om de generaal weer voor je te winnen. Je bent verbannen door zijn stemming, niet door hem. Je straf is politiek, daar zit geen kwaadaardige gedachte achter. Zoals je een weerloze hond een trap verkoopt om een machtige leeuw af te schrikken. Blijf bij hem in de buurt, hij trekt wel bij.

CASSIO Liever blijft hij mij verachten dan dat ik een goed bevelhebber opscheep met een waardeloze dronkaard, een ondermaatse

officier. Dronken! Onzin uitkramen! Schelden! Vechten! Vloeken en om ruzie roepen! Een grote bek opzetten tegen mijn eigen schaduw! Oh, jij, onzichtbare geest die zich in de fles verstopt, ik kan je niets anders noemen dan de duivel!

JAGO Wie zat je nu achterna? Wat had die vent misdaan?

CASSIO Geen idee!

JAGO Echt niet?

CASSIO Ik herinner me van alles, maar alles is vaag. Ik herinner me de ruzie, maar de aanleiding niet. Oh god, ik heb de vijand die er met mijn brein vandoor ging zelf in mijn mond gegoten. Met genot, applaus, vreugde en plezier veranderen wij mannen zo in wilde beesten.

JAGO Nu lijkt er anders niks meer aan de hand. Hoe ontuchtiger je zo snel?

CASSIO De dronken duivel doet graag een stap opzij voor de woedende duivel. De ene karakterzwakte leidt zo tot de andere. Ik veracht mezelf.

JAGO Kom op, moraalriddertje, niet zo zwaar. Gezien tijd, plaats en staat van het land had ik de zaken graag anders zien liggen, maar zoals het er nu voor staat: herstel de schade, voor je eigen bestwil.

CASSIO Vraag ik mijn plaats terug, noemt hij me zatlap. En al was ik een zevenkoppig monster, zo'n antwoord zal al mijn zeven monden snoeren. Om eerst verstandig mens te zijn, kort daarna een idioot en nu tot slot een beest... ik begrijp het niet. Elk glas teveel is goddeloos, elke druppel een demon.

JAGO Nou nou, goede wijn is vriendelijk
gezelschap wanneer men met mate weet te
drinken. Je hebt het arme vocht genoeg
vervloekt. Nu, goede luitenant, je weet toch,
denk ik, dat wij vrienden zijn?

CASSIO Daar hebben we net op gedronken,
toch?

JAGO Iedereen is wel eens dronken, man.

Luister, dit is het plan:

De vrouw van onze generaal voert nu bevel in
huis. Dat kan ik zeggen omdat hij haar is
toegewijd en zich over heeft gegeven aan het
overdenken en benoemen van haar kwalitei-
ten. Biecht alles aan haar op, vraag haar je te
helpen terug op je post te komen. Zij is zo
vrijgevig, vriendelijk, goed van geest en tot
hulp bereid, dat zij zich tekort zou voelen
komen als ze niet meer dan haar best voor je
zou doen. Vraag haar de breuk te herstellen
tussen jou en haar man.

Ik durf er alles wat ik heb om te verwedden,
dat jullie vriendschap na verzoening alleen
maar sterker wordt.

CASSIO Dat is een goed advies.

JAGO Vanuit de goedheid van mijn hart en mijn
oprechte vriendschap.

CASSIO Daar twijfel ik niet aan. Morgenochtend
vraag ik de rechtschappen Desdemona mij te
helpen. Als ik hier strand ben ik verloren.

JAGO Dat is zo, ja. Slaap goed, luitenant. Ik ga
op wacht.

CASSIO Goedenacht, beste Jago.
af

JAGO Wie kan er beweren dat ik vuil spel speel?

Mijn advies is gratis, eerlijk, zeer verstandig en
de beste manier terug in de gunst te komen van
de Moor. Het is niet moeilijk Desdemona voor
de goede zaak te winnen, ze is scheutig met haar
warme hart. Met gemak praat zij de Moor om,
die als een kleuter aan haar rokken hangt, zij kan
een god gelijk zijn zwakke hart bespelen, als zij
het wou, zwoer hij zijn kerk af, stroopte hij huid
van spieren los, vernietigde hij zijn eigen stam.
Hoe ben ik de slechterik, wanneer ik Cassio het
goede pad op leid? Ja, ook de duivel is een engel!
De hel vermoemt zijn zwartste zonden met een
hemels schijnend waas. Net als ik nu. Want
terwijl de oprechte idioot om zijn lot voor
Desdemona op de knieën gaat, en zij voor hem
zal pleiten bij de Moor, giet ik mijn gif in zijn
oren: Dat zij hem enkel terug wenst voor
zelfzuchtige genoegens, zodat, hoe harder zij
voor zijn onschuld opkomt, hoe groter
Othello's achterdocht groeit. Al haar mooie
woorden worden drek, en uit haar goedheid
boet ik het net dat allen zal verstrikken.

Roderigo op

JAGO Zo Roderigo, alles goed?

RODERIGO In deze jacht ben ik geen jager, maar
een hond die achter de roedel loopt. Mijn geld is
bijna op, ik ben buitengemeen goed afgeranseld
en ik heb het donkerbruine vermoeden dat er
voor mij niks te winnen valt dan een pijnlijke
afgang. Dus zal ik, met lege zakken en een heel
klein beetje wijzer, maar niet veel, teruggaan
naar Venetië.

JAGO Armzalig zijn de ongeduldigen van geest!
Welke wond geneest er zonder korst? Ik gebruik
tactiek, geen toverkracht, en tactiek, mijn
vriend, kost tijd. Vind je het niet geweldig gaan?
Cassio heeft je in elkaar geslagen, een kleine
pijn in ruil voor zijn ontslag op staande voet.
Voor de vrucht geplukt kan, moet er bloesem
bloeien. Hou je een tijdje rustig. Het is al
ochtend! Gezelligheid kent geen tijd!
Ga naar huis, zoek je bed op, ga slapen, weg,
vooruit. Je hoort snel meer. Nee, nu moet je
gaan.

Roderigo af

JAGO Twee dingen zijn er nog te doen. Mijn
vrouw moet een goed woordje voor Cassio doen
bij Desdemona. Dat is zo gepiept. Ondertussen
neem ik de Moor apart en toon hem hoe zijn
gevallen luitenant kruipt voor zijn vrouw.
Dat is het plan, ik smeed mijn staal meteen
zodra het kan.

af

DERDE BEDRIJF

3.1

*Cyprus. Voor het kasteel. Cassio, die niet heeft
geslapen, en muzikanten op*

CASSIO Signori, als u zo goed wilt zijn –
ik betaal ervoor – speel iets kortst en roep dan:
goedemorgen generaal!

Ze spelen muziek. Een clown komt op.

CLOWN Zo, maestro's, staat u een beetje onzedelijk
te handelen hier op de vroege morgen?

EERSTE MUZIKANT Onzedelijk, hoezo?

CLOWN Die daar trekt aan zijn harmonica, die legt
zijn lippen om zijn fluit en de derde laat zijn
blaasinstrument aan heel de wijde wereld zien!

EERSTE MUZIKANT Ja, wij zijn muzikanten.

CLOWN Artistieke types zeker, die komen overal
mee weg, maar laat ik mijn instrument uit mijn
broekje hangen dan komt er niemand trekken,
blazen of fluiten. Goed, maestro's, hier is wat geld
voor u. De generaal vindt uw muziek zo schitte-
rend dat hij verlangt, om 's liefdes wil, dat u stopt
met dat geschetter.

EERSTE MUZIKANT Dan houden we op.

CLOWN Als u muziek heeft die in volkomen stilte
te genieten valt, ga door, maar muziek die valt te
horen... daar geeft de generaal niets voor.

EERSTE MUZIKANT Dat soort muziek, signore,
spelen wij niet.

CLOWN Ga dan maar. Stop uw fluit achter uw rits en blaas uzelf een flink eind weg. Ciao!

de muzikanten af

CASSIO Hoor eens hier, mijn beste kerel...

CLOWN Nee, ik hoor je beste kerel niet, ik hoor hier alleen jou.

CASSIO Heel grappig. Luister, dit geld is voor jou. Als de dame die Othello's echtgenoot gezelschap houdt al wakker is, wil je haar dan zeggen dat Cassio een klein momentje van haar tijd wil. Zou je dat voor me willen doen?

CLOWN Die is al wakker, beste kerel. Als ze toevallig deze kant op komt, doe ik wel alsof ik haar heb ingelicht.

Jago op

CASSIO Jago! Dat komt goed uit.

JAGO Je hebt dus niet geslapen?

CASSIO Hm? Nee, de dag was al voordat wij afscheid namen aangebroken. Ik ben zo vrij geweest, Jago, om je vrouw te laten halen. Ik hoop dat zij me toegang kan verschaffen tot de liefdadigheid van Desdemona.

JAGO Ik stuur haar wel naar je toe. En ik verzin wel iets om de Moor even uit de buurt te houden, zodat je vrij met haar kan praten.

CASSIO Daar ben ik je heel dankbaar voor.

Jago af

CASSIO Zo'n goede vent, eerlijk en rechtschapen.
Emilia op

EMILIA Goedemorgen, goede luitenant. Het spijt me te moeten horen van je probleem. Maar het komt vast allemaal goed. De generaal en zijn vrouw raken er niet over uitgepraat en zij neemt

het onverschrokken voor je op. Volgens de Moor is de man die je verwond hebt erg bekend in Cyprus, erg geliefd ook, en kon hij vanuit politiek oogpunt niets anders doen dan je ontslaan. Maar je moet weten dat hij je nog altijd graag mag, dat je niets hoeft te doen dan af te wachten tot een opportuun moment om je weer aan te stellen.

CASSIO Toch verzoek ik je, als je denkt dat dat gepast is, of zelfs mogelijk, mij een kort moment alleen te gunnen met de goede Desdemona.

EMILIA Kom alsjeblieft binnen. Ik zorg ervoor dat je haar ongestoord kunt spreken.

CASSIO Ik sta bij je in het krijt.

beiden af

Cyprus. Het kasteel. Othello, Jago en edellieden op

OTHELLO Jago, breng deze brieven naar de kapitein. En laat hem mijn respect overbrengen aan de raad. Als je klaar bent, zoek mij dan bij de vestingwerken op.

JAGO Jawel signore, dat zal ik doen.

OTHELLO Zullen wij de verdediging gaan inspecteren?

EDELLIEDEN Zoals uw wil.
allen af

Cyprus. De kasteeltuin. Desdemona, Cassio en Emilia op

DESDEMONA Wees gerust, Cassio, ik doe wat ik kan om je te helpen.

EMILIA Doe dat, alsjeblijft. Het raakt mijn man alsof het om hemzelf gaat.

DESDEMONA Hij is gevoeliger dan ik dacht. Maak je geen zorgen, Cassio, mijn man en jij zijn snel weer goede vrienden.

CASSIO Mevrouw, u bent te goed. Wat er ook gebeurt met Michel Cassio, weet dat hij altijd uw dienaar zal zijn.

DESDEMONA Ik weet het. Bedankt. Je bent een goede vriend van mijn man en jullie kennen elkaar al heel lang dus twijfel niet, zodra de publieke verontwaardiging geluwd is zal hij je weer in zijn armen sluiten.

CASSIO Ja, mevrouw, maar, de verontwaardiging van het volk zou best zo hardnekkig kunnen zijn, of tot nog grotere woede groeien, dat zijn tactiek beleid wordt en ik, afwezig en vervangen, met mijn trouw en dienstbaarheid vergeten word.

DESDEMONA Wees daar niet bang voor. Emilia is mijn getuige, ik garandeer je dat je in ere wordt hersteld. Ik verzeker je, ik voldoe tot in detail de beloftes die ik uit vriendschap maak. Ik gun mijn man geen rust, hou hem wakker tot ik hem getemd heb, blijf geduldig op hem inpraten, zijn

bed wordt rechtszaal, zijn avondmaal pleidooi, in alles wat hij doet herinner ik hem aan Cassio. Dus, wees vrolijk, Cassio, je advocate sterft nog liever dan dat ze jouw zaak verliest.

Othello en Jago op

EMILIA Desdemona, hier komt je echtgenoot.

CASSIO Mevrouw, ik zal er maar vandoor gaan.

DESDEMONA Blijf toch hier, hoor hoe ik je verdedig.

CASSIO Niet nu, mevrouw, dit is niet zo'n goed moment, ik voel me heel erg ongemakkelijk.

DESDEMONA Wat je wil.

Cassio af

JAGO *tot Othello* Hm. Dit staat me niet aan.

OTHELLO Wat zeg je?

JAGO Niets, signore. Of toch... ik weet het niet.

OTHELLO Zag ik nou Cassio afscheid nemen van mijn vrouw?

JAGO Cassio, signore? Ik kan me niet voorstellen dat hij zo schuldbewust weg zou glibberen wanneer u er aan komt.

OTHELLO Volgens mij was hij het.

DESDEMONA Hallo, mijn man, hoe is het? Ik heb hier met een smekeling staan praten die wegwijnt onder jouw woede.

OTHELLO Wie bedoel je?

DESDEMONA Je luitenant, natuurlijk, Cassio.

Luister, lieverd, als ik ook maar een greintje invloed of overtuigingskracht bezig: verzoen je met hem. Want als hij geen echte vriend is, als hij zijn fout met opzet, niet ter goeder trouw gemaakt heeft, dan heb ik geen beoordelingsvermogen. Alsjeblieft, roep hem terug.

OTHELLO Ging hij net weg?

DESDEMONA Ja, met op zijn schouders zo'n zware last dat ik door ernaar te kijken haast bezweek. Beminde, roep hem terug.

OTHELLO Niet nu, lieve Desdemona, een andere keer.

DESDEMONA Maar binnenkort?

OTHELLO Omdat jij het vraagt.

DESDEMONA Vanavond, bij het eten?

OTHELLO Nee, vanavond niet.

DESDEMONA Morgen bij de lunch?

OTHELLO Ik eet morgenmiddag niet thuis, ik zit in bespreking met de kapiteins.

DESDEMONA Goed, dan morgenavond?

Of dinsdagmorgen? Of dinsdagmiddag?

Of dinsdagavond? Of woensdagmorgen?

Zeg alsjeblieft wanneer, maar laat het niet

langer dan drie dagen duren. Hij heeft verschrikkelijke spijt. En heeft hij nou echt iets verkeerd gedaan? Ja, in tijd van oorlog moeten

de beste mannen het beste voorbeeld geven, maar kom, een vechtpartijtje, dat is toch niet zo erg? Wanneer kan hij komen? Noem een dag,

Othello. Andersom is er niets dat ik niet voor jou zou doen, niets dat ik zou weigeren of mij zou doen twijfelen. Kom aan! Michel Cassio

die met je mee ging toen je mij ten huwelijk vroeg! Die het altijd voor je opnam wanneer ik niet zo gunstig over je sprak. Zo moeilijk moet het toch niet zijn hem langs te laten komen?

Wat moet ik verder n...

OTHELLO Goed, goed, genoeg. Laat hem komen wanneer hij wil. Ik zou alles voor je doen.

DESDEMONA Nee, je moet dit niet voor mij doen. Dit is voor je eigen bestwil, dit is alsof ik zeg dat je je handschoenen niet moet vergeten, dat je wel goed moet eten of iets warmes aantrekt. Als ik je zou vragen om je liefde te bewijzen, zou ik om iets vragen dat je zeer zwaar, zeer moeilijk valt, een wens die niet makkelijk valt te vervullen.

OTHELLO Ik kan jou niets weigeren.

En wil je me nu, alsjeblieft, even alleen laten?

DESDEMONA Ik kan jou niets weigeren.

Tot straks, mijn liefste.

OTHELLO Tot straks, ik kom er zo aan.

DESDEMONA Emilia, kom.

tot Othello Doe wat je wil, wat dat ook is, ik volg al je beslissingen.

Desdemona en Emilia af

OTHELLO Verrukkelijk krengetje! D'r zit een duivel in je, engel, maar ik hou van jou, en als die liefde ooit verdwijnt, zal ik vergaan in chaos.

JAGO Signore.

OTHELLO Ja Jago, wat is er?

JAGO Wist Michel Cassio, toen u haar het hof maakte, van uw verliefdheid?

OTHELLO Van het begin af aan. Waarom vraag je dat?

JAGO Ik zat gewoon te denken. Dat is alles.

OTHELLO Wat zat je te denken, Jago.

JAGO Ik wist niet dat zij elkaar al kenden.

OTHELLO Oh zeker wel, hij was vaak boodschapper tussen ons beiden.

JAGO Oh ja?

OTHELLO Oh ja, jaja. Is daar iets vreemds aan dan? Denk je dat Cassio niet eerlijk is?

JAGO Eerlijk, signore?

OTHELLO Eerlijk, ja, een man van eer.

JAGO Voor zover ik weet, signore.

OTHELLO Wat denk je dan?

JAGO Wat denk ik dan?

OTHELLO 'Wat denk ik dan?' Wat ben je voor gemankeerde echo? Alsof zich een monster schuil houdt in je gedachten, te afzichtelijk om bloot te geven. Maar je suggereert van alles. Eerst zeg je 'dit staat me niet aan' als we Cassio afscheid zien nemen van mijn vrouw. Wat staat je niet aan? En toen ik zei dat hij vaak boodschapper tussen ons beiden was, zei je 'oh ja?' en kropen je wenkbrauwen samen in één grote frons. Alsof er een vreselijk inzicht achter je voorhoofd verborgen zat. Als je mijn vriend bent, zeg je me wat je denkt.

JAGO Natuurlijk zijn wij vrienden.

OTHELLO Dat denk ik ook. En omdat ik weet dat jij loyaal en eerlijk bent en jij je woorden weegt voor je ze adem geeft, maakt dit hikkelen me bang. Iemand die is gewend te liegen, die praat zo, met pauzes waarin valse plannen vorm gegeven worden, maar een oprechte man spreekt enkel zo als zijn gevoel niet samen valt met zijn verstand.

JAGO Ik vertrouw Michel Cassio. Ik denk dat hij een integer mens is.

OTHELLO Dat denk ik ook.

JAGO Een mens moet zijn zoals hij zich voordoet. Want wie dat niet is, doet zich anders voor.

OTHELLO Juist. Een man moet zijn zoals hij zich voordoet.

JAGO In dat geval denk ik dat Cassio integer is.

OTHELLO Wat bedoel je daar nou mee? Zeg alsjeblieft toch wat je denkt. Wat gaat er in je om? Geef aan de meest duistere gedachtes ook de donkerste woorden.

JAGO Goed, signore, vergeef me. Ik ben uw dienaar en mijn trouw verplicht me om u niets te weigeren, maar u kunt mij niet dwingen tot waar zelfs slaven vrij in zijn: mijn gedachten zijn van mij. Stel dat ze oneerbaar zijn, onwaar? In welke tempel dringt nooit een valse insluiper binnen? Wie is er zo heilig, dat in zijn hoofd naast gebeden en goede werken nooit een onaardig of obscene idee naar binnen glipt.

OTHELLO Je verraadt een vriend, Jago, als je vermoed dat hij verraden wordt maar over dat vermoeden zwijgt.

JAGO Alstublieft, in mijn verdorven hoofd zweven genoeg vermoedens rond. Het ligt in mijn aard om overal het slechtste in de mens te zien en ik schiet met mijn wantrouwen vaak mis. Wees wijzer dan ik ben, ik die op elke weg niet enkel beren ziet, maar ratten, slangen, wezels. Lig niet wakker van de spoken die ik zie. Het is niet goed voor uw gemoedsrust of geluk, voor het vertrouwen dat u in mij stelt of voor zijn goede naam, wanneer ik mijn zwartste gedachten deel.

OTHELLO Wat bedoel je?

JAGO Een goede naam, voor man of vrouw, is het meest kostbaar kleinood van hun ziel.

Wie mijn geld steelt, steelt lucht, wat iets was, zal niets zijn, het was van mij en nu van hem en zal nog in duizend zakken glijden. Maar wie mijn goede naam besmeurt, berooft mij van iets dat hem niet rijk maakt, maar mij arm als het graf.

OTHELLO Verdomme, ik moet weten wat jij denkt!

JAGO Ik zeg niets, al lag mijn hart in uw hand, en zeker niet zolang hij in mijn borstkas klopt. Ik waarschuw u, signore, jaloezie is een monster dat alles op zijn weg vernedert en bespot voor hij het in zijn gebit vermaalt. Gelukkig is de man die zeker van de ontrouw van zijn vrouw is, haar de liefde kan onthouden, haar kan haten, maar heb meelij met de kerel die twijfelt aan haar trouw, die door achterdocht verscheurd wordt, die niets anders kan dan van haar blijven houden.

OTHELLO Wat een hel!

JAGO Wie arm is, maar tevreden, die is rijk en rijk genoeg. Maar de rijke die in vrees leeft arm te worden, heeft aan overvloed nog niet genoeg om warm te worden. Moge mijn voorouders mij beschermen tegen de jaloezie.

OTHELLO Maar wat zeg je allemaal? Denk je dat ik mijn leven door jaloezie zal laten overheersen? Dat ik met elke nieuwe maan een nieuw angstig vermoeden koester? Nee, twijfel dient men resoluut de nek om te draaien. Verruil me voor een geit, wanneer ik mij in doen en laten ooit laat leiden door waanidee en dwanggedachte, zoals jij nu. Ik word niet snel jaloers,

al zegt men van mijn vrouw hoe knap ze is, liefvallig en gezellig, hoe fijn het is met haar te praten, hoe mooi ze zingt, piano speelt en danst. Dat maakt haar alleen maar mooier.

Ook projecteer ik mijn eigen zwaktes niet op haar, heb ik geen seconde reden aan haar trouw te twifelen, hoe talrijk mijn tekortkomingen ook zijn. Want ze heeft ogen en koos mij desondanks. Nee Jago, ik moet zien voordat ik twijfel, want ik bouw twijfel enkel op bewijzen. En heb ik die, dan volgt er enkel dit: wég met de liefde, wég met de jaloezie.

JAGO Ik ben blij dat u dat zegt. Nu kan ik, uit vriendschap en dienstbaarheid, spreken zonder meel in de mond. Luister dus naar wat mijn plicht mij dwingt te zeggen, zonder bewijzen nog. Let op uw vrouw. Hou haar en Cassio goed in de gaten. Niet achterdochtig of zelfingenomen, laat niets merken. Ik wil niet dat uw open en oprechte aard slachtoffer wordt van zichzelf. Hou een oogje in het zeil. Ik ken het karakter van ons land. In Venetië is god getuige van kunstjes die een vrouw haar echtgenoot niet durft te tonen. Een Italiaanse vindt haar moraal niet in de daden die zij nalaat, maar in die zij verborgen weet te houden.

OTHELLO Is dat zo?

JAGO Toen ze met u trouwde heeft ze haar vader al bedrogen, en toen uw liefde nog geheim was, brandde de vlam het felst.

OTHELLO Ja, dat is waar.

JAGO Daar heb je het al. Zo jong en dan al zo

geraffineerd, haar vader trapte er met open ogen in – hij dacht dat ze betoverd was! Maar het spijt me, ik moet zwijgen, vergeef me, ik zeg deze dingen slechts uit vriendschap.

OTHELLO Ik sta bij je in het krijt.

JAGO Ik zie dat je een beetje van streek bent.

OTHELLO Nee hoor, helemaal niet.

JAGO Het lijkt er wel op, als ik eerlijk ben.

Ik hoop dat je weet dat ik het goed bedoel, maar ik zie dat je wat ontdaan bent. Dus vat mijn woorden niet al te zwaar op, zie ze als suggestie, niet als kwade trouw.

OTHELLO Maak je geen zorgen.

JAGO Want het is absoluut niet mijn bedoeling de situatie te verergeren met mijn vermoedens, Cassio is een goede vriend van mij. U bent echt ietsje van slag.

OTHELLO Nee hoor, eerlijk niet. Ik geloof dat Desdemona niets dan trouw is.

JAGO Dat ze dat maar altijd mag blijven!

En dat u dat maar altijd mag blijven denken!

OTHELLO Toch gaat de natuur soms tegen de logica in.

JAGO Dat bedoel ik! Om het maar eens recht ronduit te zeggen: Iemand die vele aanzoeken afwijst van mannen die wat betreft afkomst, kleur en status veel beter bij haar passen – wat veel logischer zou zijn!... Dat riekt toch naar, nou ja, onnatuurlijke gedachten, naar ontucht, naar losbandigheid. Maar vergeef me, ik heb het nu natuurlijk niet over uw vrouw. Al zou het kunnen, vrees ik, dat wanneer haar passie na de wittebroodstijd wijkt en ze weer bij

zinnen raakt, ze u misschien gaat vergelijken met haar landgenoten. Misschien dat ze berouw krijgt van haar... exotisme.

OTHELLO Goed, ga nu maar. Als je meer weet laat het me dan weten. Laat je vrouw de mijne in de gaten houden. Laat me nu alleen, Jago.

JAGO *gaat* Signore, ik ben al weg.

OTHELLO Wie kent zijn vrouw nou echt...

Een goede vriend als Jago ziet en weet van afstand meer dan ik, meer ook dan hij laat horen.

JAGO *keert terug* Nog één ding: probeer er niet meer aan te denken, ga niet malen. Laat er tijd overheen gaan. En al zou het terecht zijn Cassio te rehabiliteren – er is niemand die zijn post beter vervult dan hij – hou hem nog een tijdje op afstand. Zo kunt u hem en zijn tactieken bestuderen. Als uw vrouw erg aandringt op zijn eerherstel, als ze zijn zaak niet los kan laten, dan zegt dat veel over haar gevoel. Ga er ondertussen maar vanuit dat mijn vrezen overdreven is, daar ben ik zelf ook bang voor. Geef haar alstublieft het voordeel van de twijfel.

OTHELLO Wees maar niet bang, ik zal me bedwingen.

JAGO Dan laat ik u nu met rust.

Jago af

OTHELLO Die man is buitengewoon eerlijk en weet zijn mensenkennis te paren met zijn wereldwijsheid. Blijkt zij een slang te zijn; al haken haar giftanden in mijn kransslagader, al scheur haar los, zij glibbert in het lange gras maar toe op nieuwe prooi. Misschien is het

omdat ik zwart ben, omdat ik niet mee kan praten in het fijne taaltje van haar stadsgenoten, of omdat ik grijs begin te worden – nog niet eens zo erg – dat ze op me uitgekeken raakt. Ben ik bedrogen, kan ik mij enkel troosten met verachting? De vloek van het huwelijk; een eed is geen garantie, een ring is nog geen kuisheidsgordel. Ik leef liever als pad in de gore walmen van een kerker dan dat ik ook maar één millimeter oppervlaktehuid van wat mij het liefst is met een ander deel. Het is de pest van de groten, bevoorrecht zijn zij minder dan het volk, ons lot is onontkoombaar als de dood: wij worden van geboorte af door de vrouw bedrogen. Daar is ze, Desdemona.

Desdemona en Emilia op

OTHELLO Wanneer zij mij bedriegt, dan is de hemel niets dan lucht. Ik kan het niet geloven.

DESDEMONA Daar ben je, lieve Othello! Het eten is klaar, je gasten, de gulle eilanders die jij hebt uitgenodigd, zitten te wachten.

OTHELLO Dat is mijn schuld.

DESDEMONA Waarom praat je zo zacht?

Voel je je niet goed?

OTHELLO Een beetje hoofdpijn, hier.

DESDEMONA Dat krijg je als je hele nachten opblijft. Het gaat wel over. Hier, ik bind er strak een zakdoek om, dat helpt.

OTHELLO Die zakdoek is te klein.

Ze laat de zakdoek vallen.

Laat het maar. Kom, we gaan naar binnen.

DESDEMONA Het spijt me dat je je niet lekker voelt.

Desdemona en Othello af
Emilia raapt de zakdoek op.

EMILIA Ik ben blij die zakdoek hier te vinden, het eerste aandenken dat de Moor ooit aan haar gaf. Mijn man heeft me al honderd keer gevraagd om het te stelen, vreemd verzoek. Maar het is haar zo dierbaar – Othello bezwoer haar er nooit afstand van te doen – dat ze het altijd bij zich draagt, het kussen geeft, er zelfs mee praat. Dus goed, ik maak het na, geef Jago de kopie. Joost mag weten waar hij het voor gebruikt, ik heb geen idee, ik weet niks dan dat ik hem zijn zin moet geven.

Jago op

JAGO Wat nu? Wat doe jij hier in je eentje?

EMILIA Niet boos worden, ik heb een kleinigheid voor je.

JAGO Een kleine geit, voor mij?

EMILIA Wat flauw.

JAGO Eerder een muisje.

EMILIA Heel grappig. Wat krijg ik van jou als ik die zakdoek heb.

JAGO Welke zakdoek?

EMILIA Welke zakdoek! De zakdoek die de Moor aan Desdemona gaf. De zakdoek waar je al de hele tijd om zeurt!

JAGO Heb je hem gestolen?

EMILIA Natuurlijk niet! Ze liet hem per ongeluk vallen. En toevallig was ik daar om hem op te rapen. Kijk, hier is 'ie.

JAGO Heel goed, poppetje. Geef maar.

EMILIA Wat ga je ermee doen? Waarom was het zo belangrijk dat ik dat ding zou stelen?

JAGO *pakt het af* Dat gaat je niets aan.

EMILIA Als het niet belangrijk is, geef het dan terug. Het arme kind, ze wordt gek als ze het niet kan vinden.

JAGO Het zijn jouw zaken niet, ik heb het nodig. Ga nu maar weg.

Emilia af

JAGO Ik zal de zakdoek achterlaten in Cassio's appartement en ervoor zorgen dat hij hem vindt. Voor wie jaloers is, wordt een briesje ijle lucht orkaan, die ziet in toeval de bewijzen sterker dan het Heilig Schrift. De Moor is al aangetast door mijn vergif, dit komt er bovenop. Achterdocht is een gezwel dat alsmaar uitzaait, wat bij aanvang nog goedaardig lijkt, zal eenmaal in het bloed verspreid het hele lijf besmetten. Let op mijn woorden.

Othello op

JAGO *terzijde* En daar hebben we Othello! Geen pil of poeder, opium noch enig roesverwekkend middel hier op aarde, zal ooit het medicijn zijn dat u de slaap – tot gisternacht nog zo gewoon – zal brengen.

OTHELLO Dus, liegen tegen mij!?

JAGO Wat is dat nu? Mijn generaal, zeg dat niet.

OTHELLO Ga weg, jij hebt me op de pijnbank gelegd. Ik zweer het je, het is beter vol te zijn misleid dan ook maar iets daarvan te weten.

JAGO Wat bedoelt u daarmee?

OTHELLO Wat wist ik van haar stiekeme vrijpartijen? Ik zag het niet, dacht er niet aan, werd er niet door getroffen. Ik sliep er geen seconde

minder om, ik was vrolijk, vrij, ik zag geen enkel spoor van Cassio op haar lijf. Laat hem die is beroofd maar niet mist wat hem is afgenomen in onwetendheid: hij zal zich niet bestolen voelen.

JAGO Het spijt me dit te horen.

OTHELLO Ik was gelukkig geweest, al had het hele kamp, tot de latrinegravers toe, haar zoete lijf geproefd, zolang ik van niets geweten had. Maar nu... Voorgoed is mijn gerust gemoed voorbij. Voorbij is mijn geluk. Ik neem afscheid van de gehelmde troepen en de grote strijd waar eerzucht leidt tot heldendom. Afscheid van de briesende paarden, het schetterende koper, de trom die in vervoering brengt, de schrille fluit, de koninklijke vlag, de pracht, de praal, de trots, eer, glorie van de oorlog! Oh, en de kanonnen, die met hun dodelijk gedonder de goddelijke stormen overstemmen! Vaarwel! Othello geeft zijn zwaard eraan!

JAGO Dat kan niet waar zijn, generaal.

OTHELLO Jij, misdadig stuk ongeluk, bewijs zonder enige twijfel dat de liefde van mijn leven niets meer is dan een hoer! Ik wil zekerheid. Ik wil het met mijn eigen ogen zien. Of ik zweer op mijn eeuwige en eerbiedwaardige ziel dat je beter was geboren als een hond, want als een hond zal ik je straffen.

JAGO Meent u dit?

OTHELLO Ik moet het zien. Of in elk geval bewijzen zien waardoor haar schuld boven elke gerede twijfel is verheven. Of ik wurg je met mijn blote handen.

JAGO Mijn generaal... mijn vriend...

OTHELLO Als je laster geen grond heeft en je mij foltert zonder reden, dan ben je het gebed voorbij. Weiger alle boetedoening, stapel gruwel op gruwel, laat de hemel huilen, tot heel de wereld je verafschuwet, er is niets dat je kan doen dat je vervloekte wandaad overtreft.

JAGO God sta me bij. Bent u een man? Heeft u een ziel? Gevoel? Goed, ontsla mij maar. Arme idioot die een dader maakt van de getuige. Een wrede wereld dit. Let op, let op, wie eerlijk en oprecht is zal nooit veilig zijn. Bedankt dat u mij dit inzicht nog verschaft, vanaf nu zal ik geen vriendschap koesteren, in vriendschap broeit verraad.

OTHELLO Nee, blijf. Het is belangrijk oprecht te zijn.

JAGO Om slim te zijn is beter, oprechtheid is voor dwazen, oprechtheid brengt je niet vooruit maar slaat je terug.

OTHELLO Oh verdomme. Ik denk dat mijn vrouw oprecht is en ik denk van niet. Ik denk dat jij gelijk hebt, en ik denk van niet. Ik heb bewijzen nodig. Haar naam was zuiver als de witste was en nu besmeurd, zwart als mijn eigen kop. Geef me een touw, mes, gif of vuur of verstikkende rivieren, geef me zekerheid!

JAGO Ik zie het, generaal, het vreet aan u. Het spijt me dat mijn woorden u dit hebben aangedaan. U wilt dus zekerheid?

OTHELLO Willen? Nee, ik eis het!

JAGO En terecht. Maar hoe? Hoe krijgt u zekerheid? Wil u met uw eigen ogen zien hoe zij zich

laat nemen? Wilt u publiek zijn?

OTHELLO Ik trek mijn zwaard en steek ze dood.

JAGO Het lijkt mij een moeizame aangelegenheid dat voor elkaar te krijgen. Ik denk dat zij zelfs god niet tussen hun lakens laten blikken. Dus wat... Dus hoe... Wat zal ik zeggen...

Waar vind je zekerheid? Het lijkt mij onmogelijk ze te betrappen in hun hete daad, al waren zij als geiten zo geil, zo hitsig als apen, zo tochtig als bronstige wolven, al waren zij zo dronken van wellust dat ze de wereld vergaten. En toch, dit beloof ik u: als verdachte omstandigheden en indirect doch sterk bewijs dat rechtstreeks tot de deur van de waarheid leidt voor u genoeg is, dan zal u zekerheid krijgen.

OTHELLO Breng mij overtuigend bewijs van haar ontrouw.

JAGO Een vervelende opdracht, maar omdat ik al zo betrokken ben, door domme eerlijkheid en vriendschap, zal ik ermee doorgaan. Ik sliep onlangs naast Cassio, en deed, vanwege kiespijn, geen oog dicht. Er zijn mannen die zo'n los geweten hebben dat ze hun geheimen prijsgeven in hun slaap. Zo'n man is Cassio. In zijn slaap hoorde ik hem zeggen: 'Liefste Desdemona, laat ons voorzichtig zijn en onze liefde verborgen houden.' En toen greep hij mijn hand, kneep er in en kreunde: 'Oh, mijn allerliefste!', kuste me, kuste me hard, zijn tong een breekijszer tussen mijn lippen, liet zijn been over mijn dijen glijden, zuchtte, kuste, riep: 'Vervloek het lot dat je in de armen van die

Moor dreef!'

OTHELLO Verschrikkelijk... Verschrikkelijk...

JAGO Nou ja, het was maar een droom.

OTHELLO Een droom van een eerdere ervaring.

JAGO Dat is een redelijke gedachte, zelfs al was het maar een droom. Het helpt ander, zwak bewijs te stutten.

OTHELLO Ik scheur haar aan stukken.

JAGO Niet doen, wees verstandig, we hebben haar nog niets zien doen, het kan nog dat haar niets valt te verwijten. Vertel me eens: heeft u wel eens gezien dat uw vrouw een zakdoekje heeft met een patroon van, wat was het, aardbeien erop?

OTHELLO Die heb ik haar gegeven, mijn eerste cadeau aan haar.

JAGO Dat wist ik niet. Maar met zo'n zakdoekje – ik weet bijna zeker dat het die van haar was – zag ik Cassio vandaag zijn baard afvegen.

OTHELLO Als die het was...

JAGO Als die het was, of een andere van haar, verzwaart dat de belastende verklaringen nogal.

OTHELLO Ik wou dat die heks veertigduizend levens had, eentje is te nietig, te eenvoudig voor mijn wraak. Nu weet ik dat het waar is. Kijk, Jago, ik blaas al wat ik aan liefde had de lucht in. Het is weg. Roer op, mijn zwarte wraak, uit de diepste schaduw, liefde staat haar kroon en troon af aan de haat die nu de scepter in het hart zwaait. Mijn borst zwelt op, klopt addergif door al mijn aderen.

JAGO Blijf nog kalm.

OTHELLO Bloed, Jago. Bloed.

JAGO Wees geduldig. Misschien verandert u nog van gedachten.

OTHELLO Nooit, Jago. Als de Zwarte Zee, wier ijskoude stroom en dwangmatige vloed geen eb of terugloop kent, enkel voort rolt tot de Hellespont, zo zal mijn bloeddorst enkel in razende vaart voorwaarts gaan, niet terugkijken, niet afnemen, zich niet weer tot liefde vernederen, tot mijn grenzeloze wraak haar volledig verslindt. Ik zweer op de betonnen hemel, met de laatste heiligheid die ik bezit, dat ik dit woord zal houden.

Hij knielt.

JAGO Sta nog niet op.

Jago knielt ook.

JAGO Laat de eeuwig brandende vlammen boven ons mijn getuige zijn, getuigen ook de elementen die ons omringen, dat ik, Jago, mijn hart, hoofd en handen zal wijden aan het onrecht dat Othello aangedaan is. Zijn bevel is mijn morele plicht, wiens bloed er ook mag vloeien.

Ze komen overeind.

OTHELLO Ik aanvaard je vriendschap dankbaar, dat zeg ik niet met holle woorden maar uit de bodem van mijn hart. En van mijn wens maak ik meteen bevel: Laat me je binnen drie dagen horen zeggen dat Cassio niet meer leeft.

JAGO Mijn vriend is dood, uw woorden zijn het vonnis. Maar spaar Desdemona.

OTHELLO Die slet kan rotten in de hel.

Ik vervloek haar en verdoem haar. Kom.

Laten we gaan. Ik trek mij terug en zoek een

middel waarmee ik die mooie duivelin de adem af kan nemen. Jij bent vanaf nu mijn luitenant.

JAGO Ik ben voor eeuwig de uwe.

af

Cyprus. Voor het kasteel. Desdemona, Emilia en Clown op

- DESDEMONA Kan jij me zeggen waar de luitenant uithangt?
- CLOWN Zegt u nou dat mijn luitenant eruit hangt?
- DESDEMONA Wat zeg je nou?
- CLOWN Als mijn luitenant eruit hangt laat ik mijn soldaatje salueren, maar dat gaat niet in het openbaar. Vooral niet in gezelschap van een hooggeplaatste vrouw.
- DESDEMONA Ik zoek Cassio. Waar is zijn onderdeel gelegerd?
- CLOWN Net als het mijne in zijn broekje, hoop ik.
- DESDEMONA Het spijt me maar dit gaan nergens heen.
- CLOWN Dat spijt mij ook, want ik weet wel een beschutter plekje waar u mijn luitenant de hand kan schudden.
- DESDEMONA Zou je anders wat naar hem kunnen rondvragen?
- CLOWN Ik zal de wereld voor hem rondgaan, ik loop altijd mijn luitenantje achterna.
- DESDEMONA Als je hem vindt, vraag hem dan naar mij toe te komen. Zeg hem dat ik mijn man heb overtuigd en dat ik goede hoop heb dat alles snel in orde is.
- CLOWN Dat valt net nog te bevatten voor een

simpel kereltje, dus ik zal mijn beste poging wagen.

Clown af

- DESDEMONA Waar ben ik dat zakdoekje toch kwijtgeraakt, Emilia?
- EMILIA Ik weet het niet.
- DESDEMONA Gelooft me, ik was liever mijn tas met al mijn geld verloren. Had mijn primitieve lieverd niet zo'n pure geest en was hij ontvanke-lijk voor jaloezie, dan had hij dit vast verdacht gevonden.
- EMILIA Is hij niet jaloers aangelegd?
- DESDEMONA Othello? Ik denk dat de zon van zijn geboortestreek zulke karaktertrekken uit hem heeft gebrand.
- EMILIA Daar is hij al.
- Othello op*
- DESDEMONA Ik blijf bij hem. Zorg dat Cassio naar hem toe komt. Hoe is het met mijn man?
- OTHELLO Prima, prima, lieve vrouw.
- terzijde* Vreselijk alsof te doen.
- Hoe gaat het met jou, Desdemona?
- DESDEMONA Heel goed, mijn liefste.
- OTHELLO Kom eens hier.
- Je hebt vochtige handen, lieverd.
- DESDEMONA Het zijn jonge handen, nog niet verdroogd door leed of leeftijd.
- OTHELLO Hm. Warme handen duiden op een vruchtbaar en vrijgevig hart. Heet. Heet en nat. Die handen van jou zouden in retraite moeten gaan, een leven van afzondering, vasten en bidden moeten leiden, van zelfkastijding en vrome oefening. Er zit een jong, zweterig

duiveltje in je vingers, klaar om los te breken.
Het zijn gulle handen. Handen die niets
verbergen.

DESDEMONA Gulle handen, zeker, mijn hart lag
in mijn handen toen ik mij aan jou gaf.

OTHELLO Je houdt je handen vrij. Vroeger bond
een huwelijk hand en hart, tegenwoordig komt
daar niets meer van.

DESDEMONA Daar weet ik niets van.
Nou goed, je had het beloofd.

OTHELLO Wat had ik beloofd, meisje?

DESDEMONA Ik heb Cassio gevraagd naar je toe
te komen.

OTHELLO Ik heb last van een verkoudheid.
Mag ik je zakdoek even?

DESDEMONA Hier, alsjeblieft.

OTHELLO De zakdoek die je van mij gekregen
hebt.

DESDEMONA Die heb ik niet bij me.

OTHELLO Niet?

DESDEMONA Nee, lieverd, het spijt me.

OTHELLO Dat is niet goed. Die zakdoek heeft
mijn moeder nog van een Egyptische gekregen.
Een zigeuner die andermans gedachten lezen
kon. Ze vertelde dat zolang mijn moeder de
zakdoek bij zich droeg, mijn vader goed voor
haar zou zijn en zich zou overgeven aan haar
liefde. Maar als ze het kwijtraakte, of weg zou
geven, zou mijn vader van haar gaan walgen,
zou hij in verlangen op ander vrouwvolk jagen.
Ze gaf het me op haar sterfbed, drukte me op
het hart dat ik het, wanneer ik zou trouwen,
aan mijn vrouw moest geven. Dat heb ik

gedaan. Dus let erop, laat het je dierbaar zijn,
als ademtocht of hartslag. Als je het verliest of
iemand cadeau geeft, ik kan je niet vertellen
hoe verschrikkelijk dat zou zijn.

DESDEMONA Echt waar?

OTHELLO Echt waar. Het is van toverkracht
geweven. Een heidense priesteres die tweehon-
derd maal de aarde om de zon zag gaan, heeft
het met eigen handen geborduurd. De zijde-
rupsen die het zijde hebben geleverd, waren
heilig. Het is geweekt in vocht van mummies,
gedestilleerd uit maagdenhart.

DESDEMONA Nee, echt waar?

OTHELLO Het is de zuivere waarheid. Dus wees
er voorzichtig mee.

DESDEMONA Ik wou dat je het nooit gegeven
had!

OTHELLO Oh? Hoezo?

DESDEMONA Waarom praat je opeens zo?
Zo heftig, afgebeten?

OTHELLO Ben je het kwijt? Is het weg?
Zeg op: heb je het weggegeven?

DESDEMONA God bewaar me.

OTHELLO Wat zeg je?

DESDEMONA Het is niet kwijt.

Maar wat als het kwijt was?

OTHELLO Hoe?

DESDEMONA Maar het is niet kwijt.

OTHELLO Ga het halen. Laat het me zien.

DESDEMONA Ik kan het gaan halen, maar dat
doe ik nu niet. Je probeert me af te leiden,
zodat je Cassio niet hoeft te zien.

OTHELLO Haal die zakdoek of ik word gek.

DESDEMONA Kom op, je krijgt nooit meer zo'n goede luitenant.

OTHELLO Die zakdoek.

DESDEMONA Een man die zijn leven lang zijn geluk op jullie vriendschap bouwde, die samen met jou het gevaar in de ogen keek.

OTHELLO Die zakdoek!

DESDEMONA Het is eigenlijk je eigen schuld.

OTHELLO Godverdomme!

Othello af

EMILIA Nee, die is niet jaloers aangelegd...

DESDEMONA Dit heb ik nog nooit meegemaakt. Dat moet wel een heel bijzonder zakdoekje zijn, dat hij er zo van overstuur raakt.

EMILIA Het duurt nog geen twee jaar voor je een man echt leert kennen. Wandelende magen zijn het, en wij niets meer dan voer. Ze vreten ons wanneer ze honger hebben. Zitten ze vol: ze boeren ons uit. Ah, kijk. Cassio en mijn man.

Jago en Cassio op

JAGO Het is de enige manier. Zij moet het voor je doen. Wat een geluk, daar is ze. Ga haar maar lastig vallen.

CASSIO Mevrouw. U kent mijn verzoek. Ik smeed dat ik door uw deugdzaam ingrijpen weer in zijn schaduw mag staan, weer bevriend mag zijn met hem die ik met heel mijn hart vereer. Ik kan niet langer wachten. Als mijn wandaad zo'n kardinale zonde is dat noch mijn gediensstige verleden, noch mijn huidig lijden, noch mijn toekomstige goede daden borg staan voor mijn vriendschap, dan is het beter dat ik dat weet. Dan leg ik mij daarbij neer en neem

ik genoeg met de aalmoezen die het lot mij gunt.

DESDEMONA Ach, mijn allerbeste Cassio!

Helaas klinkt mijn pleidooi vals in de oren van Othello. Mijn man is vreemd voor mij, als zijn uiterlijk zou omslaan als zijn stemming, ik zou hem niet herkennen. God weet dat ik zo goed als ik kon voor je gepleit heb, maar dat mijn woorden werden beantwoord met zijn woede. Je moet nog even geduld hebben. Ik zal doen wat ik kan, meer nog dan ik durf. Laat dat genoeg zijn.

JAGO Is mijn generaal ontstemd?

EMILIA Hij is net weggegaan en er zat hem zeker iets vreemds dwars.

JAGO Ik wist niet dat hij boos kon worden. Ik heb kanonnen zijn manschappen uiteen zien rijten, ik heb gezien hoe de duivel zijn bloedeigen broer voor zijn neus doormidden scheurde, maar ik heb hem nooit boos zien worden. Dan moet er iets serieus aan de hand zijn. Ik ga naar hem toe. Dit is ernstig.

DESDEMONA Ja, doe dat, alsjeblijft.

Jago af

DESDEMONA Het zal een politieke kwestie zijn. Iets in Venetië. Of iets hier in Cyprus dat het daglicht niet kan verdragen. Dat zal er aan de hand zijn. In dat soort omstandigheden hebben mannen de neiging de kleinste dingen op te blazen, terwijl er grote zaken op het spel staan. Dat zal het zijn. Een splinter in een vingertop kan een volle ledemaat doen schrijnen. We moeten niet denken dat mannen heiligen zijn,

of dat ze altijd even attent zijn als op de huwelijksnacht. Ik moet me schamen, Emilia, ik ben een slechte soldaat, ik denk alleen maar aan mezelf en vind h em dan onaardig.

Nu is het of ik een onbetrouwbare getuige ben, hem valselijk beschuldigd heb.

EMILIA Laten we hopen dat het politiek is, geen jaloezie of achterdocht om jou.

DESDEMONA Ik hoop dat ik hem daar geen reden toe gegeven heb.

EMILIA Dat is voor achterdocht niet onontbeerlijk. Wie jaloers is, heeft geen reden nodig, die is jaloers omdat hij jaloers is. Het is een parasiet die zichzelf verwekt en baart.

DESDEMONA Ik hoop dat die parasiet niet in zijn hoofd groeit.

EMILIA Ik ook niet.

DESDEMONA Ik ga naar hem toe. Cassio, blijf in de buurt. Als hij weer rustig is, geef ik je bede over en probeer ik je zaak snel af te ronden.

CASSIO Duizendmaal dank, mevrouw.

*Desdemona en Emilia af
Bianca op*

BIANCA Daar ben je, lieve Cassio.

CASSIO Wat doe jij zo ver van huis? Hoe is het met je, mijn liefste Bianca? Ik was eerlijk waar net op weg naar jou.

BIANCA En ik was net op weg naar jou, Cassio. Wat dacht je, ik blijf een weekje weg? Zeven dagen en nachten? Vierentachtig uur licht en vierentachtig uur donker? En donkere uren tellen dubbel als je van je geliefde bent gescheiden. Oh, ik haat hoofdrekennen!

CASSIO Het spijt me, Bianca. Ik heb deze week een hoofd van lood. Wanneer ik me weer beter voel maak ik alle uren van afwezigheid weer goed. Hij geeft haar de zakdoek van Desdemona. Oh trouwens, lieve Bianca, kan jij deze namaken?

BIANCA Oh trouwens Cassio, waar heb je die vandaan? Is het een aandenken aan een nieuwe 'vriend'? Ik heb het gevoel dat ik nu de reden van je afwezigheid begrijp. Is het zover?

CASSIO Hou toch op! Gooi je smerige insinuaties terug in de duivelsbek waar je ze vandaan hebt. Je bent jaloers omdat je denkt dat ik een minnares heb, een die mij zakdoekjes geeft. Dat is echt niet waar, Bianca!

BIANCA Oh nee, van wie is die dan?

CASSIO Ik heb geen idee, lieve. Het lag in mijn kamer, ik vind het patroon mooi en wil graag, voor iemand het terug vraagt, wat vast gebeurt, een kopie van het borduurwerk. Neem het mee en maak het na. En laat me nu even met rust.

BIANCA Jou met rust laten? Waarom?

CASSIO Ik wacht hier op de generaal en ik denk dat het niet verstandig of gepast is als hij mij hier met een meisje ziet.

BIANCA Maar waarom dan?

CASSIO Het is niet dat ik niet van je hou.

BIANCA Nee. Het is alleen dat je niet van me houdt. Alsjeblieft, loop een eindje met me mee, zeg me of je binnenkort weer langskomt, 's nachts.

CASSIO Ik kan maar een eindje met je oplopen, ik moet hier wachten. Maar ik zie je snel.

BIANCA Het is niet anders. Ik moet het nemen
zoals het is.

VIERDE BEDRIJF

4.1

Cyprus. Voor het kasteel. Othello en Jago op

JAGO Krijgt u het niet uit uw hoofd?

OTHELLO Uit mijn hoofd!

JAGO Misschien was het een onschuldige kus.

OTHELLO Een verboden kus.

JAGO Iemand die naakt in bed ligt, met een
vriend, een uurtje, iets langer, dat kan toch best
onschuldig zijn?

OTHELLO Naakt in bed, Jago, en tóch onschuldig?
Het is een dubbele beproeving. Wie in die
situatie onschuldig blijft, beproeft de duivel met
zijn onschuld en god met de situatie zelf.

JAGO Zolang er niets gebeurd is, valt het te
vergeven. Maar wanneer ik mijn vrouw een
zakdoek geef...

OTHELLO Wat dan?

JAGO Dan is die van haar, signore. En wat in haar
bezit is, mag ze, geloof ik, aan welke man dan
ook weg geven.

OTHELLO Haar eer is ook in haar bezit. Mag ze
die ook weg geven?

JAGO Eer is iets onstoffelijks, ongrijpbaar.
Menig mens schijnt eervol toe, terwijl hij
eerloos is. Maar als het om een zakdoek gaat...

OTHELLO Oh jezus, ik wou dat ik het vergeten
was. Jij hebt me verteld – oh het zwermt door

mijn geheugen als raven in een van pest
vergeven huis – dat hij mijn zakdoek had.

JAGO Wat bedoelt u?

OTHELLO Dat ziet er toch niet goed uit?

JAGO Wat als ik had verteld dat ik hem u kwaad
had zien doen? Of hem had horen zeggen – zulke
kerels zijn er, die wanneer ze een meisje in bed
gekletst of gekregen hebben, of een arm wicht
het hoofd op hol, niet anders kunnen
dan over hun veroveringen opscheppen –

OTHELLO Wat heeft hij gezegd?

JAGO Nou ja, dat hij... ik weet niet wat hij heeft
gedaan...

OTHELLO Wat dan?

JAGO Of dat hij haar heeft gedaan...

OTHELLO Gedaan?

JAGO Gehad, gepakt, genomen, gekregen, wat u
wil.

OTHELLO Haar gepakt of haar gekregen? Of krijg
je iemand die je neemt? En heb je die of doe je
die? Dat is toch godverdomme smerig! Zakdoek-
je, geef het toe! Zakdoekje! Beken en krijg de
doodstraf voor je harde werk! Nee, eerst de
doodstraf, dan bekennen. Ik tril helemaal. Dat is
instinct, mijn lichaam zou zich nooit zo
gedragen zonder goede reden, het zijn niet enkel
woorden die mij zo doen beven. Gadverdamme!
Neuzen, oren, lippen! Is het mogelijk? Beken-
nen? Zakdoekje! De duivel!

Hij valt schuddend op de grond.

JAGO Mijn slangengif dringt door, heel goed.
Zo vangt men goedgelovige idioten, zo besmeurt
men de goede naam van deugdzame dames...

Wat gebeurt er, mijn heer! Signore! Othello!
Hooft u mij!

Cassio op

JAGO Wat nu, Cassio!

CASSIO Wat is er aan de hand?

JAGO De generaal heeft een epileptische aanval,
zijn tweede al, gister was de eerste.

CASSIO Wrijf over zijn slapen.

JAGO Nee, raak hem niet aan! De aanval moet
rustig uitschokken, anders staat het schuim op
zijn mond en barst hij uit in wilde razernij.
Kijk, het wordt al minder, ga nog maar even
weg, hij komt zo wel bij. Als hij straks weg is,
moet ik iets zeer belangrijks met je bespreken.

Cassio af

JAGO Gaat het, generaal? Heeft u uw hoofd
gestoten?

OTHELLO Maak je me belachelijk?

JAGO Belachelijk, ik ú? In geen geval!
Draag uw lot toch als een man.

OTHELLO Een man die is genaaid
is niks dan een beest, een monster.

JAGO Dan wonen er veel beesten in de stad,
veel van hen beschaafde monsters.

OTHELLO Heeft hij bekend?

JAGO Signore, wees een man. Elke kerel die een
baard kan laten staan is eens genaaid. Miljoen
mannen liggen 's nachts in vreemd
genaaide bedden, al ruiken zij alleen hun eigen
zweet. U bent beter af. Want het is een
vernedering vanuit de hel, de spot van onze
vijand, om in het echtelijke bed een hoer te
kussen die men voor maagd houdt. Ik zou het

willen weten. En mezelf kennende, zou ik ook weten wat te doen.

OTHELLO Jij weet meer dan ik, zoveel is zeker.

JAGO Raap uzelf bijeen, vind uw zelfbeheersing terug. Terwijl u hier gek van verdriet op de grond lag te schudden – geen beste houding voor een man in uw positie – kwam Cassio binnen. Ik gaf een goede reden voor uw aanval, stuurde hem weg en vroeg hem straks terug te komen om met mij te praten. Dat beloofde hij. Dus verberg uzelf hier ergens, let op hoe hij u beledigt en bespot, hoe zijn gezicht van minachting vertrekt. Ik zal hem zijn bedgeheimpjes opnieuw laten vertellen. Waar, hoe, hoe vaak, hoe lang geleden en wanneer hij uw vrouw gepakt heeft. Ik zeg het je, let op zijn reactie. Maar hou uzelf in de hand! Hysterie is voor wie een baarmoeder heeft, niet voor een man.

OTHELLO Luister goed, Jago, ik zal een sluwe schaduw zijn en hou mij in bedwang, maar, luister je, mijn geduld is meedogenloos bloeddorstig.

JAGO Daar is niets mis mee, maar wacht het goede moment af. En verberg u nu.
Othello verstoopt zich.

JAGO Ik zal Cassio naar Bianca vragen, een musje dat haar verlangen verkoopt voor wat brood en kleren. Een wezentje, week in de knietjes vanwege Cassio, ja ja, dat is nou hoerenpech, je kan maar zoveel kerels strikken voor je zelf in de val trapt. Hij kan er niets aan doen, zodra het over dat sletje gaat begint hij te lachen. Hier komt hij.

En hij zal lachen en Othello zal gek worden van woede. In zijn primitieve afgunst zal hij Cassio's lach, gebaren en gedrag vol verkeerd interpreteren.

Cassio op

JAGO Hoe gaat het nu, luitenant?

CASSIO Nog slechter nu je me bij de rang noemt die mij is afgenomen, ik ga eraan kapot.

JAGO Blijf Desdemona smeken je te helpen en het komt goed.

zachter Als uw zaak in Bianca's handen lag, dan hoefde je niet lang te wachten.

CASSIO *lacht* Och, het arme wicht.

OTHELLO *terzijde* Oh kijk, hij is al aan het lachen.

JAGO Ik heb een vrouw nooit zo voor een man zien vallen.

CASSIO Ja, het lieve kind, ik denk dat ze echt verliefd op me is.

OTHELLO *terzijde* Hij ontkent het nauwelijks en blijft maar lachen.

JAGO Weet je, Cassio...

OTHELLO *terzijde* Nu lokt hij hem uit om alles te vertellen, hij is goed, geslepen, ga maar door...

JAGO Ze loopt iedereen te vertellen dat jullie gaan trouwen. Is het waar, ga je haar ten huwelijk vragen?

Cassio lacht hardop.

OTHELLO *terzijde* Lach maar, Judas, lach maar.

CASSIO Haar ten huwelijk vragen! Ik, een klant! Schat me alsjeblijft iets hoger in, denk je soms dat ik achterlijk ben?

Hij lacht.

OTHELLO *terzijde* Ja ja ja ja, wie het laatst lacht...

JAGO Toch gaat het gerucht echt rond.

CASSIO Kom op zeg, alsjeblijft.

JAGO Ik lieg toch niet.

OTHELLO *terzijde* Heb je haar al met bastaardjes geschopt?

CASSIO Dat moet het apinnetje zelf verzonnen hebben. Ze heeft zich door haar eigen verliefdheid laten overtuigen dat wij bij elkaar passen, niet door iets wat ik beloofd heb.

OTHELLO *terzijde* Jago gebaart naar me, nu begint het verhaal.

CASSIO Ze was hier net nog. Overal valt die me lastig. Een paar dagen geleden stond ik op het strand te overleggen met wat andere officieren, komt die trut aangehuppeld en ze valt me – ik lieg niet – zo om de nek.

OTHELLO *terzijde* En ze riep 'oh lieve Cassio' of zoiets, ik zie het aan zijn gebaren.

CASSIO Ze hangt aan me, pruilerig en huilerig, trekt me met zich mee, niet te doen!

Hij lacht.

OTHELLO *terzijde* Trekt je mee naar mijn slaapkamer zeker. Ik zie die neus van jou, alleen de hond nog niet die ik die neus toe zal werpen.

CASSIO Nou ja. Ik zal van haar af moeten zien te komen.

JAGO Ach kijk, daar komt ze net aan.

CASSIO Daarmee trouwen... Een stinkdier blijft een stinkdier, ook al baadt ze in parfum.

Bianca op

CASSIO Wat is dit, achtervolg je mij?

BIANCA Dat de duivel en z'n ouwe moeder je achtervolgen! Wat had dat zakdoekje nou te betekenen? Ik lijk wel gek dat ik het accepteerde. En dan wil je dat ik het borduursel namaak! Lekker verhaal dan, 'lag in mijn kamer, geen idee hoe het er terecht gekomen is...' Die is van een of andere sloerie! En je wil dat ik het namaak? Hier, geef maar terug aan je hobbyhoertje, wie dat dan ook is, ik maak helemaal niks niet voor je na niet.

CASSIO Nou nou, lieve Bianca, nou nou nou nou nou.

OTHELLO *terzijde* Dat zal verdomme mijn zakdoek zijn.

BIANCA Als je denkt dat je vanavond bij me kan komen eten, dan, nou, goed, dat mag dan, maar als je niet komt, nou, dan moet je maar komen wanneer ik je weer uitnodig.

Bianca af

JAGO Ga d'r achter aan!

CASSIO Dat is wel beter ja, voor ze de hele straat bij elkaar schreeuwt.

JAGO Ga je bij haar eten?

CASSIO Ja, dat was ik wel van plan.

JAGO Goed, zien we elkaar nog wel vandaag?

Ik moet echt dringend met je spreken.

CASSIO Kom anders mee eten?

JAGO Afgesproken. Snel, d'r achter aan.

Cassio af

Othello komt tevoorschijn.

OTHELLO Hoe, Jago, zal ik hem om het leven brengen?

JAGO Hoorde u hoe hij moest lachen om zijn eigen rotstreken?

OTHELLO Oh, Jago.

JAGO En heeft u de zakdoek gezien?

OTHELLO Was het de mijne?

JAGO De uwe, zonder enige twijfel. Ziet u voor wat voor een idioot hij uw vrouw houdt? Zij geeft hem haar zakdoek, hij geeft het aan zijn hoer.

OTHELLO Hij krijgt een marteldood van negen jaar. Die arme vrouw... die mooie vrouw... die lieve vrouw...

JAGO Nee. Zet haar uit uw hoofd.

OTHELLO Ja. Laat haar verrotten en vergaan. Zij is verdoemd, vannacht leeft zij niet meer. In mijn borstkas klopt een steenklomp, *stompt op zijn borst* elke slag doet mijn vuisten pijn. Er bestaat geen zoeter wezen op de aarde. Ze had naast een keizer kunnen liggen en hém kunnen commanderen wat te doen.

JAGO Denk niet meer aan haar, niet zo.

OTHELLO Aan de galg met haar! Ik zeg alleen maar wat zij is, ze kan zo mooi zingen, weet je, zij lijkt dan van muziek gemaakt, haar stem temt nog een wilde beer. Ze is zo slim, goed opgevoed, grappig en scherpzinnig!

JAGO Dat maakt haar alleen maar erger.

OTHELLO Duizend maal duizend keer erger!

En zo goed gemanierd is ze ook.

JAGO Ja, vreselijk goed.

OTHELLO Ja vreselijk, maar dat is zo verschrikkelijk, Jago, het is zo verschrikkelijk jammer Jago.

JAGO Als u zo opgewonden raakt van haar verdorvenheid, geef haar dan toestemming te zondigen. Als u het niet erg vindt kan het niemand schelen.

OTHELLO Ik hak haar tot een brij kapot, wat denkt ze, mij te naaien!

JAGO Het is een vuile streek van haar.

OTHELLO Met mijn luitenant!

JAGO Nog smeriger.

OTHELLO Bezorg mij wat gif, Jago, vanavond nog. Ik ga niet met haar in discussie, elk argument van mij verliest het van haar lijf, haar schoonheid. Vannacht, Jago.

JAGO Gebruik geen gif. Wurg haar, in bed, in het bed dat zij besmet heeft.

OTHELLO Goed, goed! Dat klinkt aangenaam rechtvaardig, goed idee!

JAGO En laat Cassio aan mij over, rond middernacht laat ik u meer weten.

OTHELLO Heel goed.

Een trompet klinkt.

OTHELLO Wat betekent dat geluid?

JAGO Nieuws uit Venetië.

Lodovico, Desdemona en bedienden op

JAGO Het is Lodovico, namens de doge.

Uw vrouw is bij hem.

LODOVICO Gods zegen, beste generaal!

OTHELLO Met heel mijn hart, signore.

LODOVICO De doge en de raad van Venetië groeten u.

Hij geeft Othello een brief.

OTHELLO Ik verwelkom hun instructies.

Hij opent de brief, leest.

DESDEMONA Is er nieuws, mijn beste neef
Lodovico?
JAGO Ik ben blij dat u er bent, signore,
welkom op Cyprus.
LODOVICO Dank je. Hoe is het met luitenant
Cassio?
JAGO Hij leeft, signore.
DESDEMONA Neef, mijn man en hij hebben ruzie,
er is een breuk ontstaan die jij vast kunt lijmen.
OTHELLO Weet je dat zeker?
DESDEMONA Lieverd?
Othello richt zijn aandacht weer op de brief.
OTHELLO 'Voer dit bevel met onmiddellijke
ingang uit.'
LODOVICO Hij had het niet tegen jou, hij is aan
het lezen. Een breuk dus tussen de generaal en
Cassio?
DESDEMONA Uiterst ongelukkig. Ik heb er veel
voor over ze te verzoenen met elkaar, ik mag
Cassio graag.
OTHELLO Wel godverdomme!
DESDEMONA Lieverd?
OTHELLO Zijn jullie helemaal gek geworden?
DESDEMONA Wat is er, waarom ben je boos?
LODOVICO Misschien iets wat er in de brief
stond. Voor zover ik weet wordt hij teruggeroe-
pen en Cassio krijgt in zijn plaats het bevel.
DESDEMONA Op mijn erewoord, daar word ik
vrolijk van!
OTHELLO Ja, dat zal wel!
DESDEMONA Lieverd?
OTHELLO Nu laat je jezelf kennen!
DESDEMONA Maar, ik snap het niet.

OTHELLO Duivel!
Hij slaat haar.
DESDEMONA Wat heb ik gedaan?
LODOVICO Signore, waren mijn eigen ogen geen
getuige, dan zou niemand in Venetië dit
kunnen geloven. U gaat te ver. Maak het weer
goed. Ze huilt.
OTHELLO Duivel! Duivel! Als de aarde door
vrouwentranen bevrucht kon raken, zouden er
heel wat krokodillen worden geboren. Ga uit
mijn ogen!
DESDEMONA Als mijn aanwezigheid je zo
vreselijk stoort...
LODOVICO Zelfs nu is ze gehoorzaam.
Alsjeblieft, Othello, roep haar terug.
OTHELLO Mevrouw!
DESDEMONA Lieverd?
OTHELLO Wat wilt u met haar doen, signore?
LODOVICO Wie? Ik? Ik snap het niet?
OTHELLO Ja, u wilde dat ik haar terugriep, nou,
hier is ze, terug, en zo kan ze nog wat rondjes
draaien hoor, om en om, een hele draaikont
hoor. En huilen dat ze kan, signore, huilen.
En ze is gehoorzaam, zoals u zei, heel gehoor-
zaam. Braaf zo, ja. Kom maar door met die
traantjes hoor. En wat dit betreft, signore – oh,
prachtig hoor, heel geloofwaardig, dat verdriet
– ik word dus terug naar huis geroepen? –
En nu weg. Ik zal je later laten halen. – signore,
ik volg mijn orders op, ik keer terug naar
Venetië – Nou hup, weg, ga weg!
Desdemona af
OTHELLO Cassio neemt mijn plaats in.

En signore, ik zou vereerd zijn mocht u deze avond komen eten. Ik heet u van harte welkom hier op Cyprus.

Othello gaat af.

OTHELLO Godver de godver de godver!

LODOVICO Is dit nou die nobele Moor, waar de volledige raad rotsvast vertrouwen in stelt?

Is dit nou dat karakter dat zich door hartstocht niet laat raken? Die zo stevig in zijn schoenen staat dat geen toevalstreffer, geen ongelukkig schot hem schampt of raken kan?

JAGO Hij is... veranderd.

LODOVICO Heeft hij ze nog wel allemaal op een rijtje? Of is hij drooggekookt?

JAGO Hij is wat hij is. Ik ga niet speculeren over wat hij mogelijk is. Als hij niet is wat hij zou moeten zijn, dan bid ik de hemel dat hij het wordt.

LODOVICO Zijn vrouw slaan!

JAGO Ja, dat was niet zo best. Toch ben ik benieuwd of deze klap het ergste is.

LODOVICO Is dit normaal? Of heeft de inhoud van de brief hem woest gemaakt en iets gewelddadigs losgemaakt?

JAGO Het spijt me, echt, mijn loyaliteit staat me niet toe te zeggen wat ik weet en heb gezien. U moet hem in de gaten houden, zijn gedrag zal u vertellen wat u moet weten, zodat ik hem niet hoeft af te vallen. Volg hem, wees zelf getuige van zijn daden.

LODOVICO Ik heb me, en dat spijt me zeer, vreselijk in hem vergist.

Cyprus. Het kasteel. Othello en Emilia op

OTHELLO Dus jij hebt niets gezien?

EMILIA En niets gehoord. En nooit iets vermoed.

OTHELLO Jaja, maar je zag haar wel samen met Cassio.

EMILIA Ik zag niets verdachts. En ik heb elke ademtocht die stem kreeg tussen de twee gehoord.

OTHELLO Dus ze fluisterden nooit?

EMILIA Nee, signore.

OTHELLO Ze hebben je nooit weggestuurd?

EMILIA Nooit.

OTHELLO Om haar waaier te halen, haar handschoenen, haar sluijer, niets?

EMILIA Niets, signore.

OTHELLO Dat is vreemd.

EMILIA Signore, ik durf te wedden dat ze niets verkeerd deed, mijn ziel zet ik op het spel.

Als u iets anders denkt, vernietig die gedachte – of de gedachte vernietigt u. Als een intrigant zulk soort gedachtes in uw hoofd geblazen heeft, laat god hem dan door het stof gaan als de slang in Eden. Als zij niet eerlijk is, niet kuis is, niet betrouwbaar, dan zal nooit een man gelukkig zijn, dan zal de zuiverste vrouw de goorste leugens dragen.

OTHELLO Zeg haar dat ze hier moet komen. Nu.

Emilia af

OTHELLO Ze neemt het goed voor haar op, als een brave madam. Mijn vrouw is een discrete hoer, haar gore geheimpjes liggen veilig achter slot en grendel. Desondanks durft ze te knielen, te bidden. Ik heb het zelf gezien.

Desdemona en Emilia op

DESDEMONA Mijn lieve, wat kan ik voor je doen?

OTHELLO Alsjeblieft, meisje, kom eens hier.

DESDEMONA Kan ik je ergens mee helpen?

OTHELLO Laat me je ogen eens zien. Kijk me aan.

DESDEMONA Wat wil je toch, ik snap het niet.

OTHELLO *tot Emilia* Doe je werk, madam, laat het liefdespaar alleen en doe de deur op slot. Kuch of klop wanneer er iemand komt, daar ben je toch zo goed in? Hop!

Emilia af

DESDEMONA Ik smeed je, vertel me toch wat je bedoelt? Ik snap de woede die in je woorden klinkt, maar niet de woorden zelf.

OTHELLO Wat... wat ben jij?

DESDEMONA Je vrouw, lieve, je enige en trouwe vrouw.

OTHELLO Kom hier, zweer het en verdoem jezelf, de duivels zullen bang zijn een engel als jij in hun klauwen mee te voeren, dus verdoem jezelf dubbel, zweer dat je mij trouw bent.

DESDEMONA De hemel kent de waarheid.

OTHELLO De hemel kent de hel waaruit jouw leugens kruipen.

DESDEMONA Wat is er dan, mijn liefste, waarover lieg ik dan?

OTHELLO Oh, Desdemon, ga weg, ga weg, ga weg.

DESDEMONA Wat is er mis vandaag? Waarom die tranen? Ben ik de reden waarom je huilt?

Als je denkt dat het mijn vader is die je terugroept naar Venetië, leg de schuld dan niet bij mij. Als hij jouw vijand is, dan ook de mijne.

OTHELLO Had het god behaagd mij op de proef te stellen, waren zweren en schande op mijn blote hoofd neergedaald, stond de armoe mij tot aan de lippen, had hij mijn laatste hoop de bodem ingeboord, dan nog had ik in het diepste van mijn ziel een morzel geduld gevonden. Maar helaas. En ook het toonbeeld van hoon en spot te zijn, een eeuwig voorbeeld van vernedering, dat kan ik nog wel dragen, dat is niet zo'n probleem. Maar hier, waar ik mijn hart heb opgeslagen, waar ik moet leven of het leven laten, de bron waaruit mijn bloed vloeit of anders opdroogt, om daaruit verjaagd te worden... Of moet ik mijn lege borstkas aanhouden als modderplas, waarin gore padden hun geslacht tegen elkaar aan kunnen wrijven? Kijk me aan! Geduld? Om te zien hoe een jonge engel met rode lippen verduistert tot een zwarte hel.

DESDEMONA Je denkt toch niet dat ik je niet meer trouw bent?

OTHELLO Jawel. Zo trouw als zomervliegen in een abattoir die al ontucht plegen als ze hun pop uit kruipen. Oh, jij bent een onkruid dat zo prachtig is, zo heerlijk ruikt dat het pijn doet aan de zinnen. Ik wou dat jij nooit geboren was!

DESDEMONA Wat heb ik je zonder het te weten aangedaan?

OTHELLO Is dit zachte vel, dit meest heilige boek, gemaakt om er 'hoer' in op te schrijven? Wat heb je mij aangedaan? Gedaan? Je bent een onbeduidende slet. Zou ik van jouw daden spreken, mijn wangen zouden zo gaan gloeien dat mijn mond een oven wordt waarin jouw moraal verbrandt. Gedaan? De hemel kotst al bij de geur, de maan steekt haar ogen uit, de geile wind die alles likt waarlangs hij bries, vlucht een diepe mijngang in, die wil er niks van weten. Wat heb je gedaan? Ken je geen schaamte, snol?

DESDEMONA Mijn god, je doet me onrecht aan.

OTHELLO Ben je geen hoer dan?

DESDEMONA Nee. Ik ben een christen. Ik heb mijzelf bewaard, met liefde, voor mijn man, dat betekent toch dat ik geen... dat niet ben.

OTHELLO Wat niet ben, geen hoer?

DESDEMONA Nee, ik ben eerbaar.

OTHELLO Dat is onmogelijk.

DESDEMONA Oh, god vergeef ons.

OTHELLO Het spijt me vreselijk, vergeef me, dan heb ik me vergist, ik dacht dat je die doortrapte hoer van Venetië was. Die met Othello is getrouwd.

roept Hé, jij, madam, negatief van Petrus, jij die de poorten van de hel bewaakt!

Emilia op

OTHELLO Jij, jij, ja, jij! We zijn klaar met onze smerigheden. Hier heb je wat geld voor de moeite. Sluit maar weer af en mondje dicht hè.

Othello af

EMILIA Wat is er toch in hem gevaren? Gaat het wel? Desdemona, gaat het?

DESDEMONA Alsof ik half in slaap ben.

EMILIA Wat is er met hem aan de hand?

DESDEMONA Met wie?

EMILIA Met, nou, met je man, lieverd.

DESDEMONA Wie is je man, lieverd?

EMILIA Je man, schat, waar je mee bent getrouwd.

DESDEMONA Ik ben niet getrouwd. Zeg maar niks, Emilia, ik kan niet huilen en ik kan geen antwoord geven zonder tranen. Wil je... wil je vanavond alsjeblieft ons bed opmaken met de lakens van ons huwelijk? Niet vergeten. En vraag je man om langs te komen.

EMILIA Alles staat op zijn kop.

Emilia af

DESDEMONA Dit verdien ik echt, jaja, mijn verdiende loon... Wat heb ik gedaan? Zelfs mijn grootste vergrijp is te klein voor een verwijt...

Jago en Emilia op

JAGO Wat kan ik voor u doen, mevrouw, hoe gaat het met u?

DESDEMONA Ik zou het niet kunnen zeggen.

Wie op kinderen past doet dat met zachte hand en milde straf, hij had mij teder moeten straffen, ik ben niet schuldiger dan een kind.

JAGO Wat is er gebeurd?

EMILIA Och, Jago, hij heeft haar uitgemaakt voor hoer, haar uitgeschilden, haar zo laag behandeld dat een eerlijk hart ineem krimpt.

DESDEMONA Ben ik dat, Jago?

JAGO Bent u wat, mevrouw?

DESDEMONA Wat hij me noemde, dat.

EMILIA Hij noemde haar een hoer, zo zou een dronken bedelaar zijn slet niet durven noemen.

JAGO Maar waarom zei hij dat?

DESDEMONA Ik weet het niet. Ik weet zeker dat ik er geen ben.

JAGO Niet huilen, huil toch niet, oh wat een dag.

EMILIA Heeft ze daarvoor zo veel geschikte aanvragen afgewezen, zich afgekeerd van vader, land en al haar vrienden, om hoer genoemd te worden? Wie zou er niet huilen?

DESDEMONA Wat een ellendig lot.

JAGO Hij moet zich schamen! Waar haalt hij het vandaan?

DESDEMONA God mag het weten.

EMILIA Ik mag hangen als er geen criminele, geen manipulatieve, lage onderkruiper, geen smerige bedrieger hier zijn opportunistische klauwtjes in heeft gezet, ik mag hangen als het niet zo is.

JAGO Ach, zo'n kerel is er niet, dat bestaat toch niet.

DESDEMONA En als hij toch bestaat, god vergeve hem.

EMILIA Een strop vergeve hem en laat de hel zijn botten branden! Waarom noemt hij haar hoer? Met wie gaat ze vreemd dan? Waar, wanneer, hoe, hoezo? Die zwarte moet zijn misleid door een doortrapte leugenaar, een schurftige hond. Laat de hel die smeerlappen

ontmaskeren, leg in elke oprechte hand een zweep om dat tuig naakt de wereld over te ranselen, van oost tot west en terug.

JAGO Praat niet zo hard.

EMILIA Hij moet zich schamen! Het zal wel net zo'n rat zijn als die parasiet die jouw karakter binnenstebuiten trok, toen jij dacht dat ik met die Moor lag te vozen.

JAGO Hou je mond, idioot.

DESDEMONA Oh Jago, wat moet ik doen om mijn man terug te krijgen? Ga naar hem toe, alsjeblieft, want ik weet bij god niet hoe ik hem ben kwijt geraakt. Hier, ik ga op mijn knieën. Als ik ooit zijn liefde heb verraden, of het nu in woord, gedachte of werkelijke daad is; of als mijn ogen, mijn oren, of welk zintuig dan ook genot vonden in een ander dan hij; of als ik hem niet liefheb, zoals ik hem altijd lief had en altijd lief zal hebben – al zal hij me verstoten tot de bedelstaf – laat mij dan eeuwig ongelukkig zijn. Haat is machtig, zijn haat kan mij het leven kosten, toch blijf ik van hem houden. Ik krijg het woord 'hoer' niet over mijn lippen, nu ik het zeg kokhals ik het uit, laat staan dat ik kan doen waardoor ik die naam verdien, wat ter wereld er dan ook tegenover staat.

JAGO Alstublieft, wees gerust, hij is in een vreemde stemming, hij is boos vanwege staatsaangelegenheden en hij reageert het op u af.

DESDEMONA Als dat het maar was...

JAGO Dat is het. Dat garandeer ik u.

Luister, we worden tot het avondmaal geroepen. De afgezanten van Venetië eten mee. Ga naar binnen, huil niet, alles komt goed.

Desdemona en Emilia af, Roderigo op

JAGO Wat is er, Roderigo?

RODERIGO Ik vind dat je niet eerlijk tegen me bent.

JAGO En waarom niet?

RODERIGO Elke dag poeier je me ergens mee af, Jago, het lijkt wel of je me eerder in de weg staat dan dat je me ook maar enige hoop op succes geeft. Dat laat ik mij niet langer welgevallen. En ik ben ook niet van plan door de vingers te zien dat je me zo lang als een idioot hebt behandeld.

JAGO Luister eens, Roderigo.

RODERIGO Man, ik heb al genoeg naar je geluisterd, jouw woorden en je daden hebben niets met elkaar te maken.

JAGO Nu doe je me onrecht aan.

RODERIGO Ik zeg niks dan de waarheid.

Ik heb al mijn geld over de balk gesmeten. De sieraden die ik via jou aan Desdemona heb gegeven, zijn genoeg waard om een non het bed in te krijgen. Je hebt me verteld dat zij ze heeft aangenomen en beloofd heeft dat wij elkaar snel beter zouden leren kennen, maar daar is niets van uitgekomen.

JAGO Goed zo, prima, ga door.

RODERIGO Niks prima! Ik kan niet doorgaan, en man, het is helemaal niet goed. Het is allemaal heel ellendig en ik heb sterk het idee dat je me voor aap zet.

JAGO Heel goed.

RODERIGO Ik zeg net dat het dus niet heel goed is. Ik maak mezelf bekend aan Desdemona, vertel haar dat ik haar geheime aanbieder ben en zal ermee ophouden als ze me de sieraden teruggeeft, dan hou ik op met mijn ongewenste intimiteiten. Maar als ze de juwelen houdt, kan je ervan op aan dat ik naar jou kom met de rekening.

JAGO Dat zeg je goed!

RODERIGO Dat zeg ik goed, ja, en ik heb niks gezegd wat ik niet van plan ben om te doen!

JAGO Kijk, nou zie ik dat je ballen hebt. Ik heb nu zelfs een nóg hogere dunk van je dan ik al had. Geef me de vijf, Roderigo. Je hebt me uitstekend de oren gewassen, maar ik moet hier toch even benadrukken dat ik enkel in jouw belangen heb gehandeld.

RODERIGO Zo ziet het er niet uit.

JAGO Inderdaad, zo ziet het er niet uit en je verdenkt me terecht en met reden. Maar, Roderigo, als je het werkelijk in je hebt, en dat geloof ik nu meer dan ooit, als je werkelijk vastberaden bent, moedig, standvastig, dan moet je dat vannacht laten zien. Als je na vannacht niet in bed ligt met Desdemona, ruk mijn hart dan uit mijn borst, martel me tot mijn adem in mijn strot blijft hangen.

RODERIGO Wat moet ik dan doen? Het is wel verstandig en voorzichtig hè?

JAGO Signore, er is een uitdrukkelijke bevel uit Venetië gekomen om Othello door Cassio te vervangen.

RODERIGO Is dat waar? Dus Othello en Desdemona gaan terug naar Venetië?

JAGO Nee nee, hij gaat terug naar zijn Taka-Tuka-Land en hij neemt de mooie Desdemona mee, behalve als zijn vertrek wordt uitgesteld door een of ander ongelukje. Het meest kansrijk daarin is de verwijdering van Cassio.

RODERIGO Hoe bedoel je, de verwijdering van Cassio.

JAGO Nou, door hem incapabel te maken Othello's plaats in te nemen – door zijn hersens in te slaan.

RODERIGO En je wil dat ik dat doe?

JAGO Jazeker, als je jezelf een plezier en een gunst wil doen. Hij eet vanavond bij een of ander hoertje, daar ga ik zo naartoe, hij weet nog niets van zijn promotie. Als jij zijn vertrek afwacht, ergens tussen twaalf en één, daar zorg ik wel voor, dan kan je hem te grazen nemen zoals je verkiest. Ik zal in je buurt blijven, samen moet het ons wel lukken hem om zeep te krijgen.

Sta me niet zo verbijsterd aan te gapen, ga gewoon met me mee. Ik zal je de noodzakelijkheid van zijn dood zo helder uitleggen, dat je geen andere mogelijkheid ziet hem om te brengen. Het is al etenstijd en we verspillen de nacht, kom, aan de slag.

RODERIGO Je moet me toch iets beter overtuigen.

JAGO Zonder twijfel, dat komt goed.
af

Cyprus. Een andere kamer in het kasteel. Othello, Lodovico, Desdemona, Emilia en bedienden op

LODOVICO Alstublieft, signore, doet u verder geen moeite.

OTHELLO Het is geen moeite, een wandeling zal me goed doen.

LODOVICO Nichtje, tot ziens, ik dank je voor de goede avond.

DESDEMONA Heel graag gedaan.

OTHELLO Zullen we gaan, signore?
Oh, Desdemona?

DESDEMONA Ja?

OTHELLO Ga onmiddellijk naar bed. Ik ben zo terug. Zorg dat Emilia naar huis gaat.

DESDEMONA Dat zal ik doen.

Othello, Lodovico en bediende af

EMILIA Hoe gaat het nu? Hij lijkt rustiger dan net.

DESDEMONA Hij zei dat hij zo terug zou komen. Hij heeft me bevolen naar bed te gaan en jou naar huis te sturen.

EMILIA Naar huis te sturen?

DESDEMONA Dat was zijn bevel. Dus, lieve Emilia, geef me mijn nachtgoed en ga naar huis. We moeten hem nu niet ontstemmen.

EMILIA Ik wou dat je hem nooit had ontmoet.

DESDEMONA Ik niet. Ik hou zoveel van hem dat ik zelfs zijn koppigheid, zijn harde woorden, zijn boze blik – help me hier eens uit – aantrekkelijk vind.

EMILIA Ik heb de lakens van je huwelijksbed
klaargelegd, zoals je wilde.

DESDEMONA Dat is goed. God, ik denk aan
vreemde dingen: wil je me, als ik eerder sterf
dan jij, in die lakens hullen?

EMILIA Wat zeg je nou.

DESDEMONA Mijn moeder had een dienstmeid,
Barbary, die was smoorverliefd op een onbe-
trouwbare rokkenjager, die haar verliet. Ze
zong altijd een lied over een wilg, een oud
liedje, dat precies over haar ging. Ze stierf
terwijl ze het zong. Ik krijg dat lied niet uit
mijn hoofd vanavond. Het kost me moeite om
mijn hoofd niet te laten hangen, niet te zingen
zoals die arme Barbary. Alsjeblieft, schiet op.

EMILIA Zal ik je nachtgoed halen?

DESDEMONA Nee. Help me hier eens mee.
Die Ludovico is een aardige man.

EMILIA Een heel knappe man.

DESDEMONA Hij praat mooi.

EMILIA Ik ken een vrouw in Venetië die op blote
knieën naar Jeruzalem zou kruipen voor één
enkele kus van hem.

Desdemona zingt.

DESDEMONA

De arme ziel zit bij de plataan
zing het lied van de wilg
haar ogen gevuld met bittere tranen
zing het lied van de wilg
niemand die ziet haar, zelfs niet de maan
zing het lied van de wilg
de stromende beek fluistert haar naam...
Leg die maar daar neer.

...

Zing het lied van de wilg.

...

Snel. Hij komt zo terug.

...

Ik verdien zijn verwijten, ik verdien een pak
slaag...

...

Nee, zo gaat het niet verder...

Luister, is er iemand aan de deur?

EMILIA Dat is de wind.

DESDEMONA Mijn lief is niet trouw weet je wat
hij me zei? Zing het lied van de wilg. Ik ga mis-
schien vreemd maar niet minder dan jij...

...

Goed, ga maar naar huis, mijn ogen prikken,
betekent dat dat ik aan het huilen ben?

EMILIA Het betekent niets.

DESDEMONA Ik heb dat eens horen zeggen.

Oh, die mannen, die mannen.

Denk je echt, zeg eens, Emilia, dat er vrouwen
zijn die hun mannen zó bedriegen?

EMILIA Die zijn er, geen twijfel mogelijk.

DESDEMONA Jij zou toch nooit zoiets doen,
al kreeg je de wereld?

EMILIA Hoezo, jij niet dan?

DESDEMONA Nog in geen honderd jaar.

EMILIA Ik ook niet in geen honderd jaar,
maar misschien wel in één nacht.

DESDEMONA Maar waarom, in godsnaam.

EMILIA De wereld is groot

in ruil voor zo'n klein vergrijp.

DESDEMONA Ik geloof nooit dat jij dat zou doen.

EMILIA Ik geloof het wel, om het daarna meteen weer goed te maken. Niet voor iets kleins, niet voor een dure ring of een mooie jurk, of welk wisselgeld of armzalig cadeau dan ook, maar voor de wereld? Kom, wie zou zijn man de hoorns niet opzetten als ze die daarna kan ruilen voor een kroon? Daar zou ik het vagevuur wel voor riskeren.

DESDEMONA Ik zou zoiets nooit doen, zelfs niet voor de wereld, geloof me.

EMILIA Ach, het is maar een wereldlijke zonde en als de hele wereld van jou was, zou je die zonde snel de wereld uit helpen.

DESDEMONA Ik denk niet dat zulke vrouwen bestaan.

EMILIA Zeker wel, genoeg. Genoeg om de wereld die zij willen grijpen te bevolken. Maar ik geloof dat het de schuld van de man is, wanneer de vrouw vreemd gaat. Wanneer hij haar niet goed genoeg behandelt, of als hij naast de pot pist of zich laat leiden door achterlijke jaloezietjes, ons onze vrijheid af probeert te nemen, ons slaat, zuinig is of krenterig, dan, ja, mogen wij boos zijn, toch? En natuurlijk hebben wij klasse, maar wij hebben ook recht op wraak. Laat die kerels maar weten dat wij vrouwen net zulke zintuigen hebben, dat wij kunnen zien en ruiken, dat we net zo het verschil tussen zoet en zuur proeven. Waar hálén ze het vandaan, als ze ons voor een ander inruilen? Is het voor de lol? Dat denk ik wel. Is het omdat ze hun gulp niet dicht kunnen houden? Dat denk ik, ja. Is het omdat het slappe zakken zijn? Ja, dat is het.

En hebben wij geen recht op lol, brandt er bij ons geen passie in het lijf, zijn wij niet, soms, als mannen zwak? Dus ze kunnen ons beter goed behandelen, of ze zullen er achter komen dat wij hetzelfde spelletje kunnen spelen.

DESDEMONA Ga nu maar, Emilia, slaap wel.

Ik wil leren van het kwaad, ik hoef het niet na te doen.

af

VIJFDE BEDRIJF

5-I

Cyprus. Een straat. Jago en Roderigo op

JAGO Verberg je hierachter, hij komt er zo aan. Ontbloom je zwaard en steek toe. Doe het snel, wees niet bang, ik sta achter je. Het is alles of niets nu, voor ons allebei, denk daar aan en krabbel niet terug.

RODERIGO Blijf in de buurt, misschien mis ik hem.

JAGO Ik ben in de buurt. Moedig zijn, blijf recht overeind staan.

Jago trekt zich terug.

RODERIGO Ik doe dit niet graag, maar hij heeft me genoeg redenen gegeven. Het is maar één man minder, ik pak mijn wapen, hij sterft.

JAGO Ik heb wat gevoelige snaren van dit sukkeltje bespeeld en nu is hij boos. En of hij nou Cassio doodt, of Cassio hem, of ze doorboren elkaar allebei, ik win er hoe dan ook bij. Want als Roderigo leeft, eist hij goud, geld en juwelen terug, waarvan hij denkt dat ik ze aan Desdemona heb gegeven. Dat lijkt me niet zo prettig. En Cassio is te mooi om te blijven ademen, in zijn schaduw ben ik te lelijk, en daarbij: misschien ontmaskert hij me bij de Moor. Dat lijkt me al helemaal niet prettig. Nee, Cassio moet dood. Helder. Daar komt hij al.

Cassio op

RODERIGO Daar is hij. Cassio. Klootzak, ik maak je kapot!

CASSIO Dat was een stevige uithaal, die had me zeker kapot gekregen, als je me niet had gemist. Eens kijken of jij wat makkelijker te raken bent.

Hij verwondt Roderigo.

RODERIGO Ik ben geraakt!

Jago verwondt Cassio in het been en gaat af.

CASSIO Ik ben verminkt! Help! Moordenaar! Moordenaar!

Othello op

OTHELLO Ik hoor Cassio, precies zoals Jago had gezegd.

RODERIGO Christus wat heb ik gedaan!

Othello denkt dat hij Cassio hoort.

OTHELLO Precies, wat heb je gedaan...

CASSIO Help! Breng licht! Roep een arts!

OTHELLO Hij is het! Dappere Jago, eerlijke en rechtvaardig, jij weet precies hoe een gekwets-te vriend zich voelt. Ik leer van jou. Goed zo, slet, je liefste hier bloedt dood, en jouw lot zit je op de hielen. Ik kom eraan, hoer, mijn hart gevoelloos voor je hekserij, je ogen zijn leeg en je bed, met zijn zaad bevekt, zal doordrenkt zijn van jouw geil borrelende bloed.

Othello af

Lodovico en Gratiano op

CASSIO Is daar iemand? Wachters! Iemand! Moordenaar! Moordenaar!

GRATIANO Dat klinkt vreselijk, er is hier iets niet goed.

CASSIO Help!

LODOVICO Kijk!

RODERIGO Ik ben een moordenaar...

LODOVICO Ik hoor er twee of drie, het is te donker, misschien is dit een valstrik. Het is niet veilig, we moeten wachten op versterking.

RODERIGO Waarom komt er niemand?

Ik bloed nog dood!

LODOVICO Kijk!

Jago op, met licht

GRATIANO D'r komt iemand in zijn nachthemd, met licht en wapens.

JAGO Wie is daar? Wat is dat lawaai?

Wie roept hier moordenaar?

LODOVICO Ik weet het niet.

JAGO Heb je niets gehoord?

CASSIO Hier! Hier! In godsnaam, help me!

JAGO Wat is er aan de hand?

GRATIANO Dat is een officier van Othello, als ik me niet vergis.

LODOVICO Dat is hem, jazeker, een zeer betrouwbare kerel.

JAGO Wie schreeuwt er hier om moordenaar?

CASSIO Jago? Ik ben neergestoken, een ellendige moordenaar heeft me te grazen genomen, help me.

JAGO Luitenant! Wie heeft dit gedaan?

CASSIO Ik denk dat één van hen hier in de buurt is, ik heb hem geraakt.

JAGO Smerige verraders!

tot Lodovico en Gratiano Wat staan jullie daar kom eens hier en help ons.

RODERIGO Help me, ik lig hier!

CASSIO Dat is er een!

JAGO Jij ellendige verrader, moordenaar!

Hij steekt in op Roderigo.

RODERIGO Jago? Godverdomme! Onmenselijke hond!

Roderigo verliest het bewustzijn.

JAGO Je valt hem in het donker aan?

Waar houden de anderen zich schuil? Waarom is het nog zo stil! Moordenaars! Moordenaars!

Lodovico en Gratiano komen dichterbij.

JAGO Wie bent u? Goed of slecht?

LODOVICO Herken je mijn stem niet?

JAGO Signore Lodovico?

LODOVICO Goedenavond.

JAGO Mijn excuses.

Cassio hier is neergestoken.

GRATIANO Cassio?

JAGO Hoe is het, vriend?

CASSIO Mijn been is eraf gehakt.

JAGO Nee, wat vreselijk! Licht bij, signori, ik verbind hem met mijn hemd.

Bianca op

BIANCA Wat is hier aan de hand? Wie was er zo aan het schreeuwen?

JAGO Wie wil dat weten?

BIANCA O Cassio, mijn lieve Cassio, lieverd, oh lieve lieve Cassio...

JAGO Oh het is dat hoertje maar. Cassio, heb je enig idee wie jou zo toegetakeld heeft?

CASSIO Nee.

GRATIANO Wat verschrikkelijk om u zo te treffen, ik was juist naar u op zoek!

JAGO Heeft iemand een veter, iets, om af te

binden? Breng me een stoel, zodat we hem weg kunnen dragen.

BIANCA Hij valt weg. Oh Cassio, Cassio, Cassio!

JAGO Signori, het zou me niets verbazen als deze hoer hier meer van weet.

Hij buigt zich over Roderigo.

JAGO Nog even geduld, Cassio. Laten we eens kijken. Schijn me wat bij. Kennen we dit gezicht? Wat? Nee? Mijn vriend, mijn landgenoot, Roderigo? Nee – ja, jawel – oh jezus, Roderigo!

GRATIANO Wat, van Venetië?

JAGO Dezelfde. Kent u hem?

GRATIANO Of ik hem ken? Jazeker!

JAGO Signore Gratiano! Neemt u mij niet

kwalijk, waar zijn mijn manieren, ik had u niet herkend tussen al deze bloederige ongelukken.

GRATIANO Het is goed jou hier te zien.

JAGO Hoe gaat het, Cassio, waar blijft die stoel!

GRATIANO Roderigo...

JAGO Hij is het, ja.

Een stoel wordt gebracht.

JAGO Ja, goed zo, een stoel. Een paar mannen, jij, jij, draag hem voorzichtig naar binnen.

Ik haal de arts.

tot Bianca Wat jou betreft, meisje, hou je maar niet van de domme. De man die hier in zijn eigen bloed ligt is Cassio, mijn goede vriend.

tot Cassio Waarom hadden jullie ruzie?

CASSIO We hadden geen ruzie. En die man die ken ik niet.

JAGO *tot Bianca* Waarom zie je zo bleek?

tot bedienden Draag hen naar binnen.

Cassio en Roderigo worden afgedragen.

JAGO Blijf jij nog even hier, mevrouw, waarom zie jij zo bleek? Zien jullie hoe bang ze kijkt? Blijf waar je bent. Wij moeten straks eens stevig praten. Zorg dat ze nergens heen gaat. Ziet u dat, signori? Haar schuld is vanzelfsprekend, al trekt ze zelf d'r bek niet open.

Emilia op

EMILIA Wat is hier aan de hand? Wat is hier gebeurd, Jago?

JAGO Cassio is hier in een hinderlaag gelokt door Roderigo en wat kerels die ontsnapt zijn. Hij is er slecht aan toe. En Roderigo is dood.

EMILIA Dood? Nee! En Cassio, wat erg!

JAGO Dat komt er van die hoererij. Alsjeblieft, Emilia, kan jij erachter komen waar Cassio vanavond heeft gegeten? En waarom sta jij daar zo te trillen?

BIANCA Hij heeft bij mij gegeten, maar daarom tril ik niet.

JAGO Bij jou gegeten? Goed, jij komt met mij mee.

EMILIA Je moet je schamen. Hoer.

BIANCA Ik ben geen hoer! Mijn leven is net zo fatsoenlijk als dat van jullie, met je grote mond!

EMILIA Wat denk je wel, hoer, geen woord meer.

JAGO Beste signori, laten we zien dat Cassio goede zorg krijgt. En u, mevrouw, kan maar beter een ander liedje gaan zingen. Emilia, ren naar het kasteel en vertel wat er gebeurd is. Gaan jullie vast vooruit?

terzijde Goed, hier gaan we, vannacht krijg ik alles of helemaal niks.

af

Slaapkamer in het kasteel. Othello op, met licht, Desdemona slaapt.

OTHELLO Schuldig is ze, zonder twijfel, ik zwijg over de aanklacht, die is te infaam, maar schuldig is ze. Ik zal geen druppel bloed van haar vergieten, ik sla geen litteken in haar sneeuwwitte huid, glad als albaster.

Toch moet ze dood, of ze misleidt nog meer mannen. Ik blaas de kaars uit en dan blaas ik jou uit. Als ik jou doof, flakkerende vlam, kan ik je licht weer terug tot leven brengen als ik spijt krijg. Maar als ik jou doof, kroon op de schepping der natuur, weet ik niet welke goddelijke vonk je weer opnieuw kan ontsteken. Als ik een roos pluk kan ik haar niet opnieuw de grond in zetten, ze zal verwelken, haar geur verliezen.

Othello kust Desdemona.

Haar adem is zo zoet dat die het recht er haast toe zet de blinddoek te verscheuren en het zwaard te breken. Nog een, nog een. Blijf zo mooi in de dood en ik zal je na het sterven nóg beminnen. Nog een, de laatste. Schoonheid was nooit eerder zo dodelijk. Ik moet huilen, maar wreed zijn deze tranen, het ergste leed slaat toe in wat men het meest liefheeft. Ze wordt wakker.

DESDEMONA Wie is daar? Othello?

OTHELLO Ja, Desdemona.

DESDEMONA Kom toch bij me liggen, lieverd.

OTHELLO Heb je al gebeden, Desdemona.

DESDEMONA Ja.

OTHELLO Heb je vergiffenis gevraagd voor elke misdaad in je hart, of valt er nog iets op te biechten?

DESDEMONA Wat bedoel je daar toch mee?

OTHELLO Nu heb je nog even tijd. Ik laat je even, ik moet er niet aan denken je te doden als je nog zwaar van zonden bent. Dat nooit. Ik zal je ziel niet tot de hel verdoemen.

DESDEMONA Mij te doden?

OTHELLO Ja.

DESDEMONA Dan hoop ik dat god mij genadig is.

OTHELLO Dat hoop ik ook, met heel mijn hart.

DESDEMONA Maar meer hoop ik nog dat jij me niet zal doden.

OTHELLO Hm.

DESDEMONA Toch ben ik bang voor je. Als je me zo aankijkt voel ik het kloppen in mijn borstkas stokken. Waarom ik bang moet zijn, ik heb geen idee, ik ben nergens schuldig aan, toch ben ik bang.

OTHELLO Biecht je zonden op.

DESDEMONA Ik ken geen zonden, enkel liefde.

OTHELLO En om die liefde sterf je.

DESDEMONA Het is onnatuurlijk om te doden uit liefde. Waarom kauw je zo op je lippen?

Je hele lijf trilt van woede. Dit betekent niets goeds, ik hoop, ik hoop, dat ik dit niet veroorzaakt heb.

OTHELLO Stil nu, hou je mond.

DESDEMONA Dat doe ik, zo, wat is er aan de hand?

OTHELLO De zakdoek, die zo belangrijk voor mij was, die ik aan jou gegeven heb, die heb jij aan Cassio gegeven.

DESDEMONA Dat heb ik niet, dat zweer ik op mijn leven, laat hem halen en vraag het hem zelf!

OTHELLO Pas op, mijn liefste, het is voor je ziel niet goed te liegen op je sterfbed.

DESDEMONA Ik ben nog niet dood.

OTHELLO Nog niet, nee. Biecht daarom je zonden op, want hoe hard je je ook vrij zal pleiten, ik ben zo sterk overtuigd van je schuld dat geen woord me zal raken. Jij zal sterven.

DESDEMONA Laat god mij dan genadig zijn.

OTHELLO Dat hoop ik ook.

DESDEMONA En jij ook, geef me je genade.

Ik heb je nooit iets aangedaan, ik heb Cassio nooit iets gedaan wat niet gedaan mocht worden. Ik heb hem nooit maar iets gegeven.

OTHELLO Ik heb die zakdoek toch godverdomme zelf in zijn klauwen gezien? Je bent een leugenaar. Je maakt een steenklomp van mijn hart, je dwingt mij wat ik van plan ben moord te noemen, terwijl ik een offer dacht te brengen. Ik heb die zakdoek zelf gezien.

DESDEMONA Dan moet hij hem gevonden hebben. Ik heb hem niets gegeven. Breng hem hierheen. Laat hem de waarheid zeggen.

OTHELLO Hij heeft de waarheid al gezegd.

DESDEMONA Maar wat dan?

OTHELLO Dat hij je heeft gehad.

DESDEMONA Gehad? Je bedoelt...?

OTHELLO Ja.

DESDEMONA Dat zou hij nooit zeggen.

OTHELLO Hij zal niets meer zeggen, nee.

Daar heeft Jago wel voor gezorgd.

DESDEMONA Ik krijg het koud. Wat... is hij dood?

OTHELLO Zou hij voor elke haar een leven hebben, mijn wraak is groot genoeg voor duizend doden.

DESDEMONA Mijn god, dan is hij erin geluisd, en ik verloren.

OTHELLO Gore hoer. Je huilt. Om hem. Voor mijn ogen.

DESDEMONA Verban me dan, mijn liefste, vermoord me niet.

OTHELLO Liggen, hoer.

DESDEMONA Vermoord me morgen, laat me vannacht nog leven.

OTHELLO Stribbel niet tegen.

DESDEMONA Een half uur maar.

OTHELLO Het is klaar, het is voorbij.

DESDEMONA Eén gebed, gun me nog één gebed.

OTHELLO Te laat.

DESDEMONA Oh god, oh god, oh god...

Othello smooit haar met een kussen.

EMILIA *van achter* Signore, signore! Hallo! Signore, signore!

OTHELLO Wat is dat voor stem? Niet dood?

Nog niet helemaal dood? Ik ben misschien wreed, maar ik ken genade, ik wil je niet langer laten lijden, dus ik duw, harder nu...

EMILIA *achter* Hallo! Doe open! Hallo!

OTHELLO Wie is daar?

EMILIA *achter* Signore, alstublieft, mag ik even binnen komen?

OTHELLO Het is Emilia. Ik kom eraan! Ze is dood. Ze komt me vast vertellen dat Cassio dood is, zo opgewonden als die klinkt. Ha! Ze beweegt niet meer. Stil als het graf. Zal ik haar binnen laten? Is dat verstandig? Beweegt ze nou? Nee. Wat moet ik doen? Als ze binnen komt dan wil ze vast met mijn vrouw praten. Mijn vrouw! Mijn vrouw! Welke vrouw! Ik heb geen vrouw! Oh dit is niet te dragen! Oh Jezus wat vreselijk. De zon moet doven, de maan breekt uit haar baan, de aarde moet nu razend opensplejten en ons begraven.

EMILIA *achter* Alstublieft, ik moet u spreken. Alstublieft, signore!

OTHELLO Die was ik alweer vergeten. Kom maar binnen, Emilia. Of wacht heel even, ik doe eerst de gordijnen dicht.

Hij verbergt Desdemona's lichaam.

Waar ben je nu?

Hij doet de deur open.

Wat is er aan de hand?

Emilia komt binnen.

EMILIA Signore, het is vreselijk, er is een moord gepleegd.

DESDEMONA Wat? Wanneer?

EMILIA Zonet, signore.

OTHELLO Het komt door de maan, die staat dichterbij de aarde dan normaal, daar worden mannen waanzinnig van.

EMILIA Cassio, signore, heeft een jonge Venetiaan vermoord. Roderigo.

OTHELLO Is Roderigo dood? En Cassio?

EMILIA Nee, Cassio leeft nog.

OTHELLO Cassio leeft nog? Dan is er iets mis gegaan, dan is mijn wraak nog niet volmaakt.

DESDEMONA Voor niets, ik ben voor niets vermoord!

EMILIA Wat is dat, wie schreeuwt daar?

OTHELLO Wat? Waar?

EMILIA Dat klonk als Desdemona!

Emilia doet de gordijnen open, vindt Desdemona.

EMILIA Help, help, nee, help! Zeg iets, alsjeblieft, lieve, lieve Desdemona, zeg iets!

DESDEMONA Ik sterf onschuldig.

EMILIA En wie... wie heeft dit gedaan?

DESDEMONA Niemand, ikzelf, vaarwel, groet mijn lieve man van mij, vaarwel.

Ze sterft.

OTHELLO Zo, hoe zou zij nu zijn vermoord?

EMILIA Ik weet het niet!

OTHELLO Je hebt het haar horen zeggen, ik was het niet.

EMILIA Dat zei ze. We moeten iemand halen.

OTHELLO Ze is een leugenaar en brandt nu in de hel. Ik was het, ik heb haar wél vermoord.

EMILIA Dan is zij nog meer de engel die ze was, en jij een nóg zwartere duivel.

OTHELLO Ze ging met andere kerels mee.

Ze was een hoer.

EMILIA Leugens. Laster. Jij hier bent de duivel.

OTHELLO Ze was verraderlijk als water.

EMILIA En jij ontvlambaar als vuur.

Je noemt haar een leugenaar, haar, zij die nooit iets anders dan de waarheid sprak.

OTHELLO Cassio is eroverheen gegaan. Vraag maar aan je man. Ik zou verdoemd zijn tot de hel als ik geen verdomd goede reden had haar zo extreem te straffen. Vraag maar aan je man.

EMILIA Mijn man?

OTHELLO Je man.

EMILIA Die zegt dat zij vreemd ging?

OTHELLO Ja. Met Cassio. Als zij trouw gebleven was, had ik haar geen haar gekrenkt.

EMILIA Mijn man!

OTHELLO Die heeft het me verteld. Een eerlijke vent, die het smerige schuim van hoererij veracht!

EMILIA Mijn man!

OTHELLO Je loopt vast, vrouw, ik zeg het toch, je man.

EMILIA Ach lieverd, de schoft heeft je liefde kapot gemaakt, mijn man heeft gezegd dat zij ontrouw was?

OTHELLO Hij ja, dat zeg ik, je man. Ken je dat woord? Moet ik langzamer praten? Mijn vriend, jouw man, de eerlijke, eerlijke Jago.

EMILIA Als hij dat gezegd heeft mag zijn zwarte ziel langzaam weg rotten. Hij liegt. Hij liegt. Zij hield veel te veel van haar kwaadaardige echtgenoot.

OTHELLO Ha!

Othello trekt zijn wapen.

EMILIA Doe je best maar. Wat jij hebt gedaan is de hemel net zo waardig als jij je vrouw waardig was.

OTHELLO Wees wijs en hou je mond.

EMILIA Jij kan mij nog niet half zoveel aandoen als ik verdragen kan. Ongelofelijke idioot. Arme arme imbeciel. Nog dommer dan stront. Jij hebt iets gedaan... Oh, dat zwaard van jou maakt mij niet bang... Ik vertel dit aan iedereen, al kost het me twintig levens. Help! Help! Help! De nikker heeft zijn vrouw vermoord! Moord! Moord!

Montano, Gratiano, Jago op

MONTANO Wat is hier aan de hand? Generaal?

EMILIA Ach, jij bent er ook, Jago? Goed gedaan hoor, dat moordenaars jou de schuld geven van hun daden.

GRATIANO Wat is er aan de hand.

EMILIA Zeg dat deze moordenaar liegt. Als je een man bent. Hij zegt dat jij hem verteld hebt dat zijn vrouw vreemd ging. Ik weet dat je dat niet gedaan hebt. Zo'n smeerlap ben jij niet. Zeg het, ik kan niet meer spreken.

JAGO Ik heb hem verteld wat ik dacht, niets meer dan wat hij zelf geloofde en voor waarheid hield.

EMILIA Maar heb je hem verteld dat zij hem ontrouw was?

JAGO Dat heb ik.

EMILIA Dan heb je gelogen. Een afschuwelijke, vreselijke leugen. Mijn god! Dat zij vreemd ging met Cassio? Met Cassio zei je?

JAGO Met Cassio, ja. En ga naar huis, hou je tong in bedwang.

EMILIA Ik hou niets in bedwang! Ik zal spreken! Desdemona ligt hier dood in bed, vermoord.

ALLEN Laat het niet waar zijn!

EMILIA Vermoord om wat jij hem hebt gezegd.

OTHELLO Wat staan jullie te kijken? Het is waar, ja.

GRATIANO Waar? Ik kan het niet geloven.

MONTANO Wat ben jij voor een monster?

EMILIA Monster! Monster! Monster!

Ik moet nadenken. De zakdoek. Monster!

Ik dacht toen al... Monster! Ik doe mezelf iets aan, monster!

JAGO Ben je helemaal gek geworden? Ga naar huis, dat is een bevel.

EMILIA Een bevel? Laat mij praten. Moet ik hem gehoorzamen? Niet nu. Misschien, Jago, ga ik nooit meer naar huis.

OTHELLO Oh! Oh! Oh!

Othello valt op bed.

EMILIA Ja, schreeuw maar, val maar, jij hebt de liefste, meest onschuldige vrouw vermoord die ooit op aarde adem haalde.

Othello staat op.

OTHELLO Zij was verrot. *tot Gratiano* Ik ken u amper, oom, daar ligt uw nicht die ik zojuist met eigen handen het leven uit het lichaam heb gedrukt. Ik weet het, dit moet een verschrikkelijke aanblik bieden.

GRATIANO Ach arme Desdemona, gelukkig is je vader al gestorven. Je huwelijk heeft hem over de rand geduwd, zijn hart begaf het van verdriet. Zou hij nu nog hebben geleefd, dan was de waanzin in zijn kop geslagen, hij zou zelf zijn armen open halen en zich verdoemen tot de hel.

OTHELLO Ja, het is verschrikkelijk. Maar Jago weet dat zij duizendmaal het bed met Cassio gedeeld heeft. Cassio heeft het zelf opgebiecht. En zij heeft hem als dank voor goede diensten en uit liefde het eerste cadeau gegeven dat ik haar ooit gaf. Ik heb het zelf in zijn handen gezien. Het was een zakdoek, antiek, mijn vader heeft hem nog aan mijn moeder gegeven.

EMILIA Oh god! Oh god in de hemel!

JAGO Hou verdomme je mond!

EMILIA Eruit, het komt er allemaal uit! Ik mijn mond houden? Nee! Ik spreek zo vrij als de lucht. Laat allen zich tegen mij keren, god, mens en de duivel, maar ik zal spreken!

JAGO Wees verstandig en ga naar huis.

EMILIA Dat doe ik niet.

Jago trekt zijn zwaard.

GRATIANO Wat! Je heft je zwaard op naar een vrouw?

EMILIA Oh jij dom dom negertje, die zakdoek waar je het over hebt, die heb ik per toeval gevonden, die heb ik aan mijn man gegeven. Omdat hij mij, met vreemde drang, vaak heeft gevraagd om het te stelen.

JAGO Verraderlijke hoer!

EMILIA Zij heeft het aan Cassio gegeven? Nee, helaas, ik heb het gevonden en aan mijn man gegeven.

JAGO Hoer! Je liegt!

EMILIA God is mijn getuige, ik lieg niet. Ik lieg niet. Jij moorddadige wilde! Wat doet zo'n primitieve vent met zo'n goede vrouw...

OTHELLO Heeft de hemel geen bliksems meer om

hem te treffen? Jij gore hond! Hij rent naar Jago, Montano houdt hem tegen.

Jago steekt Emilia neer.

GRATIANO Ze bloedt, mijn god, die idioot heeft zijn vrouw vermoord.

EMILIA Au... au... oh... leg me bij Desdemona neer.

Jago af

GRATIANO Hij is weg, zijn vrouw is dood.

MONTANO Het is een smerige crimineel. Neem jij het wapen van de Moor en hou wacht bij de deur. Laat hem niet gaan, steek hem dan liever neer. Ik ga achter die andere aan. Verdoemd zijn ze allebei.

Montano en Gratiano af

OTHELLO Ik ben geen held, de eerste de beste sukkel pakt mijn zwaard af. Mijn naam is niets meer zonder eer. Het is voorbij.

EMILIA Wat zong je ook alweer, lieverd?

Luister, kan je me horen? Ik zing een zwanenzang, ik zal sterven met muziek.

Ze zingt.

Zing het lied van de wilg... Domme Moor, ze was je trouw, ze hield van je, wrede Moor.

Mijn ziel is zuiver en wordt gered, want ik spreek de waarheid, ik hou niets achter en ik sterf, ik sterf...

Emilia sterft.

OTHELLO Ik heb hier nog een wapen. Een Spaans zwaard, in ijs gestaald. Hier heb ik het. Oom, ik moet gaan.

GRATIANO *achter* Waag het niet, het zal je kosten. Je hebt geen wapen, je zal je bezeren.

OTHELLO Kom dan binnen en praat met mij, of ik zal u ongewapend aanvallen.

Gratiano komt binnen.

GRATIANO Wat is er aan de hand?

OTHELLO Pas op, ik heb een wapen:

Nooit hing een beter zwaard aan een soldatenriem. Ik weet nog goed hoe ik met deze korte arm en dit stuk staal mijn weg door steviger obstakels heb gehakt dan twintig keer uw vlees. Maar wat doet het er nog toe? Wie heeft zijn lot in eigen hand? Het is gedaan. Wees maar niet bang, al ziet u me gewapend, dit is het einde van mijn reis, mijn laatste haven, mijn zeilen zijn gestreken. U deinst terug, dat is niet nodig. Blaas tegen mijn borst en ik val om. Waar moet Othello heen? Oh, moet je jezelf nou zien, ongelukkig kind, zo bleek als je nachthemd. Als wij elkaar weer zien op de Dag des Oordeels, zal je aanblik mijn ziel uit de hemel smijten, recht in de duivelsklauwen. Koud, zo koud, mijn meisje, zoals je kuisheid koud. Oh, vervloekte schoft! Duivels, zweep mij bij mijn liefste weg! Blaas mij met de winden mee! Rooster mij in zwavel! Was mij schoon met vloeibaar vuur. Oh Desdemona! Dode Desdemona! Dood! Oh! Oh!

Lodovico op met Cassio in een stoel, Montano en officieren met Jago als gevangene

LODOVICO Waar is die driftige, ongelukkige kerel?

OTHELLO Dat moet Othello zijn, hier ben ik.

LODOVICO En waar is die adder, breng hem hier.

OTHELLO Ik kijk naar je voeten, maar zie geen

hoeven, als je een duivel was kon ik je niet vermoorden.

Hij verwondt Jago.

LODOVICO Pak dat zwaard af!

JAGO Ik bloed, *signore*, maar ben niet dood.

OTHELLO Dat spijt me niets. Jij moet in leven blijven. De dood zou een te zachte straf zijn.

LODOVICO Och Othello... Je was één van ons, van je voetstuk geschopt door dit gespuis. Wat moeten we nu met jou?

OTHELLO Wat u wilt. Ik ben een eervolle moordenaar, ik heb niets uit haat gedaan, enkel uit eer.

LODOVICO Deze ellendeling heeft al gedeeltelijk bekend, ben jij medeplichtig aan de moord op Cassio?

OTHELLO Ja.

CASSIO Mijn beste generaal, dat heb ik nooit verdiend.

OTHELLO Dat geloof ik en ik vraag om je vergiffenis. En ik smeek je, vraag die halve duivel daar waarom hij mij met ziel en lichaam vast gegrepen heeft.

JAGO Vraag niets van mij. Wat je weet, dat weet je. Vanaf nu komt er geen woord meer van mijn lippen.

LODOVICO Zelfs niet om genade te vragen?

GRATIANO Hij piept wel anders wanneer we hem martelen.

OTHELLO Het is misschien ook beter.

LODOVICO *Signore*, je moet begrijpen wat er precies gebeurd is. Want ik denk niet dat je dat weet. Deze brief hebben we bij de dode

Roderigo gevonden, en hier nog een. In deze brief wordt hem gevraagd om Cassio te doden.

OTHELLO Hond.

CASSIO Een gore, goddeloze brief.

LODOVICO En het lijkt of Roderigo de andere brief, vol klachten, naar deze smeerlap wilde sturen, maar dat Jago hem net daarvoor tot bedaren heeft gebracht.

OTHELLO De valse hond.

Cassio, hoe kwam jij aan de zakdoek van mijn vrouw?

CASSIO Die lag in mijn kamer. Jago heeft net toegegeven dat hij die daar verstopt heeft om zijn verrotte doel te dienen.

OTHELLO Idioot, idioot, idioot...

CASSIO In de brief verwijt Roderigo Jago ook dat hij hem tegen mij heeft opgezet, toen ik de wacht had, de avond dat ik uit mijn functie ben gezet. En zojuist heeft Roderigo, die zwaargewond is, maar niet dood, verteld dat Jago hem heeft neergestoken, dat Jago achter alles zat.

LODOVICO Je moet hier weg en met ons mee gaan. Je bent van je bevel ontheven en Cassio leidt Cyprus nu. Wat hem betreft, *doelt op Jago* wij zullen hem de dood zo lang mogelijk onthouden, opdat zijn marteling zo mogelijk geen einde kent. Zo zal het zijn.

tot Othello We zullen jou onder streng toezicht houden tot we je in Venetië formeel aan kunnen klagen. Kom. Breng hem weg.

OTHELLO Wacht even. Ik wil nog iets zeggen voor u gaat. Ik ben trouw aan de staat geweest,

dat weet de raad, genoeg daarover. Ik vraag alleen of u in uw brieven, wanneer u over mijn daden schrijft, over mij wil spreken zoals ik ben. Verzwijg niets, maar maak mij ook niet slechter dan ik ben. Een man die lief had, maar niet wijs was. Een man die niet snel jaloers te krijgen was, maar eenmaal verloren volkomen waanzinnig werd. Een man die, net als de simpele Indiër, een parel wegsmeet die meer waard was dan zijn hele stam. Een man die het huilen niet gewend is, maar zijn tranen sneller stromen laat dan de Arabische mirre zijn hars. Schrijf dat op. En schrijf daarnaast dat er in Aleppo ooit een kwaadaardige Turk was, met tulband en baard, die een Venetiaan in elkaar sloeg en de staat belasterde. Ik heb die besneden hond bij zijn strot gegrepen en hem doorboord, en wel zo:

Othello steekt zichzelf neer.

LODOVICO Alles eindigt hier in bloed!

GRATIANO Hier valt niets meer over te zeggen.

OTHELLO Ik kuste je voor ik je heb vermoord en nu ik mijzelf dood, sterf ik met een kus.

Hij valt op het bed en sterft.

CASSIO Hier was ik al bang voor. Ik dacht dat hij geen wapen had... Hij had zo'n groot hart...

LODOVICO *tot Jago* Jij bent een verraderlijke hond, angstaanjagender dan pijn, de honger of de zee. Zie nou wat voor ellende daar op bed ligt. Dat heb jij gedaan. Gif voor de ogen, dit. Haal ze weg. Gratiano, het huis en de bezittingen van de Moor zijn voor jou. Cassio, zorg voor een trage, pijnlijke straf. Bepaal de tijd,

de plaats en de methode van de marteling en voer het uit. Ikzelf zal direct het anker lichten en terugvaren naar Venetië, waar ik, met bezwaard gemoed, verslag uitbrengen zal. *af*

Wie een Shakespeare vertaalt of bewerkt (en elke vertaling is een bewerking), moet met een solide plan aan de slag. Want er zijn al zoveel goede én mooie vertalingen. Zoals de zuivere en accurate Othello-vertaling van De Roy van Zuydewijn. Of de 19e-eeuwse vertaling van Burgersdijk, die heerlijk is in zijn taalgebruik. Dus een legitieme vraag is: wat voegt een Willems dan nog toe?

Mijn poging is drieledig.

Ten eerste wil ik een frisse, stevige, moderne vertaling neerzetten waarin ik mijn 'poëzie' inzet: mijn omgang met taal en mijn muzikaliteit. Daarin ben ik minder geïnteresseerd in een letterlijke vertaling van de tekst en meer in de vertaling van de zeggingskracht, de manier waarop de tekst over moet komen bij het publiek, de betekenis die onder de woorden ligt. De beeldspraak van Shakespeare is prachtig, maar soms – zeker voor een modern publiek – wat vergezocht. De meeste vertalers van Shakespeare kiezen toch voor de letterlijke betekenis en proberen die met een voetnoot in de context te plaatsen. Ik ben waarschijnlijk ten prooi gevallen aan hoogmoed en zal hieraan als in een noodlotsdrama wellicht ten onder gaan, maar ik poog het gevoel te vertalen.

Want een toneeltekst moet communiceren. Aan-
komen bij de toeschouwer. De taal moet daarbij
helpen en geen obstakel zijn. Ik wil dus een
frisse, soepele, zeer speelbare vertaling van
Shakespeare maken. Dat ik het daarbij uit zijn
tijd en context trek neem ik op de koop toe.
Sterker nog: dat is één van de krachten van het
theater, dat een stuk van eeuwen oud vandaag
nog fris kan voelen.

Ten tweede wil ik de thematiek van het racisme
nog iets steviger in de aarde planten. Wat de
discussies rondom Zwarte Piet, institutioneel
racisme bij politie, justitie en kansen op de
arbeidsmarkt en het gesteggel rondom het woord
neger hebben blootgelegd is dat er (waar men
ook in de discussies staat) een sluimerend maar
zeer agressief racisme onder de Nederlandse
opperhuid ligt.

Je hoeft maar een paar reacties te lezen op de
websites van toch fatsoenlijke kranten en de
scheldkanonnades vliegen je om de oren. Er
wordt gesproken over nikkers, slavengebroed en
bananenboten en of ze nu als misplaatste grap of
dreigement bedoeld zijn, het gemak waarmee zo
tekeer wordt gegaan is choquerend en stemt
diep, diep bedroefd.

Waar Nederland zich in voorgaande jaren nog
enigszins wist te beheersen en het (institutione-
le en individuele) racisme nog onder een
cellofaandunne laag beschaving verstopt leken,
sinds enkele mensen bezwaar hebben gemaakt
tegen de racistische elementen in een kinder-

feest is de xenofobe haat als etter uit de wond
gespoten. Niet impliciet, niet achter de rug en
klein gemeen, maar bot, groot, van de daken
geschreeuwd, met naam en toenaam over de
sociale media gesmeerd. Racisme lijkt niet
meer iets om je voor te schamen, maar om in
het volle licht te zetten. Je mag alles zeggen,
zolang je er maar bij roept dat je niet racistisch
bent.

In mijn versie van Othello wil ik de volledige
omgeving van de titelheld, of ze nu rivalen,
vrienden of zelfs minnaars zijn, volkomen
doordrenkt laten zijn van (al dan niet bewust)
racisme. Het is zó aanwezig en vanzelfspre-
kend dat het niemand, zelfs Othello niet, meer
opvalt als iets storends.

Othello kan zich nog zó aanpassen, hij kan zó
opgaan in de dominante witte cultuur, zodanig
dat hij zelfs geen donkere huid meer heeft,
toch zal iedereen om hem heen hem nog als
'die zwarte' beschouwen. Ik wil het stuk op dat
punt dus nog iets stekeliger maken. Iets
gemener in zijn achteloosheid. Juist omdat er
zeer politiek incorrect gekozen is voor een
blanke acteur als Othello, waarbij blackface op
de loer ligt – zelfs al wordt geen gezicht zwart
geschminkt, wil ik het contrast versterken
door de vanzelfsprekendheid van het racisme
te versterken.

Het is een gevaarlijk statement, dit kijkje in
onze collectieve onderbuik, en kan als een
goedbedoelde boemerang terugkeren om me te
scalperen, maar juist de censuur is naar mijn

mening hier het gevaar. Wanneer we *Othello* witwassen en de verwijzingen naar zijn huid weg halen gaan we voorbij aan de zeggingskracht die het stuk nog altijd heeft als het gaat om ‘de ander’. Juist door het zwart nog zwarter aan te zetten, achteloos en vanzelfsprekend, hoop ik het mechanisme van onbewuste uitsluiting bloot te leggen.

Ten derde wil ik het stuk seksualiseren. Dat klinkt vreemd. Maar wat ik bedoel is: Desdemona wordt altijd als de kuise maagd voorgesteld. Volledig onschuldig. Een zuivere bloem. Terwijl deze jonge vrouw, vol van hormonen, de geslachtskenmerken volledig ontwikkeld, toch vol gierende lustgevoelens moet zitten. Ze is *nét* met Othello getrouwd, toch een stevige, viriele man, en ze maakt zich klaar voor de huwelijksnacht. En alsof de duvel ermee speelt, nog voor de consummatie van hun huwelijk wordt Othello uit het echtelijk bed gesleept en naar Cyprus gezonden. Zijn Desdemona en haar man daar eindelijk verenigd, wordt hij *wéér* tussen de lakens vandaan gesleept om een ruzie te sussen. Het enige wat zij willen doen is vrijen, maar hij moet er constant uit om te vechten. Daar zit een seksuele spanning in die door de lucht moet zinderen, bij beide pasgetrouwen. Bij Desdemona – die misschien jong is, maar zeker niet onschuldig. En bij Othello, die door deze begeerte wellicht wat logischer te volgen is in de stappen die hij

onderneemt. De stappen die hem uiteindelijk toch naar zijn huwelijksbed brengen, waar hij zijn vrouw niet mint, maar verstikt.

Of mijn plan geslaagd is, zal het publiek mogen zeggen. Ik heb in ieder geval genoten van het vertalen zelf en ik hoop dat een deel van dat genot over zal vonken naar de toeschouwer.

Tot slot wil ik nog iets kwijt over Jago. Dr. L.A.J. Burgersdijk schrijft in het voorwoord van zijn vertaling van *Othello* het volgende:

‘Wij zouden dit drama niet alleen de tragedie van de hartstocht kunnen noemen, doch ook – hierbij natuurlijk doelend op Jago – de tragedie van het perverse intellect. Jago is feitelijk in elk opzicht de antipode van de Moor. Niet heftig van temperament, doch koud, berekend, volkomen beheerst, ongevoelig voor het leed van anderen, ja, ‘t lijkt wel of het lijden van zijn slachtoffers hem zelfs stimuleert tot nieuwe daden van wreedheid. Zijn geweten knaagt hem niet, zijn werkelijke natuur verraadt hij nooit, want hij is een volleerd meester in de kunst van veinzen. Daarom spreekt iedereen gunstig over hem, noemt iedereen hem ‘de brave, eerlijke Jago’. Zijn ‘onschuld’ ontwapent iedereen. Hij pleegt verraad onder het mom van liefde en eerlijkheid. Hij is niet ontvankelijk voor het goede en het schone – integendeel: hij leeft, zoals Louis Gillet in zijn werkje over Shakespeare zegt: ‘simplement pour détruire quelque

chose de beau'.

Hij leeft gewoonweg om alles wat mooi is te vernietigen. En zo wordt Jago inderdaad vaak neergezet, als het Kwaad, als een bijna onmenselijk personage dat alleen maar slecht is, dat zonder gegronde redenen zijn misdaden begaat.

Maar dat vind ik te kort door de bocht. Jago heeft wel degelijk redenen voor alles wat hij doet. Hij voelt zich oneerlijk bejegend, gepasseerd, hij vind het vreselijk dat Othello hem een baan door de neus boort, ziet Cassio benoemd worden op de plek waarvan hij vindt dat hij er zelf recht op heeft, hij is zelfs bang dat Othello met zijn vrouw naar bed is geweest.

Goed, het staat natuurlijk niet in verhouding met zijn wraak, deze redenen zijn over het algemeen niet genoeg om mensen hun ondergang in te jagen, maar het bewijst wel dat Jago geen irrationele of onvoorspelbare Dark Horse is, die als een slang uit de schaduw springt en toeslaat, die handelt uit kwaadaardigheid omdat dat zijn natuur is. Zoals The Joker in de Batman-films.

Nee, het is veel erger.

De haat en de wraak van Jago komen vanuit zijn angst, verongelijkheid en zijn ressentiment. Vanuit het gevoel niet te krijgen wat je verdient, de protesterende onderbuik waar al het bloed naartoe vloeit, de ontevredenheid over het eigen leven en de weigering daar zelf

verantwoordelijkheid voor te nemen.

Nee, het ligt altijd aan de ander.

Dus de ander moet kapot.

Dát maakt Jago zo gevaarlijk. Het ultieme kwaad dat niet herkenbaar is aan de bokkenpoten of de duivelshoorns, maar zich vermomt als de verongelijkheid van de gewone man of vrouw. Zoals wij dat allemaal zijn. Dat kwaad schuilt in ons allemaal, klaar om eruit te springen.

Arnhem, 14 april 2015

Othello in de vrije vertaling/bewerking van Jibbe Willems ging bij Toneelgroep Maastricht in première op 26 juni 2015 in het Openluchttheater van Valkenburg

Spel:

Julia Akkermans
Mieneke Bakker
Daan van Dijsseldonk
Joke Emmers
Sanne Samina Hanssen
Hans van Leipsig
Michaël Pas
Michel Sluysmans
Koen De Sutter
Hans Trentelman

Sopraan: Lies Verholle
Piano: Elizabeth De Loore

Regie: Michel Sluysmans

www.toneelgroepmaastricht.nl

William Shakespeare (1564–1616) was de zoon van een handschoenmaker uit Stratford-upon-Avon en van Mary Arden, dochter uit een welvarende boerenfamilie in Wilmcote. Beide waren semi-analfabeet. In 1582 trouwde Shakespeare Anne Hathaway. Zij kregen drie kinderen: Susanna (1583-1649) en de tweeling Hamnet (1585-1596) en Judith (1585-1662). Circa 1585 vertrekt Shakespeare naar Londen, waar hij als acteur aan de kost probeert te komen. In 1589 schrijft hij zijn eerste toneelstuk, *Henry VI*. In totaal zal hij in twintig jaar tijd bijna veertig stukken schrijven, alleen of samen met andere auteurs en theatermakers. Hij schreef ook 154 sonnetten en twee lange, erotische gedichten, *Venus and Adonis* en *The Rape of Lucrece*.

De helft van alle aan hem toegeschreven stukken is pas na zijn dood gepubliceerd, in de beroemde Folioeditie van 1623. Van andere stukken circuleerden tijdens Shakespeares leven in Londen diverse roefdrukken, waarvan geen enkele door de schrijver zelf was geautoriseerd. Shakespeare was ook een gewiekst diplomaat en een gehaaid zakenman. Als aandeelhouder in zijn eigen theatergezelschap verdiende hij het tienvoud van het jaarsalaris van een schooldirecteur. Omstreeks 1610 keerde hij welgesteld terug naar Stratford. Hij overleed op 23 april 1616.

Toneelwerk

Tragedies

Titus Andronicus – 1593/1594

Romeo en Julia – 1595/1596

Julius Caesar – 1599

Hamlet – 1600/1601

Othello – 1604

Koning Lear – 1605

Macbeth – 1606

Antonius en Cleopatra – 1606/1607

Timon van Athene – 1607/1608

Coriolanus – 1607/1608

Komedies

De klucht der vergissingen – 1592-1594

Het temmen van de feeks – 1593/1594

De twee edellieden van Verona – 1594

Veel gewin, geen gemin – 1594/1595

Een midzomernachtsdroom – 1595/1596

De koopman van Venetië – 1596/1597

De vrolijke vrouwtjes van Windsor – 1597 – revisie
ca. 1600/1601

Veel leven om niets – 1598/1599

Zoals u wilt – 1599

Driekoningenavond – 1601/1602

Eind goed, al goed – 1602/1603

Maat voor maat – 1604

Historische stukken

Eerste deel van Koning Henry VI – 1589/1590 – revisie
1594/1595

Tweede deel van Koning Henry VI – 1590/1591

Derde deel van Koning Henry VI – 1590/1591

Richard III – 1592/1593

Edward III – 1592-1595 – auteurschap onzeker

Koning John – 1594-1596

Richard II – 1595

Eerste deel Henry IV – 1596/1597

Tweede deel Henry IV – 1598

Henry V – 1599

Troilus en Cressida – 1601/1602

Henry VIII – 1612/1613 – i.s.m. John Fletcher

Romantische stukken

Pericles – 1607/1608

Cymbeline – 1609/1610

Een winteravondsprookje – 1610/1611

De Storm – 1611

Jibbe Willems (Arnhem, 1977) is afgestudeerd aan de Toneelacademie Maastricht. Als toneelschrijver werkte hij onder andere voor het Nationale Toneel, Oostpool, De Utrechtse Spelen, Het Zuidelijk Toneel, Frascati en De Toneelschuur. In 2015 trad hij aan als huisschrijver van Toneelgroep Maastricht. Zijn werk is vertaald en opgevoerd in Rusland, Brazilië, Zuid-Afrika, Duitsland, Spanje, Suriname en zelfs België. Iedere maand is hij te zien in de satirische theatershow *De Orde van de Dag*.

www.jibbewillems.nl

Toneelwerk o.a.

Waar het Vlakke Land gaat Plooiën – 2015
*Leo @ Lena** – 2014
*The Truth About Kate** – 2014
En Hier Is Lijf – 2014
*Naar de hemel wijzen** – 2013
Conversations with my Mother – 2013
Gluren – 2013
Het Water en de Wees – 2013
Kid Dynamite – 2013
Tussentijd – 2013
Lachgas – 2012
Kabel – 2012
Raven – 2012
Noem hem Pinokkio – 2012

Vrije val – 2012
De Achtste Dag – 2012
Nachtmis – 2012, 2011, 2010
Mis voor ongelovigen – 2011
Eindland – 2011
Oscar en zijn moeder – 2011
Iets om van te huilen – 2011
Een goed mens – 2011
Verzet in vreedstijd – 2010
Te koop: schrijver – 2010
Barry – 2010
Texel/Texas – 2010
MAC – 2009
JE KAN JE NIET VERSTOPPEN DOOR JE OGEN
DICHT TE DOEN – 2008
Schrikkeluur – 2008
De negende cirkel – 2008
Pop – 2008
Taxi – 2008
Antigone – 2008
Apocalypso – 2008
Tekst en eten – 2008
Scharrel – 2008
De Rattenvangster – 2007
TestosterTony – 2007
Roest – 2007
Zee van gras – 2007
Lola – 2007
Terrorisme voor beginners – 2006
Route du Soleil – 2006
Galaxica – 2005

Vertalingen en bewerkingen

Mariken – vertaling / bewerking van *Mariken* van Peter van Gestel – 2015

Leo en Lena – radicale bewerking van *Leonce und Lena* van Georg Büchner – 2014

Scars – vertaling van *Scars* van Vivienne Franzmann – 2013

Noem Hem Pinocchio – radicale bewerking van *Pinocchio* van Carlo Collodi – 2012

Rain Man – vertaling van *Rain Man* van Dan Gordon – 2012

Bear v. Shark – vertaling / bewerking van *Bear v. Shark* van Chris Bachelder – 2012

Gevallen van Alledaagse Waanzin – vertaling van *Příběhy obyčejného šílenství* van Petr Zelenka – 2010

Spoonface – vertaling van *Spoonface Steinberg* van Lee Hall – 2010

Antigone – radicale bewerking van *Antigone* van Sophocles – 2008

Galaxica – vertaling / bewerking van *Gli Indifferenti* van Alberto Moravia – 2005

Crazy Gary's Mobile Disco – (deel)vertaling van *Crazy Gary's Mobile Disco* van Gary Owen – 2004

- # 278 William Shakespeare
Othello (vrije vertaling Jibbe Willems)
- # 277 Wim T. Schippers
Kutzwagers
- # 276 A. Slotboom, J. v/d Berg, J. Willems, M. Schermer, T. Ventevogel
Motief knokpartij bruiloft nog steeds onbekend
- # 275 Anton Tsjechov
De kersentuin (vertaling Chiem van Houweninge, Ton Lutz)
- # 274 Anton Tsjechov
Drie zusters (vertaling Chiem van Houweninge, Ton Lutz)
- # 273 Anton Tsjechov
Oom Wanja (vertaling Chiem van Houweninge, Ton Lutz)
- # 272 Anton Tsjechov
'n Meeuw (vertaling Chiem van Houweninge, Ton Lutz)
- # 271 Rik van den Bosl
In Vrede
- # 270 Irma Driessen
Gesprekken met Makers: Sanne van Rijn
- # 269 Nahan Vecht
Kunsthart
- # 268 Joan Nederlof
Sinaasappelstraat
- # 267 William Shakespeare
Romeo en Julia – een bewerking (bewerking Tom Blokdijk)
- # 266 Ko van den Bosch
De Onthoofde Hand
- # 265 Gerardjan Rijnders
Macbain
- # 264 William Congreve
De carroussel der liefde (vertaling Han van der Vegt)
- # 263 Sophie Kassies
Genesis
- # 262 Erik-Ward Geerlings
Zie de mens
- # 261 Tjeerd Bischoff
Het begin van alles
- # 260 Gerhart Hauptmann
Michael Kramer (vertaling Erik Bindervoet)
- # 259 Jon Fosse
Droom in de herfst (vertaling Tom Kleijn)
- # 258 Jon Fosse
De nacht zingt zijn eigen zang (vertaling Tom Kleijn)
- # 257 Jon Fosse
De naam (vertaling Tom Kleijn)
- # 256 Gertrude Stein
Damesstemmen – e.a. (vertaling Anneke Brassinga)
- # 255 Willem de Vlam
De Vriend N.V.
- # 254 Joeri Vos
De onrendabelen
- # 253 Rob de Graaf
Beton
- # 252 Pieter de Buysser
Eekhoornbrood
- # 251 Don Duyns
Groeten uit Den Ijp
- # 250 Herman Heijermans
Het Kind, Het Kamerschut, 'In de Jonge Jan'
- # 249 Hof van Eede
Het Weiss-effect
- # 248 Hof van Eede
Dorstig
- # 247 Hof van Eede
Waar het met de wereld naartoe gaat, daar gaan wij naartoe
- # 246 Freek Vielen
Dracula
- # 245 Bruno Mistiaen
Oorlog, seks en hulpverlening
- # 244 Oscar van Woensel
Wie...
- # 243 Roel Adam
Metro
- # 242 Roel Adam
De tantes
- # 241 Rob de Graaf
De avond (English spoken)

Kijk voor een volledig overzicht op:

www.denieuwetoneelbibliotheek.nl

De Nieuwe Toneelbibliotheek geeft sinds 2009 toneelteksten en vertalingen uit van Vlaamse en Nederlandse hand. De bibliotheek groeit gestaag. De zakboekjes zijn te koop op de website, in boekwinkels, in theaters en uit een boekjesautomaat, maar goedkoper nog via een *abonnement*. Een abonnement is te bestellen op:

www.denieuwetoneelbibliotheek.nl